

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Kallelse och föredragningslista

Sammanträdedatum: 2024-10-23

Sammanträdestid: kl. 09:00-12:00

Plats: Valfärd Gävle, Magasinsplan 19, Gevaliasalen

Övrig information:

Om du inte kan delta anmäler du det till Maria Vidman.

Gruppmöten, den 23 oktober, Magasinsplan 19:

Mötesrum för eventuella önskemål om gruppmöten finns tillgängliga mellan
08.00 – 09.00 enligt följande:

(S), (MP), (C), (L), (KD): Gevaliasalen

(M) Espresso, plan 2

(V) Ebony, plan 1

(SD) Milea, plan 3

Hans Backman (L), ordförande

1. Mötets öppnande

2. Upprop och val av justerare

3. Fastställande av föredragningslistan

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden beslutar

Att fastställa föredragningslistan utan ändringar.

4. Anmälan av ordförandeberedning

Ärendebeskrivning

Ordförandeberedning har ägt rum den 8 oktober kl:08.15. Närvarande var ordförande Hans Backman (L) samt Peter Johansson (M).

5. Informationsärende: Aktuellt från sektor Velfärd

Ärendebeskrivning

Föredragande: Magnus Höijer

6. Informationsärende: Goda exempel - Bemanningshandboken

Ärendebeskrivning

Föredragande: Maria Karlsson

7. Beslutsärende: Ekonomisk månadsrapport år 2024 för Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden avseende september

Diarienummer: 24AFN42

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden beslutar

Att godkänna den ekonomiska månadsrapporten för arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden avseende september 2024.

Att uppdra till sektor Velfärd att till novembernämnd föreslå besparingsåtgärder eller motsvarande åtgärder för att öka förutsättningarna att dels förbättra det ekonomiska läget 2024, dels klara de ekonomiska ramarna för 2025.

Att uppdra till sektor Velfärd att ta fram förslag till hur nämnden ska hantera kostnader för trygghetsanställda där de anställda arbetar i verksamheter under annan nämnd.

Ärendebeskrivning

Föredragande: Emma Edorsson

Handlingar i ärendet

- Missiv Ekonomisk månadsrapport, september 2024
- Bilaga 1 Ekonomisk månadsrapport, september 2024

8. Beslutsärende: Initiativärende (M) – Samlad konsekvensbeskrivning för kunder, elever och brukare

Diarienummer: 24AFN187

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden beslutar

Att initiativärendet och dess yrkande skall anses besvarat.

Handlingar i ärendet

- Initiativärende - Samlad konsekvensbeskrivning för kunder, elever och brukare
- Yttrande på initiativärende (M) – Samlad konsekvensbeskrivning för kunder, elever och brukare

9. Beslutsärende: Kurser och konferenser

Ärendebeskrivning

Inga kurser eller konferenser finns anmälda till dagens sammanträde.

10. Beslutsärende: Delegationsbeslut Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden 2024

Diarienummer: 24AFN21

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden beslutar

Att godkänna rapporteringen av inkomna delegationsbeslut.

Ärendebeskrivning

Ingen föredragning.

Handlingar i ärendet

- Borttagen på grund av sekretess
- Borttagen på grund av sekretess
- Borttagen på grund av sekretess
- Borttagen på grund av sekretess

11. Kommande beslut: Remiss gällande Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Diarienummer: 24AFN185

Ärendebeskrivning

Förinspelad presentations finns att ta del av i teams.

Handlingar i ärendet

- Yttrande - Remiss Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete
- Remissmissiv - Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete, 24KS345, svar senast 241130
- Bilaga - Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

- Bilaga - Gävle kommuns lägesbild om den lokala brottslighetens utveckling och utmaningar

12. Kommande beslut: Sammanträdesplanering år 2025 för Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Diarienummer: 24AFN183

Ärendebeskrivning

Föredragande: Caroline Engberg

Handlingar i ärendet

- Tjänsteskrivelse - Sammanträdesplanering år 2025 för Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

13. Informationsärende: Anmälningssärenden

Ärendebeskrivning

Inkomna anmälningssärenden sedan föregående nämnd.

Handlingar i ärendet

- §186 KS Sammanträdesdagar för Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige 2025
- Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030. Kommittédirektiv(587902)
- §159 KS Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030(588292)
- §13 KF Avsägelse samt fyllnadsval 2024
- §7 KF Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030(590330)
- §4 KF Riktlinjer för bostadsförsörjning – Återremitterat ärende(590318)

Beslutsärende: Ekonomisk
månadsrapport år 2024 för
Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnden
avseende september

7

24AFN42

Tjänsteskrivelse

2024-10-10

Diarienummer: 24AFN42

Handläggare:

Emma Edorsson
026-17 88 37
emma.edorsson@gavle.se

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnd

Ekonomisk månadsrapport för arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden, september 2024

Förslag till beslut

- Att godkänna den ekonomiska månadsrapporten för arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden avseende september 2024.
- Att uppdra till sektor Valfärd att till novembernämnd föreslå besparingsåtgärder eller motsvarande åtgärder för att öka förutsättningarna att dels förbättra det ekonomiska läget 2024, dels klara de ekonomiska ramarna för 2025.
- Att uppdra till sektor Valfärd att ta fram förslag till hur nämnden ska hantera kostnader för trygghetsanställda där de anställda arbetar i verksamheter under annan nämnd.

Ärendebeskrivning

Det ackumulerade resultatet t.o.m. september är minus 52,9 mnkr för hela nämndens ansvarsområde. Avvikelsen mot den periodiserade budgeten är för samma period minus 50,8 mnkr.

Nämndens största avvikelser beror dels på individuella lösningar inom LSS samt svårigheter att planera scheman utifrån 11 timmars dygnsvila, vilket renderar höga personalkostnader. Bemanningen i verksamheterna grundar sig i reglerna som finns i bemanningshandboken. En utmaning är fortfarande att skapa scheman inom budgetram som uppfyller såväl bemanningshandboken som reglerna om vecko- och

dygnsvila.

Finansiering saknas för Trygghetsanställda, vilket motsvarar ungefär 20 mnkr. Utbetalt försörjningsstöd är lägre än förväntat.

Nämnden fattade besparingsbeslut den 21 februari. De beslut som AFN fattade innebär helårseffekter på 37,2 mnkr (med helårseffekt avses vad som kan uppnås under en 12-månadersperiod). En del av denna summa (inte hela) kommer alltså att uppnås i form av besparingar under 2024.

Nämndens helårsprognos är -50,9 mnkr, där ca 7 mnkr avser ökade pensionsavgifter.

Utfallet på investeringsverksamheten är 0,9 mnkr, budget 2,6 mnkr. Investeringar avser installation av inbrottslarm, trygghetslarm samt nyckelskåp och tvättmaskin.

KS beslutade om ny investeringsplan i juni, vilket för nämnden innebär en minskning av investeringsbudgeten från 3,4 mnkr till 2,6 mnkr.

Beslutsunderlag

I bifogad bilaga 1 redovisas arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens prognos, samt resultat och investeringsredovisning för september 2024.

Magnus Höjjer

Sektorchef

Sektor Valfärd

Månadsrapport till nämnd

Arbetsmarknad och funktionsrättsnämnd Sep 2024

2024-10-09

Diarienummer: 24AFN42

Handläggare: Emma Edorsson

Innehållsförteckning

1 Resultatrapport	3
2 Resultat.....	3
3 Årsprognos	12
4 Investeringsverksamhet.....	15
5 Sammanfattande kommentarer till kommunstyrelsen (FU).....	16

1 Resultatrapport

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden	Utfall	Budget	Avvikelse mot budget	Förändring %	Budget
TOTALT	202401-202409	202401-202409		2023 / 2024	202401-202412
Intäkter					
Taxor och avgifter	2 255	1 867	388	-6,9%	2 489
Hysesintäkter	16 762	15 568	1 194	8,1%	20 757
Statsbidrag	146 258	145 415	843	4,1%	193 886
Övriga intäkter	20 433	18 791	1 642	-6,6%	25 055
Kommunbidrag	914 034	914 034	-0	3,2%	1 218 768
Summa intäkter	1 099 742	1 095 675	4 068	3,2%	1 460 955
Kostnader					
Personalkostnader	-652 499	-608 146	-44 354	7,3%	-808 486
Inhyrd personal och konsulter	-4 314	-946	-3 368	33,6%	-1 261
Bidrag och transfereringar	-160 388	-171 244	10 856	0,0%	-228 021
Köp av verksamhet och entrepren	-192 259	-184 857	-7 402	17,9%	-246 476
Hyror och fastighetskostnader	-83 898	-82 844	-1 054	7,4%	-110 421
Övriga kostnader	-37 896	-37 296	-600	6,8%	-49 737
Besparing	-71	11 175	-11 246	-13,3%	14 900
Material och förbrukning	-9 664	-11 120	1 456	-16,5%	-14 844
Fordon och transporter	-9 534	-10 391	857	-6,9%	-13 855
Måltider	-1 055	-878	-176	6,9%	-1 171
Avskrivningar och intern ränta	-1 061	-1 187	126	13,4%	-1 583
Summa kostnader	-1 152 639	-1 097 734	-54 905	7,5%	-1 460 955
Resultat	-52 896	-2 059	-50 837		0

2 Resultat

Sammanfattning av resultatet för arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden september 2024

Enligt bokföringen är det ackumulerade resultatet t.o.m. september minus 52,9 mnkr för hela nämndens ansvarsområde. Avvikelsen mot den periodiserade budgeten är för samma period minus 50,8 mnkr. KS/KF beslutade i februari om att omfördela 387 tkr från AFN till den centrala bemanningsenheten. Samtidigt beslutades om kompensation till nämnden för helårseffekt av kapitaltjänstkostnad och hyra för fastställda investeringar under 2023, vilket ger AFN ökat kommunbidrag med 283 tkr. Nämnden har kompenserats med centralt avsatta medel för ökade lönekostnader till följd av avslutad lönerevision med 500 tkr enligt KS beslut i juni. Total justering för nämnden uppgår till +396 tkr.

Från och med 13 mars har Gävle kommun ett nytt inköps- och fakturahanteringssystem Proceedo. Det nya systemet har medfört ny hantering av fakturor som inte attesterats vid månadsskifte. De fakturor/kostnader som inte har beslutsattesterats per den sista kan vara poster som inte ska belasta resultatet. Likaså kan uppbokning av kostnader

skett trots att dessa kostnader redan resultatförts. I dagsläget finns inte rapporter framtagna för att kunna kvalitetssäkra denna information.

Påbörjade besparingar under 2024 ger effekter på de ekonomiska förutsättningarna för 2025. (Välfärdsnämnderna hade ett totalt besparingskrav på 180 mnkr för 2024, som en konsekvens av nämndernas underskott för 2023, samt de krav på besparingar som ligger för 2024).

Notera att vad gäller just ekonomin så är det som nu läggs fram en ekonomisk prognos, dvs en bedömning av hur väl verksamheten förmår klara den budget som verksamheten har. Prognosen påverkas av hur de inre processerna utvecklas, och i detta fall särskilt av hur personalminskningarna som beslutades om i februari fortskrider. Men påverkan på prognosen sker också av yttre faktorer, såsom inflöde av försörjningsstödsärenden (som i sin tur påverkas av konjunktur). Därmed kan inte prognosen tolkas som ett löfte om hur resultatet kommer vara 31 december, då osäkerhetsfaktorerna är många.

Nämnden fattade besparingsbeslut den 21 februari. De beslut som Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden fattade innebär helårseffekter på 37,2 mnkr (med helårseffekt avses vad som kan uppnås under en 12-månadersperiod). En del av denna summa (inte hela) kommer alltså att uppnås i form av besparingar under 2024. Detta på grund av att nämnden fattade beslut om budget i december 2023 utifrån de ramar som alltså gavs den 27 november 2023.

Kommentarer och åtgärder till större avvikelser i resultatet t.o.m. september 2024 per verksamhetsområde

Ekonomiskt bistånd +12,4 mnkr (aug +10,5 mnkr)

Kommentar till avvikelserna

Kostnaderna för ekonomiskt bistånd har varit lägre än budgeterat. Detta är till stor del en följd av Arbos förändrade och goda arbete med att minska kunders behov av försörjningsstöd då man förflyttar personerna till egen försörjning i stället. Ett antal har fått introduktions- eller nystartsjobb vilket är ekonomiskt mer fördelaktigt för kommunen. Därutöver påverkar omvärldsfaktorer i form av att lågkonjunkturen 2024 inte har slagit riktigt så hårt som bedömdes förra hösten. Arbetslösheten fortsätter öka i Gävle och ligger på 9,3% vilket är 0,6% och 324 personer högre än för ett år sedan.

Trots detta har antalet försörjningsstödstagare minskat med 23 personer jämfört med ett år sedan och med 186 personer med för två år sedan.

Åtgärd till avvikelsen

Beslutad besparing om minskade kostnader för ekonomiskt bistånd om 6 mnkr är genomförd. Fortsatt utfall kräver att Arbos kan fortsätta leverera och göra att kunder inte behöver bistånd. Detta hanteras genom kvalitetssäkrande och utvecklande insatser inom Arbos under året, vilket är påbörjat och fortsätter under hösten och vintern.

Trygghetsanställda -15,0 mnkr (aug -13,8 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Avvikelsen består främst av att det 2024 inte tillförts något kommunbidrag för lönekostnader för trygghetsanställda i budget trots att kommunen har 138 trygghetsanställda. Detta ger alltså avsaknad av intäkt och underfinansierade kostnader. I detta ingår även kostnader för handledning som heller inte finansierats.

Åtgärd till avvikelsen

Inget besparingsbeslut togs avseende trygghetsanställda, men samtidigt heller ingen beslutad finansiering. Frågan om finansiering hanteras just nu vidare av sektorledning för Valfärd Gävle samt Styrning och stöd.

ARBOS exkl Trygghetsanställda -4,4 mnkr (aug -4,9 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Det saknas vissa intäkter i form av riktade statsbidrag vilket i nuläget ger minus i intäkt, detta kommer dock rättas ut när dessa kommer. Gävle kommun blev i maj beviljat 2,7 mnkr för sommarens feriejobb, vilket är dubbelt så högt belopp jämfört med på förhand budgeterat. Statens bidrag här varierar varje år och besked ges få veckor innan starten av sommarjobben.

Gävle kommun har av Arbetsförmedlingen fått ökad tilldelning av nivåer av introduktions- och nystartsjobb under 2024. Dessa tjänster används som ett sätt att få personer ut i anställningar och sänka det ekonomiska biståndet, samt som väg till egen försörjning. Introduktions- och nystartsjobb används alltså för att växla ut ekonomiskt

bistånd som innebär högre kostnader än lönekostnaden. Avvikelse för introduktions- och nystartsjobb uppgår till -4,8 mnkr.

Åtgärd till avvikelsen

AFN besparingsbeslut:

- Avveckling av KRAMI (0,9 mnkr).
- Avsluta köpt arbetsträning hos Arbetsintegrerade Sociala Företag (0,6 mnkr).
- Minska antalet årsarbetare inom Arbetsmarknad och stöd (2,3 mnkr).

Arbos har genomfört samtliga besparingar nämnden beslutade om i februari. Verksamheten har under våren minskat personalstyrkan utifrån nämndens besparingsbeslut. KRAMI avslutades 1 april och köp av arbetsträningsplatser är avslutat under april. Besparing i form av personal hanterades genom att inte återbesätta tjänster vid tjänstledighet osv, ej behov av uppsägningar. Prognos för 2024 gällande besparing i personalneddragningar bedöms vara 1,5 mnkr. Därutöver även Arbos tagit över målgruppen från Aktivitetshuset som lagts ned. Verksamheten arbetar hårt med att effektivisera arbetssätt för att leverera mer trots lägre personalstyrka.

Hälso- och sjukvård -1,4 mnkr (aug -1,4 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Kostnader för bemanningssköterskor är fortsatt höga och anledning till negativ avvikelse. Per september uppgår kostnaden till 3,5 mnkr. Till och med mars nyttjade hela Hälso- och sjukvårdsverksamheten (i både Arbetsmarknads- och funktionsrättsmänden och Omvårdnadsnämnden) 32 bemanningssköterskor, därefter minskade detta antal till 21 under april. Det utökas under sommarmånaderna.

Åtgärd till avvikelsen

Den 18 mars startade ny kväll-/helgorganisation. Denna förändring innebär ny schemaläggning för samtliga sjuksköterskor. I takt med nyrekrytering under året kommer bemanningssköterskor successivt att fasas ut. Pågående rekrytering täcker dock inte verksamhetens behov av sjuksköterskor. Hela Hälso- och sjukvårdsverksamheten (i både Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden) har nyttjat totalt 39 hyrsköterskor under perioden juni - augusti vilket påverkar kostnadsbilden och helårsprognos.

From 1 maj ändras ledningsstruktur inom kontor Hälso- och sjukvård. Kontoret minskar antalet verksamhetschefer från två till en. Till följd av bemanningssituationen bedöms verksamheten inte hålla årets budget.

Boende LSS egen regi -28,2 mnkr (aug -23,8 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Bemanningen i verksamheterna grundar sig i reglerna som finns i bemanningshandboken. En utmaning är fortfarande att skapa scheman inom budgetram som uppfyller såväl bemanningshandboken som reglerna om vecko- och dygnsvila. Enhetschefer och medarbetare upplever att arbetet med schema och planering blivit mindre flexibelt, och därmed mer kostsamt, än tidigare. Där ordinarie medarbetare tidigare kunde använda sin timbank för att lösa ett akut uppstått behov, genererar nu merkostnader i form av förskjuten arbetstid, timtid eller i värsta fall övertid. Detta förhållande försvårar minskningen av timtid och timanställda.

Flera enheter har behov av högre bemanning än vad som ryms i personalbudget utifrån arbetsmiljöperspektiv och kunders ökade behov. Detta innebär en målkonflikt och medför undantag från det pågående arbetet med bemanningshandboken.

Verksamheten köper en extern utredningsplats.

Individuella lösningar: Ett eget boende barn/ungdom: pausat och tomt f n, kvarstår kostnader för köp av utredningsplats som belastar detta ansvar. Korttidsenheterna dubbelbemannar vissa dygn. Individuell lösning Tallåsvägen, kommer att bemannas med 12 åa ej budgeterat med start i september.

Åtgärd till avvikelsen

Den kontorsövergripande bemanningshandboken kommer, förutsatt att den följs, att generera en kostnadsminskning. Fortfarande råder svårigheter kring arbetet med resurstider i annan verksamhet. Det är också stora differenser mellan tillgänglig resurstid för de olika verksamheterna. Arbetet med att få ut hela resursturer i stället för korta pass i anslutning till annat pass behöver intensifieras. På små enheter är det att fördra om resurstiden ligger fördelad på få personer snarare än alla för att på bästa sätt kunna få ut resurstid i hela pass som kan nyttjas. Verksamhetsområdet planerar för att reducera samordnare från 6 åa till 5 i samband med egen uppsägning. Total besparing 600 tkr (utöver effektiviseringskrav 250 tkr i lagd budget).

Arbetet med implementering av bemanningshandboken och därtill nyttjandet av resursturer pågår i och med schema- och personalplaneringsteamets aktiva insatser. Dock har det inte givit förväntad effekt ännu. Flertalet boende har under perioden fortsatt att använda timvikarier i stället för att använda resursturer som det är tänkt, och det finns fortfarande scheman som inte håller budget. Utifrån detta startas i närtid en pilot inom Omvårdnadsnämndens ansvarsområde, där ett intensifierat arbete med tvärfunktionella team av stödfunktioner arbetar på uppdrag av berörda verksamhetschefer. Om detta faller väl ut kan ett liknande arbetssätt tillämpas inom boende och stöd enligt LSS.

Vidare åtgärder innefattar att avvakta tillsättning av vakanser där det är möjligt utifrån kundperspektiv, översyn av mötestider för att få ut mer arbetstid per medarbetare samt reducering av handledningstiden under delår 3.

Köp av plats LSS/SoL -8,3 mnkr (aug -7,2 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Budgeteringen av LSS och SoL är utmanande och kan bidra till glapp mellan budget och behov. De senaste årens utvecklade diagnoskriterier medför att fler personer än tidigare bedöms tillhöra LSS. Köp av externa platser sker på grund av brist på platser i kommunen och har kostat mer än förväntat hittills i år, delvis även på grund av hög OPI.

Åtgärd till avvikelsen

Ingen åtgärd.

Socialpsykiatri egen regi -3,3 mnkr (aug -3,2 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

De största avvikelserna utgörs av löner och OB-ersättning vid utbeordring av ordinarie personal, utifrån ökat omvårdnadsbehov hos kundgruppen vilket medfört dubbelbemanningar och i vissa fall vak.

Åtgärd till avvikelsen

En bemanningshandbok för enhetschefer är framtagen och kommer på sikt att generera en kostnadsminskning. Den förväntade effekten är ett minskat behov av

timanställda. Förändringsarbetet förväntas ge full effekt först under delår 3.

Chefer inom verksamhetsområdet för en noggrann dialog i budgetarbetet för att minimera felbudgeteringar, som påverkar resultatet under året och som sedan inte kan påverkas på enhetsnivå.

Personlig assistans egen regi -7,7 mnkr (aug -6,7 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Lägre volymer än budgeterat ger -0,1 mnkr i avvikelse. Nytt ärende påbörjas under oktober så högre volymer förväntas under sista kvartalet. Personalkostnaderna avviker med -7,7 mnkr, vilket bland annat beror på svårigheter i schemaläggning i samband med 11-timmars dygnsvila. Det leder till fler antal vikarietimmar och övertidsersättning. Verksamheten har tappat ett par kunder under året, då lönekostnader eftersläpar medan intäkt för utförd tid stoppas direkt uppstår en negativ avvikelse mellan intäkt och kostnad vid avslut.

Åtgärd till avvikelsen

Arbete pågår gällande schema och planeringsarbete. Utbildning för att stärka enhetschefer i ekonomi och strategi kring arbetssätt av schemaläggning samt rehabiliteringsprocessen och en översyn av introduktionsprocessen pågår.

Arbete med förhöjd ersättning kommer att pågå under hösten som eventuellt ger ökade av intäkter.

Boendestöd +3,5 mnkr (aug +3,1 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Boendestöd har högre intäkter än budget vilket kan förklaras av volymökning och pågående planerings- och schemaarbete i syfte att ta fram resursturer och minska vikarietimmar. Resursfördelning sker enligt beviljad tid, men hinder hos kund medför ibland att all beviljad tid inte kan utföras.

Åtgärd till avvikelsen

Inga ytterligare åtgärder.

Personligt stöd +0,9 mnkr (aug +0,8 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Personligt stöd har lägre personalkostnader än budget vilket kan förklaras av pågående planerings- och schemaarbete i syfte att ta fram resursturer och minska vikarietimmar.

Åtgärd till avvikelsen

Inga ytterligare åtgärder.

Uppdragstagare LSS -0,9 mnkr (aug -0,8 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Uppdragstagare LSS har en ökad volym i samband med kampanjen 2023 vilket innebär ökade kostnader samtidigt som verksamheten har fast ersättning genom kommunbidrag.

Åtgärd till avvikelsen

Ingen åtgärd.

Förebyggande insatser och aktiviteter +0,8 mnkr (aug +0,5 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Nämnden beslutade i februari avslut av Aktivitetshuset och möbel/hantverk, vilket genererar besparing om 5 mnkr i form av 8 årsarbetare i helårseffekt.

Hos EDV har det under året tillkommit 50 nya brukare. Flera av brukarna har omfattande behov av stöd och i flera fall behövs att ha en personal för en brukare.

På grund av ökat behov av sysselsättningsplatser har det under delår 2 öppnats en ny EDV-verksamhet i Hemlingby. Bemanning sker till största del genom omfördelning av resurser men en utökning med 3 årsarbetare behövs för att möta behoven.

En viktig framgångsfaktor inom EDV är att all personalfrånvaro hanteras via en egen poolgrupp vilket medför att verksamheten begränsat behovet av timvikarier. Det ger bättre ekonomi och god kvalitet genom god person- och stödkontinuitet för brukarna och även skapar trygghet för medarbetarna.

Åtgärd till avvikelsen

Aktivitetshusets och möbel/hantverks verksamheter avslutades den 31 maj 2024. Deltagare har nu annan aktivitet. Samtliga 8 medarbetare har erbjudits lediga tjänster inom Valfärd Gävle och tackat ja till detta. Från och med juli 2024 syns den ekonomiska effekten av beslutet. Besparingen ger även sänkta lokalkostnader. EDV sänker kostnaderna med 1,9 mkr under 2024 genom effektiviseringar samtidigt som man möter ökat behov.

Vuxenutbildning +1,2 mnkr (aug 0 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Statsbidrag är mycket svåra att prognostisera, de beror på söktryck och antalet kursstarter. SFI för ukrainska flyktingar startade 2023 och många elever kunde tas in i befintliga sfi-klasser. Verksamheten har varit sparsam med ersättningsrekrytering samt tilldelades verksamheten statsbidrag för vissa tjänster kopplade till äldreomsorgslyftet och till de sk APL-coacherna, som också kopplas till vård och omsorg. Under första nio månaderna har Vuxenutbildningen -1,8 mnkr avseende personalkostnader vilket kommer minska kommande månader som en följd av uppsägningar mm.

Åtgärd till avvikelsen

AFN besparingsbeslut om minskning av personal har hanterats genom avslut av 18 åa lärare, stödpersonal och chef. Detta har skett via ålderspension, överflytt till Utbildning Gävle, uppsägningar mm. Det här har börjat ge ekonomisk effekt och slår igenom fullt ekonomiskt från september.

Utveckling och stöd -1,2 mnkr (aug +0,4 mnkr)

Kommentar till avvikelsen

Övergripande ska sektorn minska administrationen med 11 årsarbetare, motsvarande ca 7 mnkr på helårsbasis. För AFN uppskattas detta innebära ca 2,1 mnkr. Inventering har påbörjats för att identifiera lagstyrda funktioner, se över möjliga kostnadsminskningar generellt samt kommande vakanser eller ej tillsatta tjänster, men även bedöma vilka funktioner som har beröringspunkter till varandra samt efterfrågan av resurser/bedömning av kommande behov. Det ligger till grund för besparing och en

omorganisation av kontoret. Först 2025 uppnås helårseffekt.

Positiva avvikelser finns för hyror, men pga osäkerheter kring statsbidrag för anvisade från Migrationsverket, ökade IT-kostnader (välfärdsteknik) och lägre bidrag från Omställningsfonden blir prognosen + 0,3 mnkr.

Övergripande +4,7 mnkr (aug +3,8 mnkr)

Kommentar till avvikelserna

Justering av gammal fordran för ersättning mot Försäkringskassan för utförd tid personlig assistans. Här finns även intäkter för elever som beviljats personlig assistans under skoltid. I september kom fakturorna för återrapporteringen från Skolverket 2023, mellanskillnaden bokades ut i resultatet (0,8 mnkr).

Mindre avvikelser -4 mnkr

Utredningsenhet LSS/Socialpsykiatri -1,5 mnkr

Personlig assistans Myndighet -0,4 mnkr

Resursfördelning Myndighet -2,1 mnkr (volymökning i förhållande till budget)

Kommentar till avvikelserna

Myndighet avviker till följd av högre volymer i egen regi främst avseende boende- och personligt stöd.

3 Årsprognos

Prognos AFN -50,9 mnkr

Ökade kostnader för pensionsavgifter är inbakade i respektive verksamhetsområdes prognos nedan, och innebär totalt ca 7 mnkr för nämnden.

Ekonomiskt bistånd +16 mnkr (+14 mnkr)

Kostnader för försörjningsstöd är lägre än förväntat (prognos feb +6 mnkr). Utfall kräver dock att Arbos fortsatt levererar och gör att kunder inte behöver försörjningsstöd. Detta

hanteras genom kvalitetssäkrande insatser inom Arbos under året, vilket redan är påbörjat och fortsätter genomföras. Ny prognos för 2024 är +14 mnkr.

Trygghetsanställda -19,8 mnkr

Inget besparingskrav lades på trygghetsanställda, men heller ingen beslutad finansiering. Dialog förs på central nivå kring hur finansieringen och underskottet ska hanteras under 2024, samt plan för 2025. Utifrån oklarheter kring finansieringen för detta är prognosen minus 19,8 mnkr för lönekostnader och kostnad för handledarbidrag.

ARBOS exkl Trygghetsanställda -4,9 mnkr

KRAMI avslutades 1 april och köp av arbetsträningsplatser är avslutat under april. Gällande personalbemanning hanteras besparing genom att ej återbesätta tjänster vid tjänstledighet osv, ej behov av uppsägningar. Prognos för 2024 gällande besparing i personalneddragningar bedöms vara 1,5 mnkr. Därutöver även tagit över målgruppen från Aktivitetshuset som lagts ned. Verksamheten arbetar hårt för att effektivisera arbetssätt för att leverera mer trots lägre personalstyrka.

Hälso- och sjukvård -1,7 mnkr

Hela Hälso- och sjukvårdsverksamheten (i både Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och Omvårdnadsnämnden) har nyttjat totalt 39 hyrsköterskor under perioden juni - augusti vilket påverkar kostnadsbilden och helårsprognos.

From 1 maj ändras ledningsstruktur inom kontor Hälso- och sjukvård. Kontoret minskar antalet verksamhetschefer från två till en.

Boende LSS egen regi -33,6 mnkr (-28,8 mnkr)

Verksamhetsområdet har fortsatt komplexa behov hos enskilda individer som tarvar anpassade lösningar och en högre bemanningsgrad. I flera ärenden föreligger också krav från tillsynsmyndigheter; Arbetsmiljöverket utifrån arbetsmiljöansvar och Inspektionen för vård och omsorg utifrån kvalitetsansvar för kunder.

Köp av plats LSS/SoL -10,7 mnkr (-11,5 mnkr)

Till följd av kö på LSS-bostäder i egen regi (utifrån underskott av boenden i egen regi), samt utifrån komplexa behov hos kunder behöver vi köpa externa platser. Definitivt OPI blev högre än planerat i budgetarbetet, vilket också bidrar till ökade kostnader.

Socialpsykiatri egen regi -3,0 mnkr

Arbete enligt bemanningshandbok förväntas ge resultat under året, dock har två nystartade enheter behov av dubbelbemanning till följd av stora omvårdnadsbehov samt av arbetsmiljöskäl.

Personlig assistans egen regi -9,0 mnkr

Arbete pågår gällande schema och planeringsarbete. Utbildning för att stärka enhetschefer i ekonomi och strategi kring arbetssätt av schemaläggning samt rehabiliteringsprocessen och en översyn av introduktionsprocessen pågår. Arbete med förhöjd ersättning kommer att pågå under hösten för eventuell ökning av intäkter.

Boendestöd +4,6 mnkr

Ökad volym ger högre intäkter till verksamheten medan pågående schema- och planeringsarbete håller personalkostnader relativt låga.

Personligt stöd +1,3 mnkr

Ökad volym ger högre intäkter till verksamheten medan pågående schema- och planeringsarbete håller personalkostnader relativt låga.

Uppdragstagare LSS -1,2 mnkr

Uppdragstagare LSS har en ökad volym i samband med kampanjen 2023 vilket innebär ökade kostnader samtidigt som verksamheten har fast ersättning genom kommunbidrag.

Förebyggande insatser och aktiviteter +2 mnkr

Avveckling av Aktivitetshuset och Möbel/hantverk Nygatan pågår och avslutades 31 maj. En prognos för 2024 är besparing i detta om 2 mnkr.

Vuxenutbildning +3,0 mnkr (+2,0 mnkr)

Prognosen för intäkt via statsbidrag är svår att förutse då det beror på antalet elever som söker och genomför utbildningar statsbidrag ges för.

Gällande minskning av antalet årsarbetare kan effekten 2024 bedömas fullt efter att personalprocessen är klar och det är klart vilka medarbetare som påverkas och när dessa anställningar avslutas och till vad. En grov bedömning nu är att ca 2,5 mnkr i besparing faller ut 2024.

Utveckling och stöd +0,3 mnkr

Positiva avvikelser finns för hyror, men på grund av osäkerheter kring statsbidrag för anvisade från Migrationsverket, ökade IT-kostnader (välfärdsteknik) och lägre bidrag från Omställningsfonden blir prognosen + 0,3 mnkr.

Övergripande enheter +5,8 mnkr (+4,8 mnkr)

Justering av fordran för ersättning från FK för personlig assistans, samt för elever som under skoltid beviljats personlig assistans.

4 Investeringsverksamhet

Utfallet på investeringsverksamheten är 0,9 mnkr, budget 2,6 mnkr. Investeringar avser installation av inbrottslarm, trygghetslarm samt nyckelskåp och tvättmaskin.

KS beslutade om ny investeringsplan i juni, vilket för nämnden innebär en minskning av investeringsbudgeten från 3,4 mnkr till 2,6 mnkr.

5 Sammanfattande kommentarer till kommunstyrelsen (FU)

Resultat / Årsprognos/Investeringsverksamhet

Det ackumulerade resultatet t.o.m. september är minus 52,9 mnkr för hela nämndens ansvarsområde. Avvikelsen mot den periodiserade budgeten är för samma period minus 50,8 mnkr.

Nämndens största avvikelser beror dels på individuella lösningar inom LSS samt svårigheter att planera scheman utifrån 11 timmars dygnsvila, vilket renderar höga personalkostnader. Bemanningen i verksamheterna grundar sig i reglerna som finns i bemanningshandboken. En utmaning är fortfarande att skapa scheman inom budgetram som uppfyller såväl bemanningshandboken som reglerna om vecko- och dygnsvila.

Finansiering saknas för Trygghetsanställda, vilket motsvarar ungefär 20 mnkr. Utbetalt försörjningsstöd är lägre än förväntat.

Nämnden fattade besparingsbeslut den 21 februari. De beslut som AFN fattade innebär helårseffekter på 37,2 mnkr (med helårseffekt avses vad som kan uppnås under en 12-månadersperiod). En del av denna summa (inte hela) kommer alltså att uppnås i form av besparingar under 2024.

Nämndens helårsprognos är -50,9 mnkr, där ca 7 mnkr avser ökade pensionsavgifter.

Utfallet på investeringsverksamheten är 0,9 mnkr, budget 2,6 mnkr. Investeringar avser installation av inbrottslarm, trygghetslarm samt nyckelskåp och tvättmaskin.

KS beslutade om ny investeringsplan i juni, vilket för nämnden innebär en minskning av investeringsbudgeten från 3,4 mnkr till 2,6 mnkr.

Beslutsärende: Initiativärende
(M) – Samlad
konsekvensbeskrivning för
kunder, elever och brukare

8

24AFN187

Initiativärende - Samlad konsekvensbeskrivning för kunder, elever och brukare

I samband med att besparingarna beslutades i februari ventilerade vi moderater en del farhågor kring avsaknaden av konsekvensanalys av hur besparingarna slår mot dem vi är till för: medborgarna, särskilt de människor med olika behov som utgör nämndens primära målgrupp, vilket också var en av anledningarna till att vi valde att inte delta i beslutet.

Vi lyfte även frågan om huruvida en besparing på ett ställe även kunde medföra en ökad kostnad någon annanstans inom kommunens verksamhet och att den faktiska besparingen härigenom skulle vara något mindre i slutändan.

Med anledning av ovanstående yrkar vi att Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden beslutar:

- att uppdra till Sektor Velfärd att ta fram en konsekvensanalys för hur besparingarna, inkluderat neddragning av personalstyrka, påverkat elever inom vuxenutbildningen,
- att uppdra till Sektor Velfärd att ta fram en konsekvensanalys för hur de individer som drabbats av nedläggningen av aktivitetshuset och Möbel/Hantverk påverkats,
- att uppdra till Sektor Velfärd att redovisa en översiktlig samlad redogörelse för hur övriga besparingar påverkat kunder inom verksamheterna samt eventuella tillkommande kostnader inom andra verksamheter som kan härledas till besparingarna.

Peter Johansson (M)

Patrik Almén (M)

Christina Wilkenson (M)

Mattias Persson (M)

Tjänsteskrivelse

2024-09-25

Diarienummer: 24AFN187

Handläggare:

Magnus Höijer
026-17 96 82
magnus.hojjer@gavle.se

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnd

Yttrande på initiativärende (M) – Samlad konsekvensbeskrivning för kunder, elever och brukare

Förslag till beslut

Att initiativärendet och dess yrkande skall anses besvarat.

Ärendebeskrivning

Peter Johansson (M) väckte tillsammans med Patric Ahlmén (M) och Christina Wilkenson (M) rubricerat initiativärende vid Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens sammanträde 2024-09- 25 med följande yrkande:

- att uppdra till Sektor Velfärd att ta fram en konsekvensanalys för hur besparingarna, inkluderat neddragning av personalstyrka, påverkat elever inom vuxenutbildningen,
- att uppdra till Sektor Velfärd att ta fram en konsekvensanalys för hur de individer som drabbats av nedläggningen av aktivitetshuset och Möbel/Hantverk påverkats,
- att uppdra till Sektor Velfärd att redovisa en översiktlig samlad redogörelse för hur övriga besparingar påverkat kunder inom verksamheterna samt eventuella tillkommande kostnader inom andra verksamheter som kan härledas till besparingarna.

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden beslutade 2024-09-25 att ärendet skulle tas emot och hanteras för beredning och att frågan därefter återupptas på nytt.

Yttrande

Sektorns hantering av de av nämnden beslutade besparingarna i februari 2024 har redovisats på nämndssammanträdena löpande, både under ekonomisk månadsrapport och i samband med delårsrapportering. Vuxenutbildningen har i sina tertialrapporter beskrivit måluppfyllelse och i samband med muntlig information konsekvenser av de anpassningar som gjorts utifrån beslut.

Nämnden har också kontinuerligt fått rapportering om försörjningsstödet utveckling under året i samband med ekonomisk månadsrapport och delårsrapportering.

Förslag

Utifrån sektor Velfärds beredning av ärendet, enligt ovanstående, är förslaget att initiativärendet och dess yrkande skall anses besvarat.

Magnus Höijer

Sektorchef

Sektor Velfärd

Beslutsärende:
Delegationsbeslut
Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnden 2024

10

24AFN21

Kommande beslut: Remiss
gällande Strategi för Gävle
kommuns brottsförebyggande
arbete

11

24AFN185

Tjänsteskrivelse

2024-10-04

Diarienummer: 24AFN185

Handläggare:

Per Åsbrink
026-17 80 00
per.asbrink@gavle.se

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnden

Yttrande på remiss – Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Förslag till beslut

Att anta yttrandet som sitt eget.

Bakgrund

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden har ålagts yttra sig i rubricerat ärende, som är en remiss gällande "Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete". Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete trädde i kraft den 1 juli 2023. Sammanfattningsvis innebär lagen att kommunen ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete och säkerställa organisatoriska förutsättningar för det. Syftet med lagen är att stärka kommunernas systematiska brottsförebyggande arbete. Enligt lagen ska kommunen ta fram en lägesbild över brottsligheten för att beskriva brottslighetens omfattning, konsekvenser och orsaker. Utifrån lägesbilden ska kommunen ta ställning till åtgärder och besluta om en åtgärdsplan som regelbundet följs upp. Enligt lagen ska kommunen dessutom ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet, verka för att frågorna hanteras i ett särskilt forum, inrätta en samordningsfunktion, och se till att skriftliga samverkansöverenskommelser ingås med relevanta aktörer. I syfte att förtydliga Gävle kommuns brottsförebyggande uppdrag har denna brottsförebyggande strategi tagits fram. Strategin föreslår kommunfullmäktige att besluta om brottsförebyggande strategi, samt om via lägesbild identifierade prioriteringsområden

för det lokala brottsförebyggande arbetet. Strategin föreslår kommunstyrelsen att besluta om brottsförebyggande åtgärds paket. Strategin gäller för förvaltningsorganisationen, med rekommendationer för bolag och förvaltningar.

Yttrandet ska vara Kommunstyrelsens diarium tillhanda senast den 30 november 2024.

Yttrande

Välfärd Gävle ställer sig positiv till förslag på strategi, Gävle kommuns brottsförebyggande arbete, men med några synpunkter.

Strategi, brottsförebyggande arbete

Enligt lagen (2023:196) om kommunernas ansvar för det brottsförebyggande arbetet ska kommunerna (1) skapa en lägesbild över brottslighetens omfattning, (2) annan information av betydelse i sammanhanget och (3) en analys av kartläggningen och informationen (enligt 4 §).

I Gävle kommuns strategi påtalas att ett brottsförebyggande arbete syftar till att "förebygga den allmänna viljan och motivationen till att begå brott, förhindra motiverade gärningspersoner att begå brott samt förebygga debuter av brottsliga beteenden och förhindra upprepningar och återfall i brott".

Gävle kommuns brottsförebyggande inriktning ska enligt strategin beslutas utifrån, lokalt identifierade brottsproblem, lokala, regionala och internationella lägesbilder och orsaksanalyser, rådande forskningsläge och allmänhetens intresse och behov. Kommunens brottsförebyggande arbete ska bedrivas problemorienterat och kunskapsbaserat där arbetsprocessen handlar om att samla in kunskap och information om olika brottsfenomen. Lägesbilsarbetet syftar till att "skapa en överblick över den totala brottsligheten i kommunen, som därefter ska utmynna i en orsaks- och åtgärdsanalys som ska styra inom vilka områden som kommunen ska prioritera det brottsförebyggande arbetet".

Generellt

Det saknas en beskrivning för hur underlaget till strategin tagits fram och vilka verksamheter inom Gävle kommunkoncern som varit involverade i framtagandet.

Brottsförebyggande arbete, barn och unga

Välfärd Gävle anser att strategin i för liten grad har fokus på det brottsförebyggande arbetet med barn och unga. Även om det inledningsvis i strategin nämns att ett brottsförebyggande arbete handlar om att förebygga "debuter av brottsliga beteenden"

så är barn och unga perspektivet inte tillräckligt synligt, vare sig i kommunens brottsförebyggande inriktning eller i kartläggnings- och lägesbilsarbetet. Lagen (2023:196) ger kommunerna ett brett spelrum att anpassa det brottsförebyggande arbete utifrån lokala förhållanden och val av strategisk inriktning, se 4 §, p.2.

Rapport "Brottsligheten i Gävle kommun – den lokala brottslighetens utveckling och utmaningar" redovisar oroande tendenser att kriminella nätverk inriktar sin rekrytering mot grupper av barn och unga med ofta problematiska hemförhållanden (sid. 103). Detta är en utveckling som socialtjänsten i Gävle kommun har uppmärksammat de senaste åren. I vissa fall rör det barn och unga som *inte* tidigare är kända av socialtjänsten eller tidigare har varit inblandad i brottslig verksamhet. Majoriteten av de barn och unga som socialtjänsten idag placerar på HVB (Hem för vård och boende) har ett allvarligt normbrytande beteende, med risk för utvecklandet av kriminalitet. De allra flesta placerade barnen har en misslyckad skolgång och hälften har en upprättad vårdkontakt med BUP (Barn- och ungdomspsykiatri)¹.

Den nya socialtjänstlagen (SOU 2020:47), som väntas träda i kraft i juli 2025, syftar till att socialtjänsten ska bli mer förebyggande och lättillgänglig än idag: att sänka trösklarna, nå barn och unga tidigt, innan problemen växt sig stora. Sekretessbrytande bestämmelser² ger socialtjänsten möjlighet att dela information med polisen om barn och unga, i brottsförebyggande syfte. Regeringen har dessutom tillsatt en utredning att lätta på sekretessen mellan socialtjänst, skola och polis i syfte att öka möjligheterna för samhället att tidigt identifiera barn och unga i riskzon för kriminalitet (Dir. 2023:146).

Under de senaste åren har socialtjänsten inom Valfärd Gävle utvecklat samverkansformer i brottsförebyggande syfte, SSPF och SIG³, som är kunskapsbaserade och strukturerade till sin natur. SSPF jobbar med tidiga insatser mot barn och unga i riskzon för kriminalitet och SIG är en samverkansmodell kring unga med hög risk för fortsatt kriminalitet eller annat allvarligt normbrytande beteende.

Valfärd Gävle noterar en utveckling där lagstiftaren kommer att utöka möjligheten för socialtjänsten att komma in med tidiga insatser för utsatta barn och unga, där sekretessbrytande bestämmelser och samverkansformer borgar för en tidig upptäckt och tidiga insatser för barn och unga i ett brottsförebyggande syfte.

¹ Rapport (2023). Svar på uppdrag handlingsplan för minskade placeringar. Valfärd Gävle.

² 10 kap. 18 a § offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

³ SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid). SIG (sociala insatsgrupper), polisen, skolan och socialtjänsten.

Att tidigt fånga upp riskgrupper bland barn och unga är således i allra högsta grad ett brottsförebyggande arbete. Ett konstaterande som Valfärd Gävle anser borde vara mer synligt i den föreslagna kommunala strategin.

Valfärd Gävle anser att frånvaron av en strategisk inriktning rörande barn och unga ur ett brottsförebyggande perspektiv kan leda till att viktiga områden inom kommunens brottsförebyggande arbete lågprioriteras.

Välfärdsbrottslighet

Välfärdsbrottslighet (inkl. bidragsfusk) är brott som riktas mot välfärdssystemet. Dessa brott är allvarliga och påverkar inte bara samhällets resurser utan även de som faktiskt behöver stöd. En växande del av välfärdsbrottsligheten har också förgreningar in i den organiserade brottsligheten. Kommuner behöver arbeta aktivt för att dels stärka det förebyggande arbetet mot välfärdsbrott och säkerställa att det finns en tydlig process för att hantera problem när de upptäcks. Det förebyggande arbetet handlar till stor del om att skapa tekniska lösningar i kommunala verksamhetssystem, i syfte att tidigt upptäcka felaktigheter men också att sända signaler i ett brottspreventivt syfte. Statliga myndigheter och intresseorganisationer har de senaste åren utvecklat vägledning som syftar till att vara ett stöd för kommuner och regioner i att påbörja eller utveckla arbetet med att upptäcka, förebygga och motverka välfärdsbrott⁴.

Exempelvis har Socialstyrelsen i nuläget ett uppdrag att kartlägga och analysera kommuners och regioners arbete mot välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården⁵. I uppdraget hänvisar man till att kommunerna även ska ansvara för samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom sitt geografiska område och verka för att strategiska brottsförebyggande frågor hanteras i ett strategiskt råd där relevanta aktörer ingår. Det finns därmed ett behov av att kartlägga och utvärdera hur kommunerna såväl som regionerna, utifrån sina förutsättningar, arbetar med att förebygga välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården inom ramen för befintlig lagstiftning. Samt i vilken utsträckning det finns behov av ytterligare rättsligt stöd för att förstärka det strategiska och operativa arbetet mot välfärdsbrottslighet. Det är också viktigt att kommuner och regioner hanterar konsekvenserna för de som drabbas av välfärdsbrottsligheten ur ett kvalitets- och patientsäkerhetsperspektiv.

⁴ [Stödmaterial | SKR](#)

⁵ [Uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga och analysera kommuners och regioners arbete mot välfärdsbrottslighet i hälso- och sjukvården - Regeringen.se](#)

Välfärd Gävle anser att strategin i för liten grad berör välfärdsbrottsligheten utifrån ett kommunalt brottsförebyggande perspektiv, vilket riskerar att angelägna prioriteringsområden inom den kommunala verksamheten undantas. Att arbeta brottsförebyggande mot välfärdsbrottsligheten inom den kommunala verksamheten kommer inte att vara liktydigt med ett "traditionellt" brottsförebyggande arbete. Denna aspekt borde den kommunala strategin ta höjd för. Till exempel, behovet av olika tekniska lösningar i kommunala system kommer att kräva samverkan/samarbete med andra partners som vanligtvis inte är inbegripen i ett brottsförebyggande arbete.

Struktur för det kommunala brottsförebyggande arbetet

Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete innebär att varje kommun ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete och säkerställa organisatoriska förutsättningar för det. Kommunerna ska också ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet och inrätta en samordningsfunktion⁶.

Gävle kommun har redan idag ett antal styrgrupper inom det brottsförebyggande området, t.ex. BIG (Brottsförebyggarna i Gävle), sociala insatsgrupper (SIG), en kommun fri från våld och dessutom finns en statlig styrning att inrätta s.k. BOB råd (Barn och Unga i Organiserad brottslighet). Det finns idag en upplevd styrgruppsinflation bland flera tjänstemän i organisationen där syfte och mål angränsar starkt till varandra och samma tjänstemän bemannar olika styrgrupper.

Välfärd Gävle anser att den föreslagna strukturen av det brottsförebyggande arbetet i Gävle kommun måste harmonisera med redan befintliga strukturer och om detta inte går så bör en ny samverkansstruktur innebära att befintliga samverkansstrukturer upphör⁷.

⁶ [Kommuner mot brott - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](http://bra.se)

⁷ Som exempel: Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Kultur- och fritidsnämnden samt Sociala hållbarhetsutskottet har gått i uppdrag av Sektorsledningarna att skapa samverkanforum kring tidigt samordnade insatser.

Magnus Höijer

Sektorchef

Sektor Velfärd

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden har ålagts yttra sig över remiss gällande ”Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete.

Ärendet hanteras av Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden vid sammanträdet den 27 november 2024.

Utredare Per Åsbrink har varit ansvarig handläggare i ärendet, med vid handläggningen av ärendet har även säkerhetssamordnare Morgan Österström, utvecklingschef Lars Lodin, strateg Martin Wagner och bitr. sektorchef Caroline Engberg deltagit.

Remissmissiv- Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete trädde i kraft den 1 juli 2023. Sammanfattningsvis innebär lagen att kommunen ska bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete och säkerställa organisatoriska förutsättningar för det. Syftet med lagen är att stärka kommunernas systematiska brottsförebyggande arbete.

Enligt lagen ska kommunen ta fram en lägesbild över brottsligheten för att beskriva brottslighetens omfattning, konsekvenser och orsaker. Utifrån lägesbilden ska kommunen ta ställning till åtgärder och besluta om en åtgärdsplan som regelbundet följs upp.

Enligt lagen ska kommunen dessutom ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet, verka för att frågorna hanteras i ett särskilt forum, inrätta en samordningsfunktion, och se till att skriftliga samverkansöverenskommelser ingås med relevanta aktörer.

I syfte att förtydliga Gävle kommuns brottsförebyggande uppdrag har denna brottsförebyggande strategi tagits fram.

Strategin föreslår kommunfullmäktige att besluta om brottsförebyggande strategi, samt om via lägesbild identifierade prioriteringsområden för det lokala brottsförebyggande arbetet.

Strategin föreslår kommunstyrelsen att besluta om brottsförebyggande åtgärdspaket.

Strategin gäller för förvaltningsorganisationen, med rekommendationer för bolag och förvaltningar.

Senast den **30/11 2024** önskas därför eventuella synpunkter på strategin. Remissvaren skickas till kommunstyrelsen@gavle.se. Märk ärenderaden med **24KS345**.

Styrning och stöd
Enheten för säkerhet och beredskap

*Linn Cederholm von Schmalensee
Brottsförebyggande strateg
Administrativa avdelningen*

Sändlista:

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Kultur- och fritidsnämnden

Omvårdnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämnden

Socialnämnden

Utbildningsnämnden

Jävsnämnden

Gästrike återvinnare

Gävle Energi AB

AB Gavlegårdarna

Gavlefastigheter Gävle kommun AB

Gävle Hamn AB

Strategi för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Innehåll

Bakgrund	3
Syfte	3
Övergripande målbild för ett välfungerande brottsförebyggande arbete	4
Centrala begrepp och utgångspunkter	5
Brott	5
Brottsförebyggande arbete	5
Brottsförebyggande inriktningar	6
Trygghet	6
Trygghetsfrämjande arbete	7
Samverkan	7
Teoretiska utgångspunkter	8
Brottstriangeln	8
Preventionspyramiden	8
Situationella- och socialpreventiva insatser	9
Arbetsmetodik	11
Problemorienterat och kunskapsbaserat arbete	11
Intern struktur för det brottsförebyggande arbetet	14
Beslutsordning och bestämmandeprocess	14
Beslutsnivåer	14
Samverkansråd för brottsförebyggande frågor	14
Extern samverkan i brottsförebyggande arbete	16
Extern samverkan	16
Extern kommunikation	16

Bakgrund

Den första juli 2023 trädde *Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* i kraft - vilket innebär att Sveriges kommuner nu bär ett lagstiftat ansvar för att samordna och bedriva ett kommunalt brottsförebyggande och trygghetsfrämjande arbete.

Den nya lagstiftningen ställer specifika grundläggande metodikkrav, och beskriver *hur* det brottsförebyggande arbetet bör bedrivas på kommunal nivå - men fastställer inte *vad* det brottsförebyggande arbetet ska utgöras av. Detta innebär att det tillfaller varje enskild kommun att definiera det egna lokala brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet, samt att fastslå kommunens brottsförebyggande ambition.

Syfte

Denna strategi reglerar vad Gävle kommun definierar som brottsförebyggande arbete. Strategin fastställer vidare vilken arbetsmetodik, samt vilken vetenskaplig utgångspunkt, som ligger till grund för Gävles lokala brottsförebyggande arbetsinsatser.

Övergripande målbild för ett välfungerande brottsförebyggande arbete

Sid 42(195)

Gävle kommun strävar efter att bedriva ett långsiktigt och strukturerat brottsförebyggande arbete. Det primära målet med arbetet är att minska risken att utsättas för brott genom att:

- Minska människors vilja och motivation till att begå brott
- Öka samhällets förmåga att skydda sig från brott
- Öka de formella och informella konsekvenserna av att begå brottsliga handlingar
- Öka de formella och informella vinsterna med att leva ett laglydigt liv

För att detta skall vara möjligt skall kommunens brottsförebyggande arbete;

- ske strukturerat och följa en tydlig beslutsprocess
- i så stor utsträckning som möjligt baseras på aktuell forskning och beprövade metoder
- vara grundat på kunskap om brottsproblemets omfattning, struktur och konsekvenser
- vara uppbyggt utifrån orsaks- och åtgärdsanalyser
- bygga på intern och extern samverkan
- vara inkluderande och målgruppsanpassat
- beakta och inkludera trygghetsfrämjande aspekter och arbetsinsatser

Centrala begrepp och utgångspunkter

Brott

I juridisk mening är brott sådana handlingar (eller icke-handlingar) som enligt svensk lag är belagda med straff. Det finns dock straffbelagda handlingar som av allmänheten anses vara socialt acceptabla – och därför inte betraktas som brottsliga av den breda allmänheten. Samtidigt finns det handlingar vilka enligt lag inte är brottsliga – men vilka samhällets sociala normer likställer med sådana. Vilka handlingar och beteenden som betraktas som brottsliga är föränderligt över tid och rum, och påverkas likväl av ny lagstiftning som av samhällsutvecklingen i stort.

Brottslighet är således ett socialt betingat problem, och uppfattningen av vad som är acceptabla och oacceptabla beteenden kan skilja sig mellan olika grupper i samhället. Exempelvis är vår socioekonomiska och kulturella bakgrund, vår ålder, och vår konststillhörighet faktorer som kan påverka vad vi ser som socialt acceptabelt och inte. Vidare tenderar människor att reagera starkare på brott/ordningsstörande handlingar begångna av dem som skiljer sig mycket från den egna självbilden- medan brottsliga/ordningsstörande handlingar begångna av personer vilka väl överensstämmer med den egna självbilden tenderar att skapa vagare reaktioner.

Brottsförebyggande arbete

I Gävle kommun definieras brottsförebyggande arbete som *"samtligt arbete som bedrivs med ett uttalat och primärt syfte att motverka att brott uppstår"*. Arbetet kan syfta till att förebygga den allmänna viljan och motivationen till att begå brott, likväl som till att förhindra att motiverade gärningspersoner ges möjlighet att vid specifika tillfällen och platser begå specifika brott. Vidare kan arbetet bedrivas både i syfte att förebygga debuter av brottsliga beteenden, men också i syfte att förhindra upprepningar och återfall i brott.

Brottsförebyggande effekter är det mått som används för att mäta utfallet av en arbetsinsats i relation till dess inverkan på brottsligheten. Även arbeten vilka faller utanför det brottsförebyggande arbetet – och vilka saknar ett sådant uttalat och direkt syfte – kan många gånger ha positiva brottsförebyggande effekter. Här infaller bland

annat arbete med social hållbarhet, stadsplanering, välfärdsarbete, utbildning och barnomsorg. Sådana arbeten sker till stor del utanför det brottsförebyggande fältet. ^{Sid 44(195)}

Brottsförebyggande inriktningar

Brottsförebyggande arbete är ett brett begrepp som innefattar många olika slags arbetsinsatser och inriktningar. Även om Gävle kommun förhåller sig till en avgränsad definition av brottsförebyggande arbete, krävs det att det strategiska, likväl som det operativa, arbetet riktas och avgränsas ytterligare.

Gävle kommuns brottsförebyggande inriktningar ska beslutas utifrån;

- Lokalt identifierade brottsproblem
- Lokala, regionala, nationella och internationella lägesbilder och orsaksanalyser
- Rådande forskningsläge
- Allmänhetens intressen och behov

Trygghet

Trygghet är den känsla som uppstår vid en subjektiv tolkning av den egna säkerheten. Denna tolkning kan ske både medvetet och omedvetet, och påverkas av flertalet inre och yttre faktorer. Vår benägenhet att känna oss trygga påverkas bland annat av våra tidigare erfarenheter och upplevelser, vår självbild, våra personliga förutsättningar, samt av medierapporteringar och rådande samhällsdiskurser.

Upplevelsen av trygghet är, liksom synen på vad som är brottsligt, socialt konstruerad. I varje samhälle finns sociala konstruktioner som skapar en uppfattning av hur trygga eller otrygga människor bör känna sig. Dessa konstruktioner kan se olika ut för olika grupper av människor, och är många gånger föränderliga över tid.

En individs upplevda trygghet är sällan en direkt spegling av det faktiska säkerhetsläget. Exempelvis upplever de personer som statistiskt uppvisar liten risk att utsättas för brott många gånger den högsta otryggheten, och vice versa. Vidare påvisar forskning att insatser som har en stor trygghetsfrämjande effekt för vissa individer, har en direkt motsatt inverkan på andra.

Trygghetsfrämjande arbete

Trygghetsfrämjande kommunalt arbete handlar om att bemöta olika samhällsgruppers känslor av trygghet/otrygghet i olika samhällsrelaterade situationer. Ett sätt att arbeta trygghetsfrämjande är att bemöta invånarnas rädsla för att utsättas för brott. Andra områden för trygghetsfrämjande arbete utgörs exempelvis av miljöarbeten, arbetslivsvillkor, sjukvård, digital trygghet och trafiksäkerhet.

I Gävle kommun består det trygghetsfrämjande brottsförebyggande arbetet av:

- Att verka för en minskad risk för att utsättas för brott
- Att verka för att den allmänna bilden av det lokala brottsläget bygger på kunskap och fakta
- Att ta hänsyn till hur den upplevda tryggheten skiljer sig mellan grupper av individer, och anpassa våra aktiviteter och kommunikativa budskap därefter
- Att beakta och värdera skiljaktigheterna mellan upplevd otrygghet och utsatthet för brott
- Att verka för samverkan mellan det brottsförebyggande trygghetsarbetet och annat trygghetsfrämjande arbete

Samverkan

Med samverkan menas insatser som sker inom och mellan olika organisationer. Det kan exempelvis handla om aktivt utbyte av information, eller om att planera gemensamma aktiviteter. Samverkan utgår från ett gemensamt identifierat mål, vilket förväntas uppnås via ömsesidiga ansträngningar. För att en effektiv och kvalitativ samverkan skall kunna uppnås krävs att varje enskild samverkanspart känner till, förstår, och respekterar de deltagande organisationernas respektive kärnuppdrag – och utifrån dessa förutsättningar tar ansvar för att driva arbetsprocessen framåt.

Teoretiska utgångspunkter

Brottstriangeln

I brottstriangeln representerar varje enskild sida av triangeln en förutsättning för att brott skall begås. För att brott ska begås ska det finnas; 1. En motiverad gärningsperson, 2. Ett lämpligt objekt/offer, samt 3. Avsaknad av formell och informell kontroll som hindrar att brott begås. När dessa förutsättningar sammanstrålar ökar brottsligheten. Försvagas förutsättningarna minskar brottsligheten. För att förebygga brott skall således en, eller flera, av dessa förutsättningar angripas.

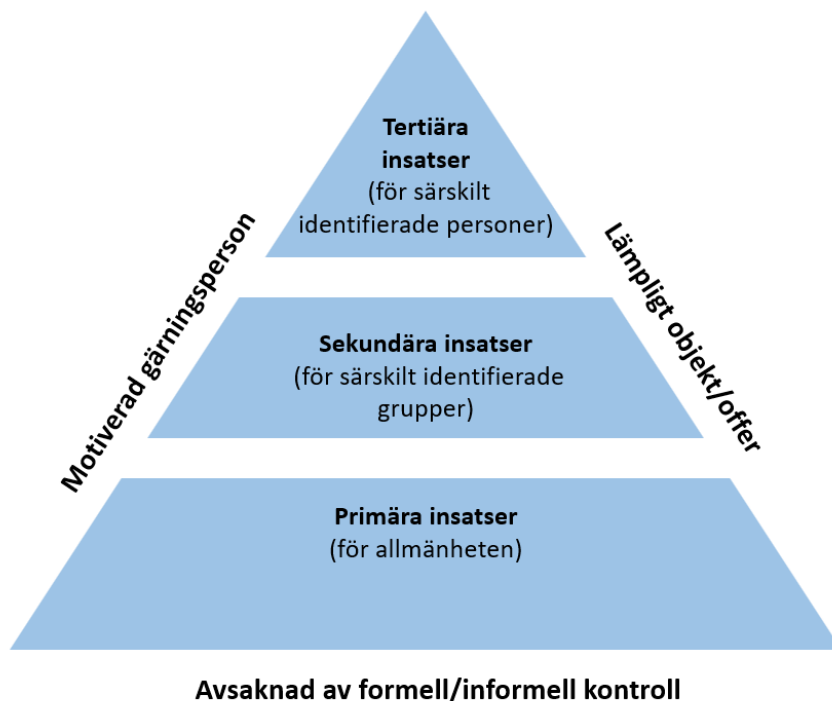

Figur 1. Brottstriangeln i dess grundform.

Preventionspyramiden

Preventionspyramiden förevisar hur brottsförebyggande insatser kan ske i olika preventiva nivåer, där de primära insatserna riktar sig till den stora allmänheten, de sekundära insatserna till särskilda grupper/sammanhang och de tertiära mot särskilda individer/platser. Olika preventiva nivåer används för att angripa olika stadier av brottsligt beteende. Medan den primära brottspreventionen syftar till att förebygga att brottsliga beteenden och prokriminella värderingar i över huvud taget uppkommer i ett samhälle, riktar sig den sekundära och tertiära preventionen till att förebygga en vidareutveckling och återfall av brottslighet hos grupper och individer där kriminella handlingar och värderingar redan fått fäste.

Det lokala brottsförebyggande arbetet i sin helhet får som bäst resultat då det sker^{Sid 47(195)} fördelat över brottstriangelns samtliga sidor, och på alla nivåer i preventionspyramiden.

Brottstriangeln i sin helhet sammanslagen med preventionspyramiden

Situationella- och socialpreventiva insatser

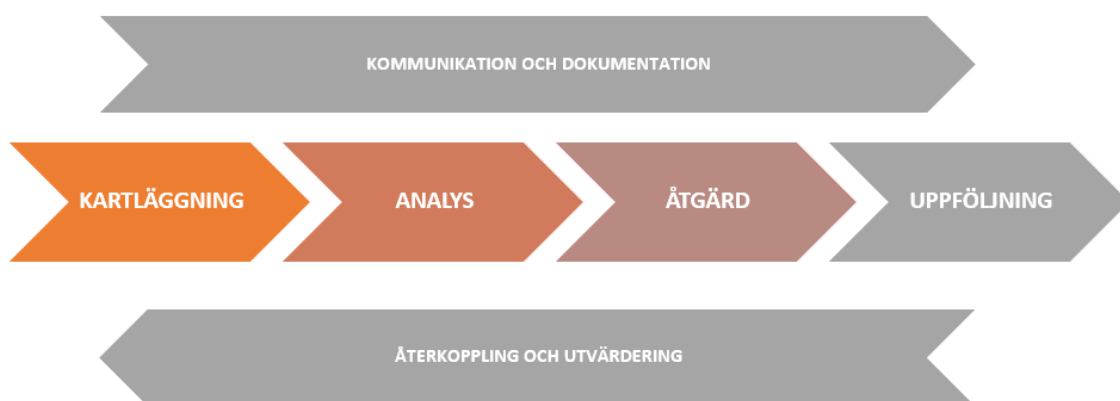
Inom socialpreventionen syftar vidtagna brottsförebyggande åtgärder till att minska människors vilja och motivation att begå brott. Inom situationell prevention riktar sig insatserna till att minimera möjligheterna för människor att begå brott – oftast via förändringar i den fysiska miljön. Situationellt- och socialpreventivt arbete kan utgöras av både primära, sekundära och tertiära insatser och går att tillämpa på samtliga av brottstriangelns tre brottsförutsättningar. Ett heltäckande brottsförebyggande arbete kräver både situationella och socialpreventiva förebyggande insatser.

	Situationell	Social
Primär	Generella åtgärder mot brottets "geografi"	Generella åtgärder mot/för individer
Sekundär	Åtgärder mot riskobjekt, -platser eller –miljöer	Åtgärder mot riskgrupp/-individ
Tertiär	Åtgärder för tidigare brottsutsatthet – inte ske igen	Förebygga individers återfall, påföljder

Arbetsmetodik

Problemorienterat och kunskapsbaserat arbete

Kommunens brottsförebyggande arbete ska bedrivas problemorienterat och kunskapsbaserat. Med detta menas att arbetet skall bygga på kartläggningar och orsaksanalyser, samt syfta till att angripa kärnproblematiken bakom olika brottsrelaterade fenomen. Vidare skall de åtgärder som vidtas i så stor utsträckning som möjligt utgöras av beprövade insatser och metoder. Arbetet skall ha en vetenskaplig förankring, samt bidra till att generera evidensunderlag för framtida arbeten.

Den kunskapsbaserade arbetsgången för brottsförebyggande arbete i Gävle kommun.

Kartläggning och lägesbilsarbete

Första steget i den kunskapsbaserade arbetsprocessen handlar om att samla in kunskap och information om olika brottsfenomen. I Gävle kommun bedrivs ett övergripande lägesbilsarbete vilket syftar till att skapa en överblick över den totala brottsligheten i kommunen. En ny lägesbild tas fram vartannat år.

Orsaks-och åtgärdsanalys

Utifrån den information som framkommit i kartläggnings- och lägesbilsarbetet genomförs orsaks- och åtgärdsanalyser. Orsaksanalyserna syftar till att söka svar på vad som orsakar ett visst tillstånd, medan åtgärdsanalysen handlar om att analysera vilka åtgärder som bäst träffar dessa orsaker.

Prioriteringsområden

Utifrån lägesbild och orsaksanalyser skall Gävle kommuns brottsförebyggande prioriteringsområden beslutas.

Åtgärder

Utifrån lägesbild och beslutade prioriteringsområden skall ett åtgärdspaket för vilka åtgärder som bör vidtas tas fram och följas upp. Åtgärdspaketet skall innehålla information om:

- vilken forskning/vilka beprövade metoder som ligger till grund för det planerade arbetet
- vilka arbetsinsatser som planeras genomföras
- hur de ska genomföras
- när, och under hur lång tid de ska genomföras
- vem eller vilka som ska genomföra dem
- vilken målsättning arbetet har
- hur arbetet förväntas följas upp och utvärderas
- kommunikationsplan
- hur trygghetsfrämjande aspekter har beaktats

Åtgärdspaketet ska revideras minst vartannat år.

Utvärdering

De brottsförebyggande insatser som genomförs skall regelbundet följas upp och utvärderas.

Utvärderingen skall besvara följande frågor:

- Vilka åtgärder har genomförts?
- Vilken problembild låg till grund för åtgärderna?
- Har målsättningen för arbetet uppnåtts?
- Har åtgärderna haft förväntad brottsförebyggande effekt (har de träffat kärnproblematiken)?
- Behöver åtgärderna korrigeras? Behövs andra/nya åtgärder vidtas?

Dokumentation

Varje brottsförebyggande insats skall finnas tydligt dokumenterad. Dokumentationen skall täcka arbetets samtliga delar, och bidra till en transparent arbetsprocess.

Återkoppling

Återkoppling skall ske i formella former löpande under hela arbetsprocessen.

Intern struktur för det brottsförebyggande arbetet

Beslutsordning och bestämmandeprocess

Gävle kommuns prioriterade brottsförebyggande inriktningar ska beslutas utifrån;

- Lokalt identifierade brottsproblem och orsaksanalyser
- Lokala, regionala, nationella och internationella lägesbilder och orsaksanalyser
- Allmänhetens intressen och behov

Beslutsnivåer

Kommunfullmäktige fattar beslut om övergripande prioriteringsområden för det brottsförebyggande arbetet. Dessa identifieras och skrivs fram utifrån brottsförebyggande lägesbilder och orsaksanalyser.

Kommunstyrelsen ansvarar för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete, och för att kontinuerligt rapportera om det brottsförebyggande arbetet till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen fattar beslut om åtgärdsplan utifrån de prioriteringsområden kommunfullmäktige beslutat.

Samverkansråd för brottsförebyggande frågor

Att verka brottsförebyggande är hela kommunens ansvar. Gävle kommuns brottsförebyggande arbete samordnas via ett internt samverkansråd för brottsförebyggande arbete [SAMBA], där kommunens samtliga sektorer finns representerade.

Rådet skall säkerställa att Gävle kommuns brottsförebyggande arbete bedrivs kunskapsbaserat och kvalitativt. Rådet är i sin grundstruktur uppbyggt på en beslutsfattande, en strategisk och en operativ nivå. I rådsstrukturen skall politiska företrädare, tjänstemän och relevanta externa samverkansparter finnas representerade.

Ansvar sektorer

Respektive sektor skall bidra till det brottsförebyggande arbetet, inte minst genom deltagande i den arbetsprocess som sker i SAMBA. Varje sektor ska verka för att:

- bidra till den samlade lägesbilden
- bidra med kunskap i den brottsförebyggande processen utifrån den egna sektorns sakkunnighet
- medverka strategiskt och operativt i de brottsförebyggande arbeten som berör den egna verksamheten

Brottsförebyggande förutsättningar för anställda tjänstemän

Varje enskild anställd hos Gävle kommuns sektorer ska ha kunskap och kännedom om hur denne kan agera brottsförebyggande i sin yrkesutövning. Den anställda skall ha kännedom om det finns risker för brottsfrämjande inslag i tjänsteutföringen – samt om hur dessa skall förebyggas och undvikas. Exempel på sådana inslag är risk för jäv och främjande av osund konkurrens.

Kommunala bolag och förbund

Respektive bolag och förbund bör bidra till det brottsförebyggande arbetet, i de frågor som berör den egna verksamheten. Varje bolag och förbund ska verka för att:

- bidra till den samlade lägesbilden
- bidra med kunskap i den brottsförebyggande processen utifrån den egna verksamhetens sakkunnighet
- medverka strategiskt och operativt i de brottsförebyggande arbeten som berör den egna verksamheten

Samordning

Kommunens brottsförebyggande strateg ansvarar för samordning av det brottsförebyggande arbetet.

Extern samverkan i brottsförebyggande arbete

Extern samverkan

Gävle kommun ska aktivt verka för en välfungerande samverkan med andra kommuner, statliga myndigheter, näringsliv, föreningsliv och andra relevanta samhällsaktörer. Vidare är kommunens medborgare en viktig aktör i det brottsförebyggande arbetet, och deras samhällskännedom och insyn i sitt närområde utgör ett viktigt underlag vid beslutsfattanden av olika slag. Gävle kommun ska därför verka för en bred representation- och inkludering av samverkansparter i det brottsförebyggande arbetet.

Sveriges kommuner delar det lagstadgade ansvaret för brottsförebyggande arbete med Polismyndigheten. Polismyndigheten skall därför betraktas som en särskilt prioriterad samverkanspart.

Extern kommunikation

Gävle kommun lägger stor vikt vid att säkerställa att allmänheten har möjlighet att löpande ta del av information om det lokala brottsförebyggande arbetet.

Trygghetsskapande aspekter skall prioriteras när kommunikativa budskap om det brottsförebyggande arbetet planeras och förmedlas.

Brottsligheten i Gävle kommun

-Den lokala brottslighetens utveckling och utmaningar

Förord

Gävle kommun vill rikta ett stort tack till alla er som bidragit med information till denna lägesbild.

Tack till bidragande myndigheter, organisationer, bolag, företag, ideella aktörer, enskilda personer, tjänstemän och politiker som i olika forum och former delat med sig av kunskap, insikter och kompetenser.

Med vänliga hälsningar,

Linn Cederholm von Schmalensee

Brottsförebyggande strateg

Styrning och Stöd, Enheten för säkerhet och beredskap

Sammanfattning

Detta lägesbilsarbete bedrivs i enlighet med lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Lägesbilden är tilltänkt som underlag för kommande inriktnings- och åtgärdsbeslut för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete.

Lägesbilden innehåller en presentation av den lokala anmälningssstatistiken för tio övergripande brottskategorier. Varje enskild brottskategori är vidare ställd mot rådande forskningsläge, i syfte att synliggöra den specifika brottskategorins möjliga skadeinverkan på lokalsamhället. För varje brottskategori förs även dialog kring anmälningbenägenhet och beräknat mörkertal.

Lägesbilden inkluderar också en redogörelse av brottsmönster och brottstrender, vilka utifrån lokal problembild och rådande forskningsläge, bedöms vara av särskilt intresse för Gävle kommuns lokala brottsförebyggande arbete.

I arbetet med lägesbilden har fyra olika brottsförebyggande huvudutmaningar identifierats:

- Organiserad brottslighet och dess ekonomiska drivkrafter
- Otrygghet och en försvagad social kontroll
- Hemlöshet och narkotikarelaterad livsstilskriminalitet
- Våld mot kvinnor

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	3
Inledning	10
Bakgrund och syfte	12
Formalia Rapportens sammansättning.....	13
Metod	13
Brottsligheten i Gävle kommun Totalt antal anmälda brott	15
Skadegörelsebrott.....	18
Anmälningbenägenhet och mörkertal.....	18
Utveckling över tid	18
Skadegörelse mot kommunala objekt	21
Klotter	24
Samhälleliga konsekvenser av skadegörelse	25
Stöldbrott	27
Anmälningbenägenhet och mörkertal.....	27
Utveckling över tid	27
Stöld i butik o.d.	31

Inbrottsstölder.....	33
Inbrott i villa, lägenhet och fritidshus.....	34
Inbrottsstölder i källare	35
Samhälleliga konsekvenser av stöldbrott Direkta och indirekta ekonomiska konsekvenser	36
Bedrägerier.....	39
Anmälningssbenägenhet och mörkertal.....	39
Statistisk inverkan.....	39
Utveckling över tid	39
Kortbedrägerier	42
Bedrägerier via social manipulation	43
Samhälleliga konsekvenser av bedrägerier	44
Bidragsbrott	47
Utveckling över tid	47
Underkategorier av bidragsbrott	49
Samhälleliga konsekvenser av bidragsbrott.....	51
Trafikbrott	53
Anmälningssbenägenhet och mörkertal.....	53
Utveckling över tid	53

Samhälleliga konsekvenser av trafikbrott.....	55
Vapenbrott.....	56
Anmälningssbenägenhet och mörkertal.....	56
Lagändringar	56
Förändring i brottskoder.....	56
Utveckling över tid	57
Lokal problembild	59
Samhälleliga konsekvenser av vapenbrott.....	60
Brott mot knivlagen	62
Anmälningssbenägenhet och mörkertal.....	62
Utveckling över tid	62
Samhälleliga konsekvenser av knivbrott	64
Narkotikabrott	65
Utveckling över tid	65
Fördelning	67
Narkotikabruk bland ungdomar nationellt.....	68
Drogbruk hos ungdomar i Gävle kommun	70
Avloppsmätningar Cannabis, kokain och amfetamin.....	71

Narkotikabruk i olika åldersgrupper	72
Tungt missbruk och social utsatthet.....	73
Samhälleliga konsekvenser av narkotikabrott.....	74
Misshandel Anmälningssbenägenhet och mörkertal	76
Utveckling över tid	76
Åldersfördelning	77
Könsfördelning	78
Plats för utsatthet.....	80
Kvinnors och flickors utsatthet för misshandel i Gävle kommun.....	81
Mäns och pojkars utsatthet för misshandel i Gävle kommun	83
Samhälleliga konsekvenser av misshandel	84
Sexualbrott	86
Anmälningssbenägenhet och mörkertal.....	86
Ändringar i lagstiftningen	86
Utveckling över tid	87
Utsatthet för våldtäkt fördelat på kön och ålder.....	88
Våldtäkt mot kvinnor 18 år eller äldre.....	89
Våldtäkt mot flickor 15 år eller yngre.....	90

Våldtäkt mot pojkar och män	91
Sexualbrott på nätet	92
Samhälleliga konsekvenser av sexualbrott	93
Otrygghet och oro för brott i Gävle kommun	94
Oro för brott i Gävle kommun	94
Otrygghet/trygghet i bostadsområden.....	95
Oro kontra utsatthet.....	96
Näringslivets otrygghet och rädsla för brott i Gävle kommun	98
Samhälleliga konsekvenser av otrygghet och oro för att utsättas för brott.....	99
Andra brottsfenomen med bäring mot Gävle kommun	101
Organiserad brottslighet.....	101
Ekonomisk brottslighet	102
Rekrytering av brottsutförare	103
Rekrytering av möjliggörare.....	106
Slutsatser och rekommendationer för det brottsförebyggande arbetet framåt	107
Att tolka brottsstatistik i relation till det brottsförebyggande arbetet	107
Fyra identifierade huvudområden för Gävle kommuns brottsförebyggande utmaningar	108
Organiserad brottslighet	108

Otrygghet och försvagad social kontroll	110
Hemlöshet och narkotikarelaterad livsstilskriminalitet	112
Våld mot kvinnor.....	113
Avslutande reflektioner	115
Källor	116
Digitala rapporter	116
Hemsidor	118
Annat.....	119

Inledning

Under de senaste åren har debatten om den svenska brottsligheten antagit en alltmer dystopisk tonalitet, både på nationellt och internationellt plan. Den allmänna bilden av den svenska brottsligheten och dess utveckling är att den stiger i en exceptionell fart, och att vi som samhälle helt har tappat kontrollen över utvecklingen. I verkligheten är en sådan tolkning av brottsläget både missvisande och paradoxal.

Den totala brottsligheten i Sverige ökar nämligen inte nämnvärt. Sedan år 1997 har antalet anmälda brott ökat med ungefär 1000 brott/100 000 invånare. Under samma period har ett flertal nya lagar tillkommit, och med det har också antalet handlingar som betraktas som brottsliga ökat. Lagstiftningen har också anpassats för att underlätta polisiär upptäckt och utredning av brott – vilket i sin tur bidragit till att fler brott idag kommer till polisens kännedom, och därmed synliggörs i den offentliga brottsstatistiken. Sett till den totala utsattheten i landet påvisar Sverige således ingen generell ökning. Inte heller det dödliga våldet har stigit i Sverige. Dagens siffror för dödligt våld är de facto lägre än vad de var under 1990-talet, och ur ett globalt perspektiv uppvisar Sverige mycket låga siffror för dödligt våld.

Fram till tidigt 2000-tal har den svenska brottsligheten karaktäriserats av en individbaserad brottslighet, där större kriminella organisationer varit tämligen ovanliga. Men i takt med den snabba digitala utveckling som skett i samhället sedan millennieskiftet, har möjligheterna att organisera, digitalisera och globalisera brottslighet ökat markant. Möjligheten till organisering har möjliggjort för nya former av brottslig verksamhet, och med det också möjligheter att generera helt nya nivåer av ekonomiska brottsvinster. Idag är stora delar av den ekonomiska brottsligheten reformerad till en nätverksbaserad och organiserad brottslig arena, där den individuellt styrda brottsligheten i allt större utsträckning ersätts med komplexa och organiserade brottsupplägg - ofta med internationell koppling.

Det är konsekvenserna av denna reformering som nu ger utslag i berörda delar av brottsstatistiken. Medan den allmänna brottsligheten sjunker i landet (exempelvis stölder och offentligt våld) – ökar brottskategorier med stark anknytning till den organiserade brottsligheten. Ett exempel är en markant ökning av renodlade ekonomiska brott, så som exempelvis välfärdsbrottslighet, bedrägerier och bidragsbrottslighet. Också nyttjandet av legala strukturer i ekonomiska syften blir allt vanligare, både som plattform för kriminell verksamhet, men också som broar i den kriminella kedjan, och som informationskälla för vidare brottsutveckling. Det kan handla om att använda banker i syfte att bedriva omfattande bedrägeriverksamhet, att infiltrera myndigheter för att få kännedom om kriminellt viktiga verksamheter och/eller att via påverkansförsök av olika former försöka styra politiska och offentliga processer och beslut. Också det legala näringslivet nyttjas i allt större utsträckning – både som brottsoffer (exempelvis via dataintrång och digitala utpressningar och bedrägerier), men också som här som en plattform för ekonomisk verksamhet. Under 2024 har det konstaterats att var tredje person som kopplas till svensk organiserad brottslighet har ett direkt, eller indirekt, engagemang i minst ett företag.

Brottslighet vilken bedrivs i en sådan omfattande struktur kräver disciplin. Många kriminella organisationer bedriver brottslig verksamhet i flera olika led, och för att verksamheten skall fungera behövs en stor mängd människor som är villiga att genomföra brott för organisationens räkning. Med detta krävs en stark organisatorisk förmåga att kontrollera den som förväntas utföra brotten. För att skydda den egna verksamheten krävs också att marknaden skyddas från konkurrens från andra kriminella organisationer. För att upprätthålla kontroll och disciplin används därför ofta våld och hot. De mest allvarliga konsekvenser vi ser av en sådan brottsstruktur, är den bekymmersamma ökning av grovt skjutvapenvåld vi sett i Sverige under de senaste åren. Sedan 2013 har Sverige utmanats av en avvikande utveckling av dödligt skjutvapenvåld, och bedömningen är att majoriteten av denna ökning hör samman med konflikter inom, och mellan, olika kriminella organisationer.

Denna tudelade utveckling – där vi å ena sidan har en stabil (och för vissa brottskategorier också minskande) brottsutveckling, och å andra sidan har en påtaglig upptrappning av en ekonomiskt driven organiserad brottslighet där dödligt våld är ett vanligt förekommande fenomen – skapar en paradox i den svenska brottsutvecklingen.

För det brottsförebyggande arbetet innebär reformeringen av vinstdriven brottslighet från individbaserad till organiserad (och globaliserad) helt nya former av utmaningar. Samtidigt som nya brottsfenomen och strukturer behöver hanteras – får vi inte heller riskera att de brott som inte omfattas av den organiserade brottsligheten negligeras och glöms bort.

Bakgrund och syfte

Detta lägesbilsarbete bedrivs i enlighet med lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Lägesbilden är tilltänkt som underlag för kommande inriktnings- och åtgärdsbeslut för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete.

Lägesbilden är vidare tänkt som strategiskt arbetsverktyg för arbete inom ramarna för Gävle kommuns lokala samverkansråd för brottsförebyggande arbete.

Formalia

Rapportens sammansättning

Detta dokument innehåller en presentation av den lokala anmälningssstatistiken för tio övergripande brottskategorier. Varje enskild brottskategori är vidare ställd mot rådande forskningsläge, i syfte att synliggöra den specifika brottskategorins möjliga skadeinverkan på lokalsamhället. För varje brottskategori förs även dialog kring anmälningssbenägenhet och beräknat mörkertal.

Lägesbilden inkluderar också en redogörelse av brottsmönster och brottstrender, vilka utifrån lokal problembild och rådande forskningsläge, bedöms vara av särskilt intresse för Gävle kommuns lokala brottsförebyggande arbete.

Slutligen redovisas förslag på brottsförebyggande inriktningar att prioritera framåt.

Metod

Lägesbilden bygger på sammanställning och analys av den offentliga brottsstatistiken för anmälda brott i Gävle kommun. Statistiken är insamlad via Brottsförebyggande rådets statistikverktyg. Samtlig statistik är beräknad på brott/100 000 invånare och anmälningssstatistiken presenteras så långt tillbaka i tiden som möjligt, och fram till år 2023. Denna kartläggning har genomförts och sammanställts under första månaderna av år 2024, vilket innebär att siffrorna för 2023 års räkning är av preliminär karaktär¹.

Analysen av anmälningssbenägenhet och mörkertal grundar sig i kriminologiskt beforskad erfarenhet, och bygger vidare på olika former av lokala statistiska källor, så som exempelvis statistik från olika självrapporteringsstudier.

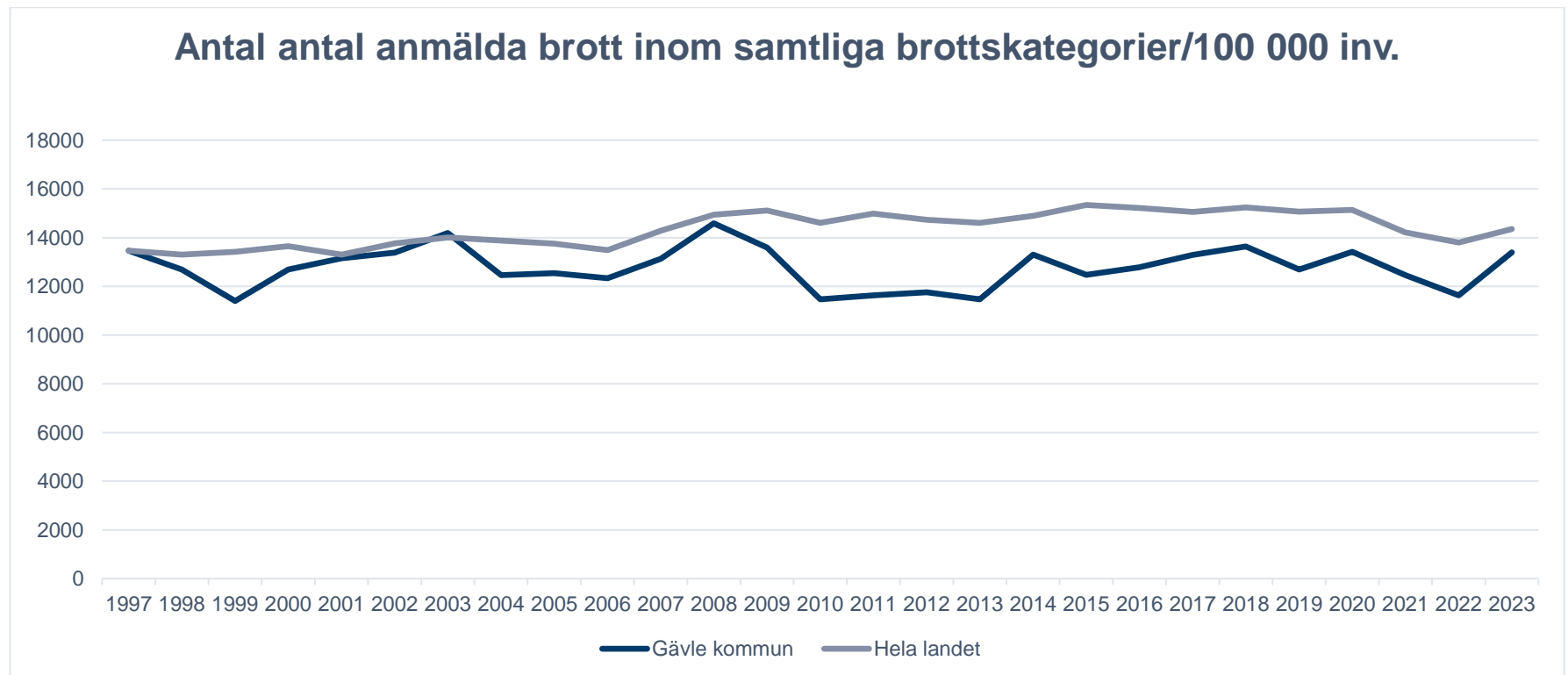
¹ Skillnader mellan den preliminärt beräknade statistiken och den slutgiltigt redovisade påvisar sällan en anmärkningsvärd avvikelse

Vid analys av respektive brottskategoris inverkan på lokalsamhället har rådande forskningsläge, och information från relevanta myndigheter och andra samhällsaktörer, beaktats och analyserats utifrån Gävle kommuns specifika förutsättningar och utgångslägen.

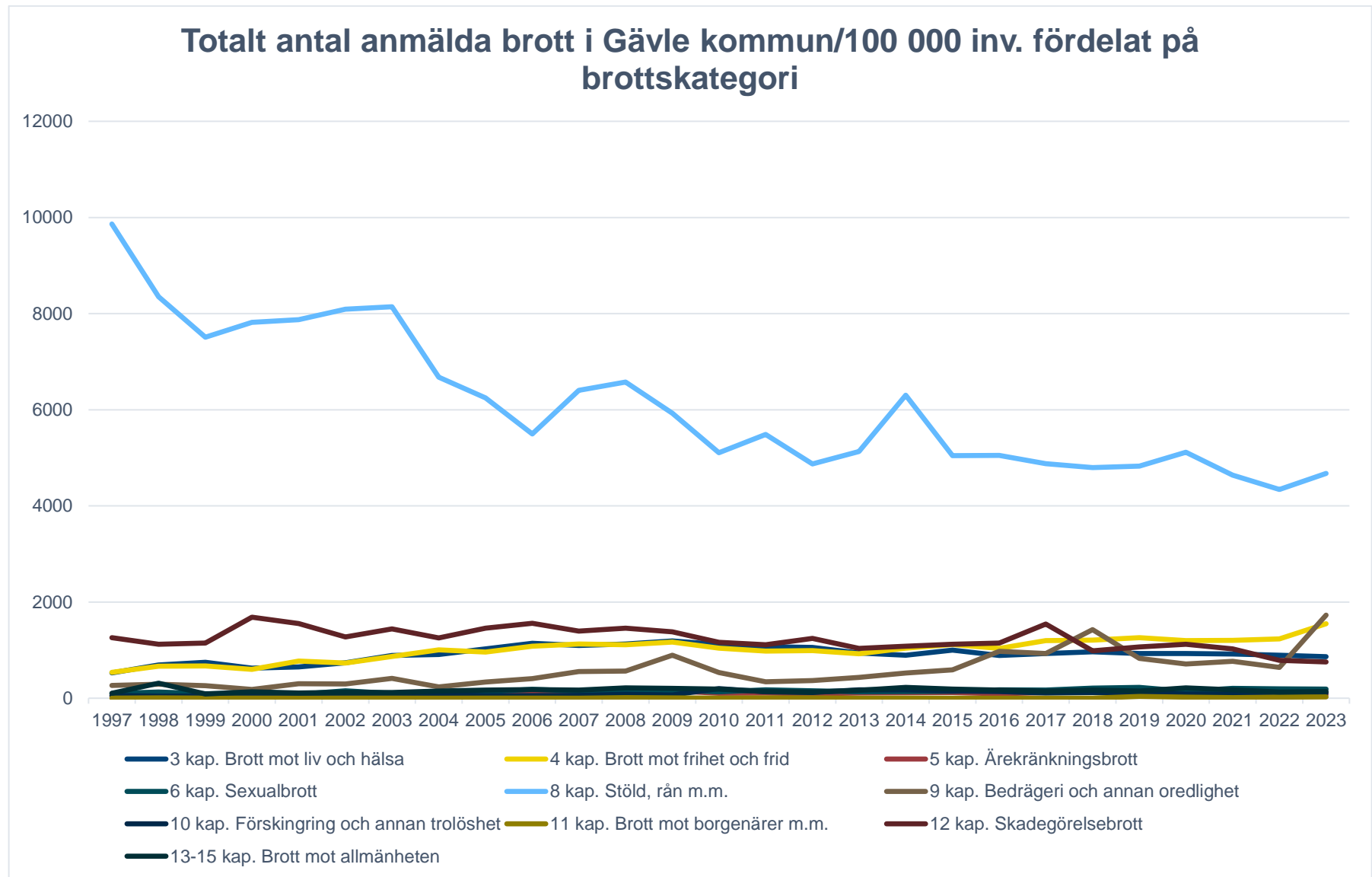
Brottsligheten i Gävle kommun

Totalt antal anmälda brott

Antal anmälda brott i Gävle kommun per år har totalt sett legat relativt stabilt sedan slutet av 1990-talet. Gävle kommun ligger under det nationella snittet/100 000 invånare för antal anmälda brott.

Under 2023 anmäldes 14 349 brott i Gävle kommun, vilket är en ökning med 546 brott sedan föregående år. Den brottskategori som anmäls i störst utsträckning i kommunen utgörs av stöldbrott. Stöldbrotten har dominerat den lokala anmälningsstatistiken under hela den undersökta tidsperioden (1997–2023). Antal anmälda stöldbrott har minskat frekvent över tid. Under 2023 ökade dock antal anmälda stöldbrott med 332 anmälningar. Den brottskategori som påvisar den största ökningen 2022–2023 är bedrägeribrotten, vilka ökade med 1091 anmälningar under denna tidsperiod.

Skadegörelsebrott

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

Antalet anmälda skadegörelsebrott styrs i stor utsträckning av rutiner vid rapportering. Generellt anmäls skadegörelser med stor ekonomisk påverkan i större utsträckning än skadegörelsebrott med mindre ekonomisk skadeeffekt. Skadegörelsebrott tenderar att inrapporteras i skov – vilket också kan bidra till obalans i anmälningssstatistiken.

I Gävle kommun – liksom i Sverige generellt - bedöms anmälningssbenägenheten vara låg, och mörkertalet högt, för skadegörelsebrott av mindre allvarlig karaktär.

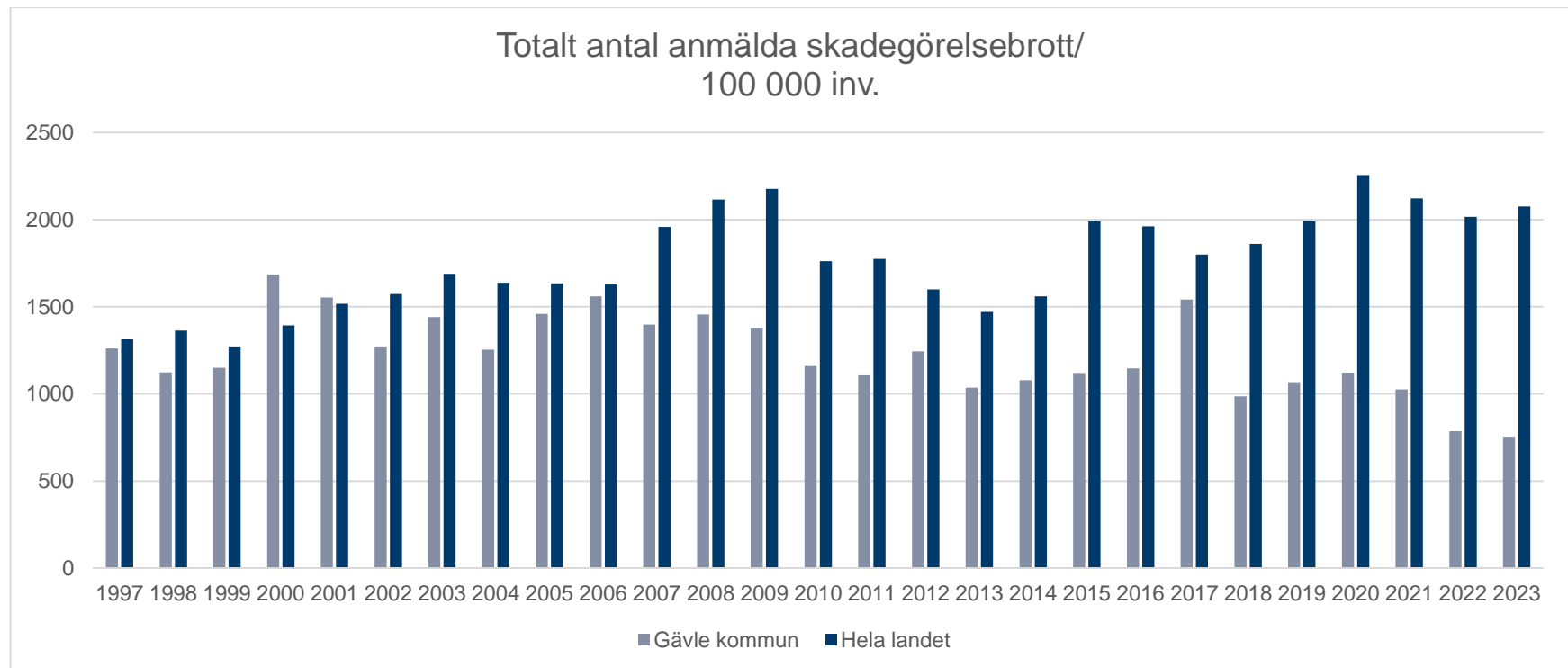
Kommunens skaderapporteringssystem påvisar under 2023 över 600 anmälda fall av skadegörelser mot kommunalägda byggnader (ej kvalitetssäkrade siffror), medan antal polisanmälda ärenden preliminärt beräknas till 49 stycken. Dessa siffror indikerar på att ungefär 8 % av de skadegörelsebrott som begås mot kommunala byggnader polisanmäls.

Utveckling över tid

Antal anmälda skadegörelser i Gävle kommun påvisar en, om än svajig, svagt nedåtgående utveckling under de senaste åren. Sedan 2007 har Gävle kommun legat markant under sverigesnittet för anmälda skadegörelsebrott.

Mellan år 2021 och 2022 sjönk antal anmälningar med 23,5 % för kommunen. Nationellt minskande antal anmälningar med 4 % under samma tidsperiod. De preliminära siffrorna för 2023 påvisar en fortsatt minskning av antal anmälda skadegörelsebrott i kommunen – medan de nationella siffrorna visar på en ökning för första gången sedan 2020.

Andelen gävlebor som upplever att de har problem med skadegörelse i det egna bostadsområdet har enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) minskat från 13 % 2019/2020 till 8 % under 2021/2022². Problem med klotter i det egna bostadsområdet har minskat från 9% till 4% under samma tidsperiod³.

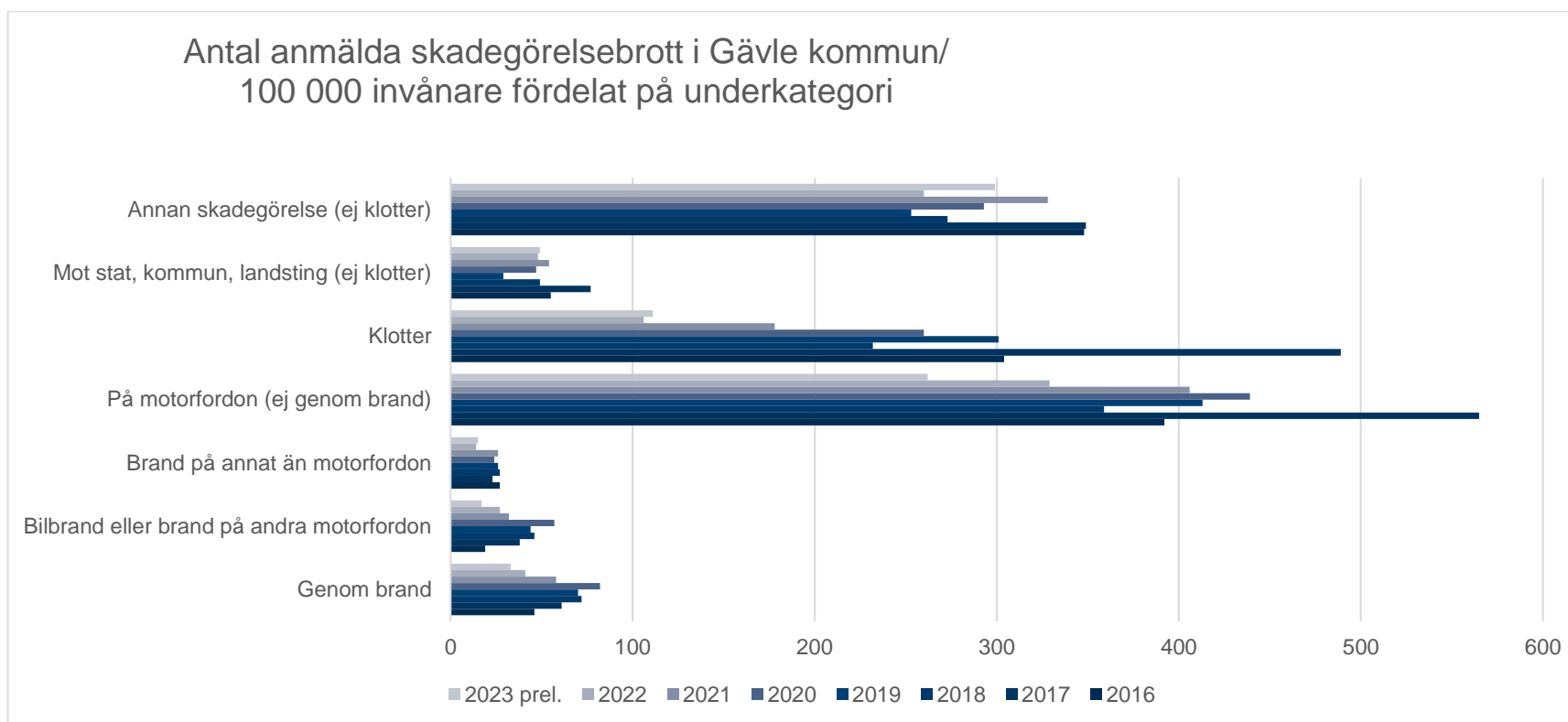

² Nationella trygghetsundersökningen 2021/2022

³ Ibid.

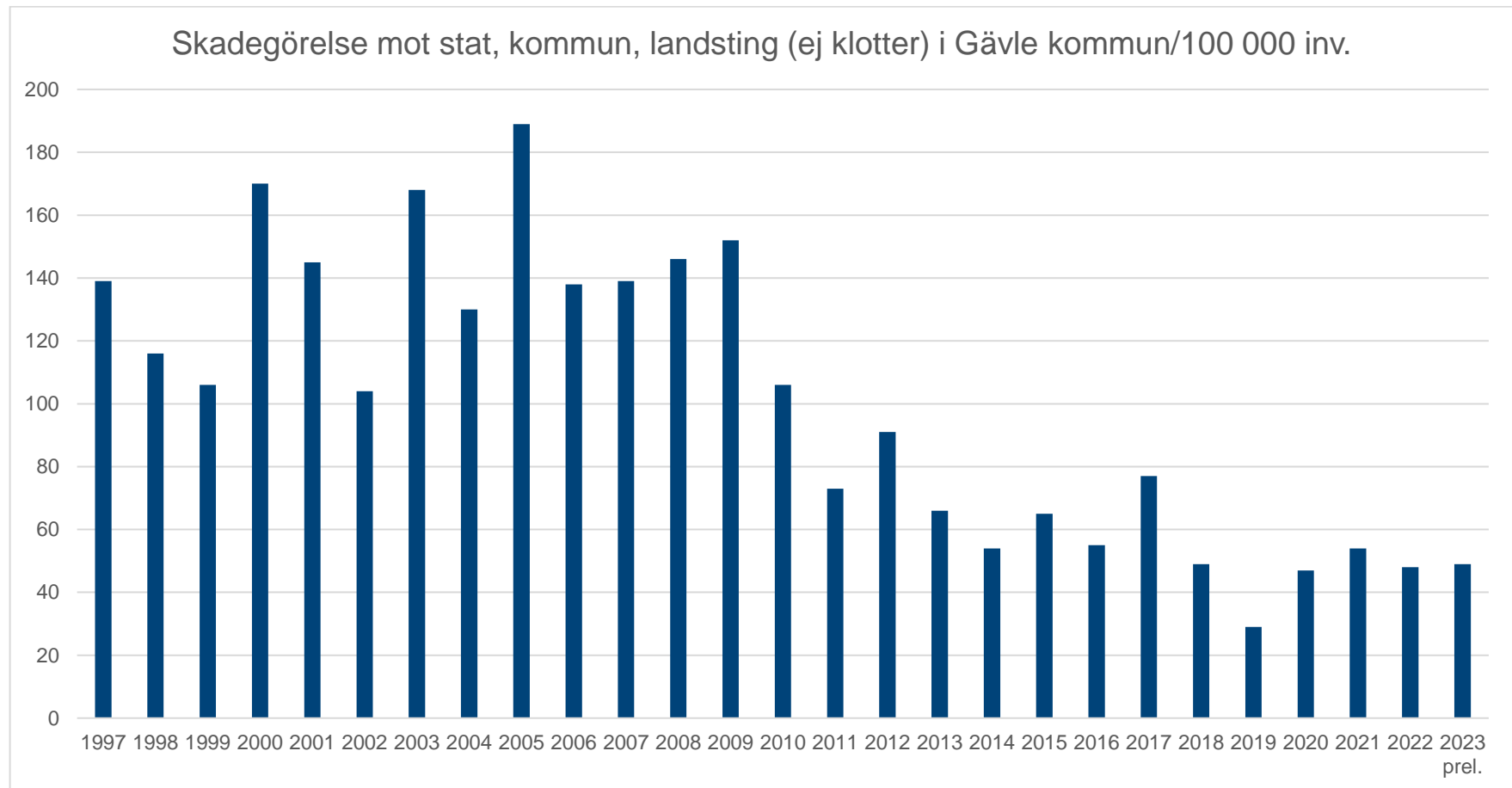
Den kategori av skadegörelser där flest anmälningar inkommer är skadegörelse på motorfordon, vilket överensstämmer med den nationella anmälningssstatistiken. Skadegörelse på motorfordon inkluderar allt från repor och tillstötningsskador, till krossade rutor och omfattande skadegörelser. Anmälningssbenägenheten för denna form av skadegörelse är mycket hög, då en polisanmälan ofta görs av försäkringsskäl.

Även skadegörelsekategorierna "klotter" samt "övrig skadegörelse" dominerar anmälningssstatistiken i Gävle kommun. Också det i enlighet med nationell statistik.

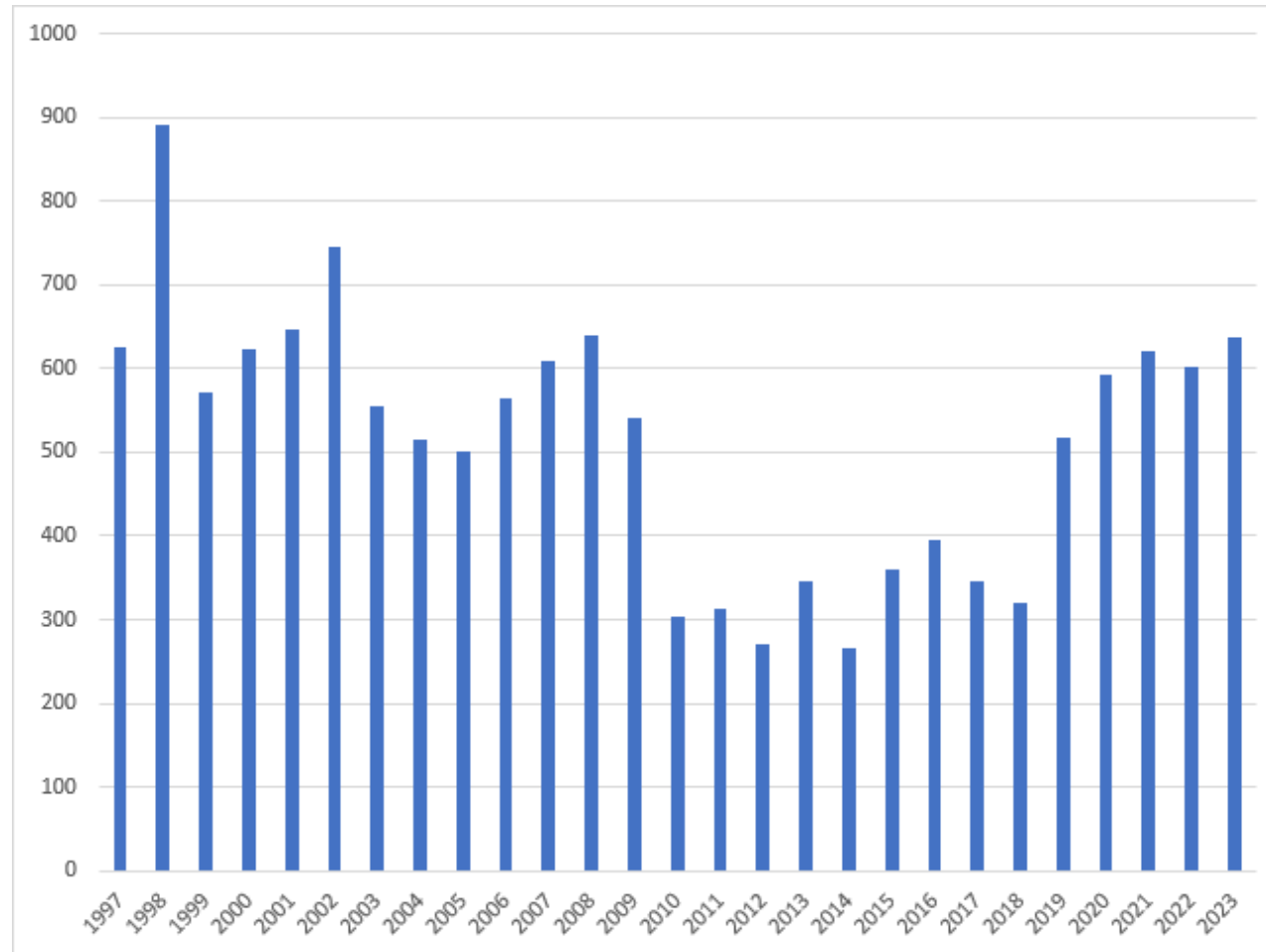

Skadegörelse mot kommunala objekt

Antal anmälda fall av skadegörelse mot stat, kommun eller landsting (ej klotter) har minskat markant sedan år 2009. Preliminära siffror för 2023 påvisar 49 anmälda brott i kategorin.

Antal inrapporterade fall av skadegörelse i kommunens egna inrapporteringsystem påvisar betydligt högre (ej kvalitetsgranskade) siffror med en ökning under de senaste fem åren.

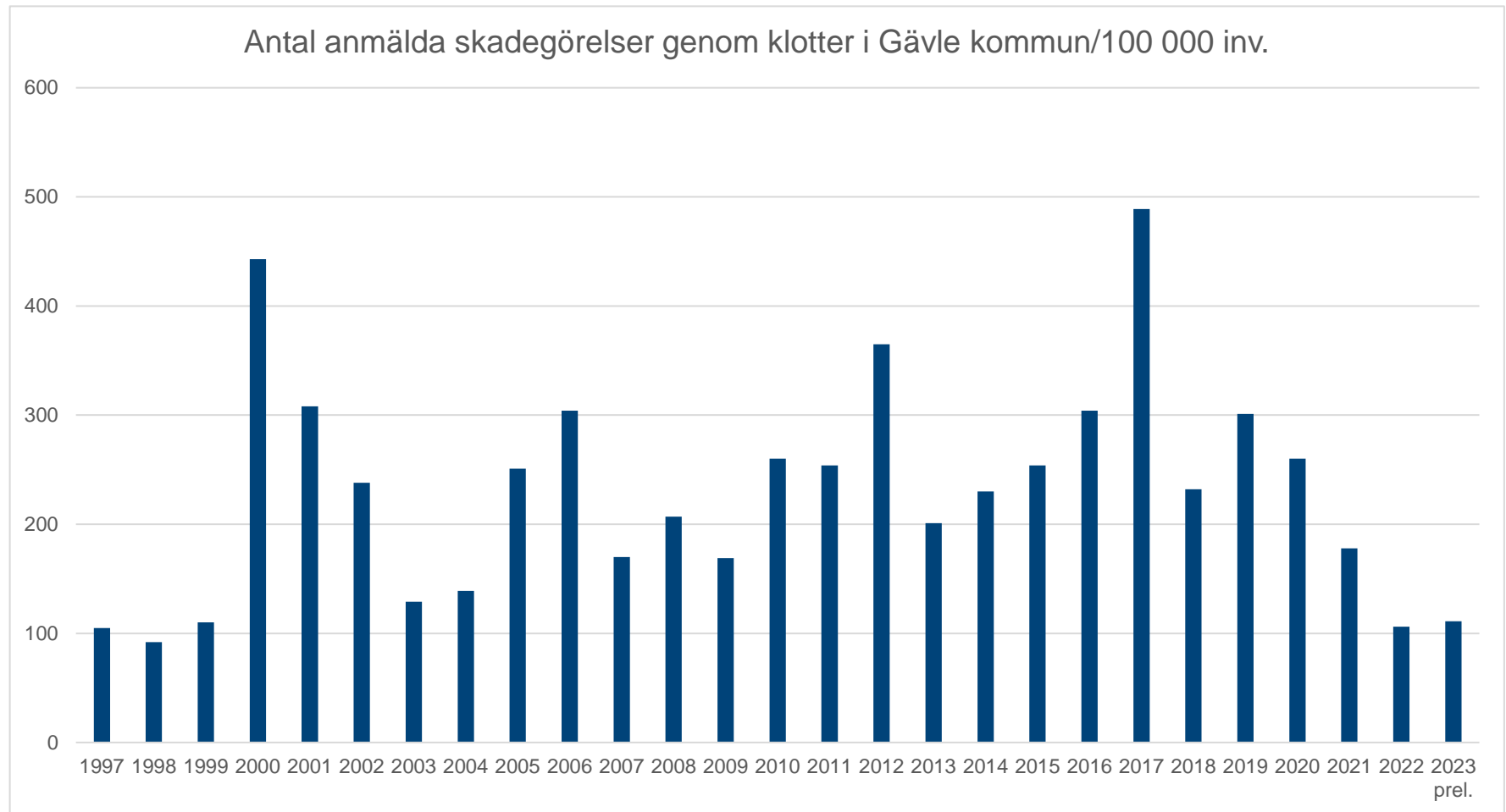
Enligt statistik från Gavle Fastigheter har kostnaden för skadegörelser på kommunala byggnader ökat med ungefär 500 000 kr från 2022 till 2023. Kostnaden för skadegörelse på skollokaler – vilket är den absolut mest kostsamma kategorin i sammanhanget – har under samma period minskat med 110 000 kr.

2022		2023	
Total kostnad samtliga objekt	2 040 545 kr	Total kostnad samtliga objekt	2 546 227 kr
Förskola, grundskola, gymnasieskola	1 824 603 kr	Förskola, grundskola, gymnasieskola	1 713 994 kr
Skadegörelse på övriga fastigheter	398 177 kr	Skadegörelse på övriga fastigheter	573 990 kr
Fakturor som ej bokats mot objekt	182 234 kr	Fakturor som ej bokats mot objekt	255 243 kr
Differens	0 kr	Differens	3 000 kr

Flest skadegörelser begås mot högstadieskolorna. Antal skadegörelser är också höga för årskurs fyra, respektive årskurs sju. Både årskurs fyra och sju kännetecknas av att eleverna då börjat en ny skola. Den största skadegörelsen mot skolbyggnader sker på helger och kvällar, utanför verksamhetstid.

Klotter

Antal anmälda skadegörelser via klotter följer en ojämn kurva där de senaste två årens siffror visar på de lägsta siffrorna sedan 1990-talet.

Samhälleliga konsekvenser av skadegörelse

Direkta och indirekta ekonomiska konsekvenser

Skadegörelse medför självskrivna ekonomiska konsekvenser – både för den som utsätts för skadegörelsen, men också för samhället i stort. Under 2023 kostade utsattheten för skadegörelser det svenska näringslivet 8,5 miljarder kronor i direkta kostnader. Statistiskt fördelat på befolkningsmängd ger det Gävle kommuns företag en kostnad på 85 000 000 kronor/år.

Skadegörelser på kommunala byggnader kostade Gävle fastigheter 2 500 000 kronor under 2023. Gavlegårdarna AB beräknar även de att skadegörelsebrotten kostar dem runt 2 500 000 kronor/år.

Otrygghet

Skadegörelse är en stark bidragande faktor till att en plats och/eller ett område uppfattas som nedgången och utsatt. En miljö där klotter och andra former av skadegörelse har påverkat det visuella intrycket av platsen upplevs i större omfattning som både otrygg och oattraktiv. I Gävles bostadsområden finns tydliga samband mellan trygghetskänslor och hur rent och fint området är⁴. Att en plats, eller ett område, upplevs som otryggt kan leda till att platsen undviks, vilket försämrar den sociala kontrollen, och ökar risken för att platsen utsätts för vidare skadegörelser och/eller annan brottslighet.

Övergång till annan brottslighet

En av de bevisat mest effektiva och långsiktiga brottsförebyggande åtgärderna är tidig upptäckt av brottsliga handlingar. Barn och ungdomar som i tidig ålder blir upptäckta, och konsekvenssatta efter att ha begått brott av mildare karaktär, är mer benägna att senare avstå från att begå upprepade och mer allvarliga brottsliga handlingar⁵. Ett mycket vanligt förstagångsbrott är skadegörelsebrott⁶, och ur ett långsiktigt brottsförebyggande perspektiv kan aktiva arbeten mot skadegörelse och andra mängdbrott ha en god förebyggande effekt även för annan typ av brottslighet.

⁵ Barnombudsmannen (2023)

⁶ Brottsförebyggande rådet (2023 a)

Stöldbrott

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

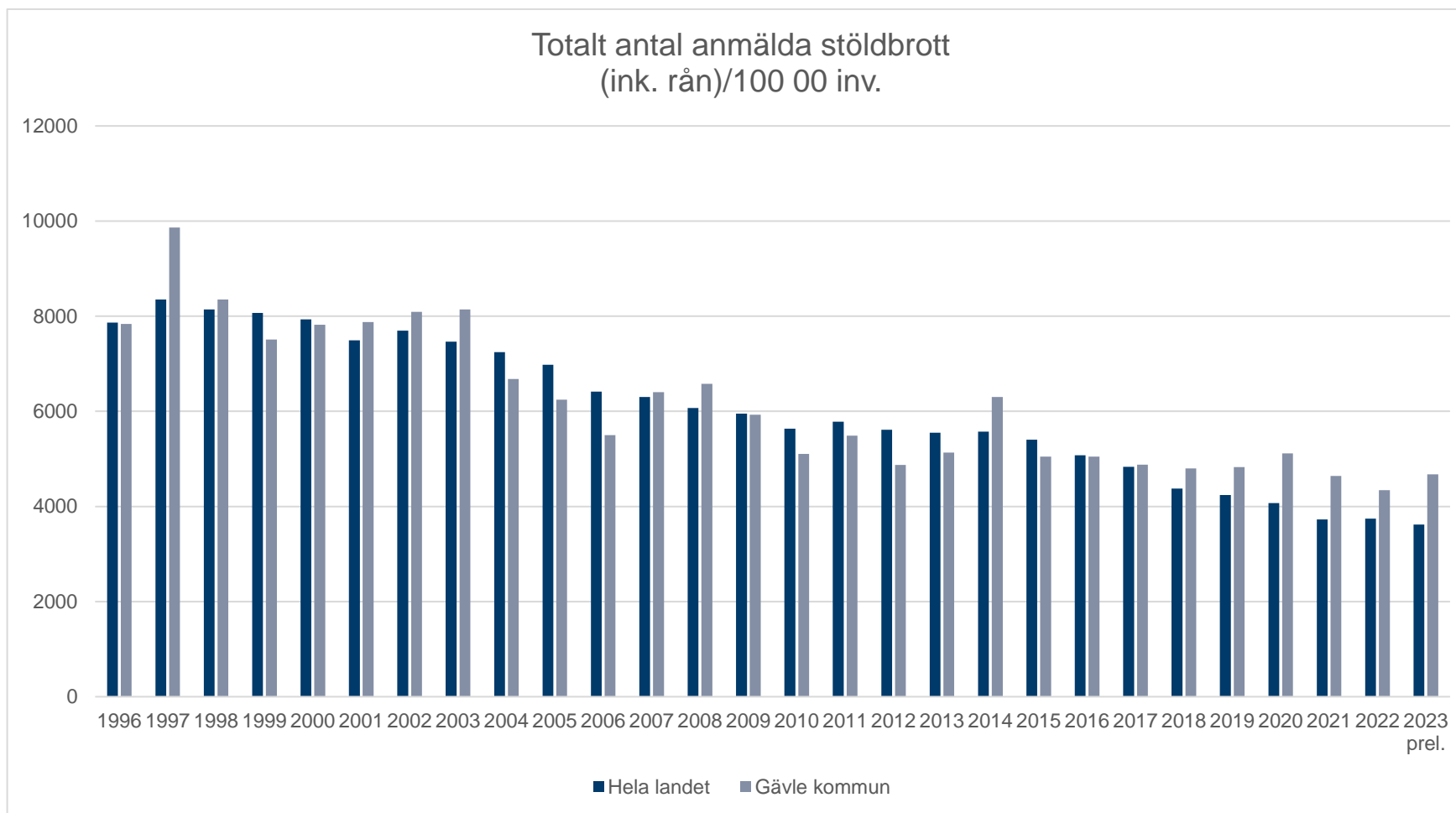
Anmälningssbenägenheten för stölder skiljer sig mycket åt. Viljan att anmäla beror på vem som utsätts, vilken ekonomisk skada som orsakas, vilka försäkringsrelaterade fördelar som finns med en anmälan, vilken form av stöld det rör sig om, samt av vilken relation som finns mellan brottsoffer och brottsutövare.

Gällande stölder i butik påverkas statistiken i stor utsträckning av näringslivets anmälningsspolicy. Huruvida butiker i stor utsträckning anlitar väktare och ordningsvakter påverkar även det antal anmälningar. I Gävle kommun har vi en hög väktarnärvaro i stadskärnan, samt i köpcenterområden, där butikstätheten är som högst.

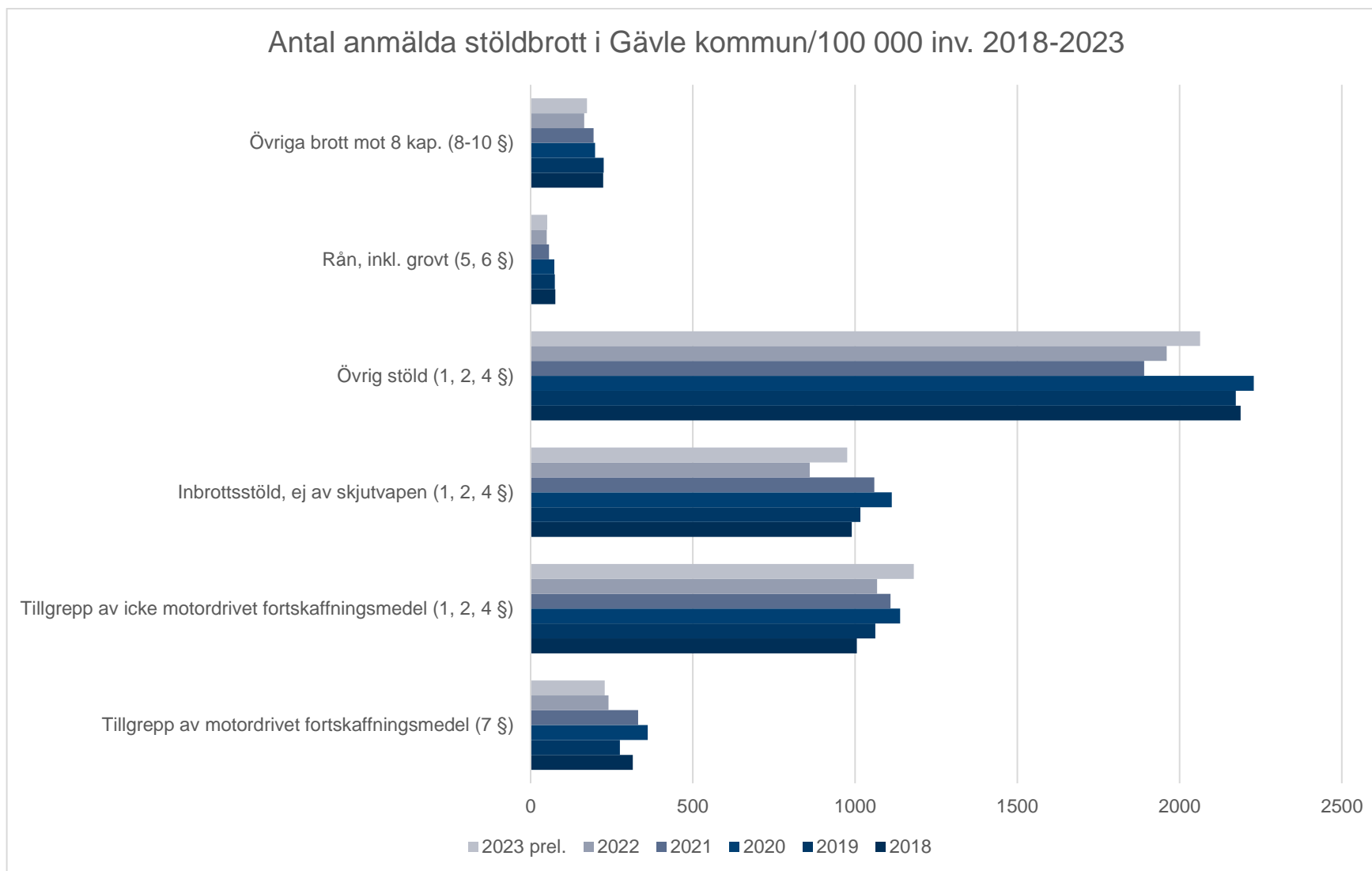
Statistik framtagen av Svenskt näringsliv visar att endast 29 % av de näringsidkare som utsätts för brott i Sverige polisanmäler samtliga brott de utsätts för. 2018 var samma siffra 57 %, vilket indikerar på en snabbt sjunkande anmälningssbenägenhet. Det saknas i dagsläget en detaljerad insyn i anmälningssmönster hos Gävle kommuns näringsidkare, men på ett övergripande plan bedöms anmälningssbenägenheten vara låg även lokalt.

Utveckling över tid

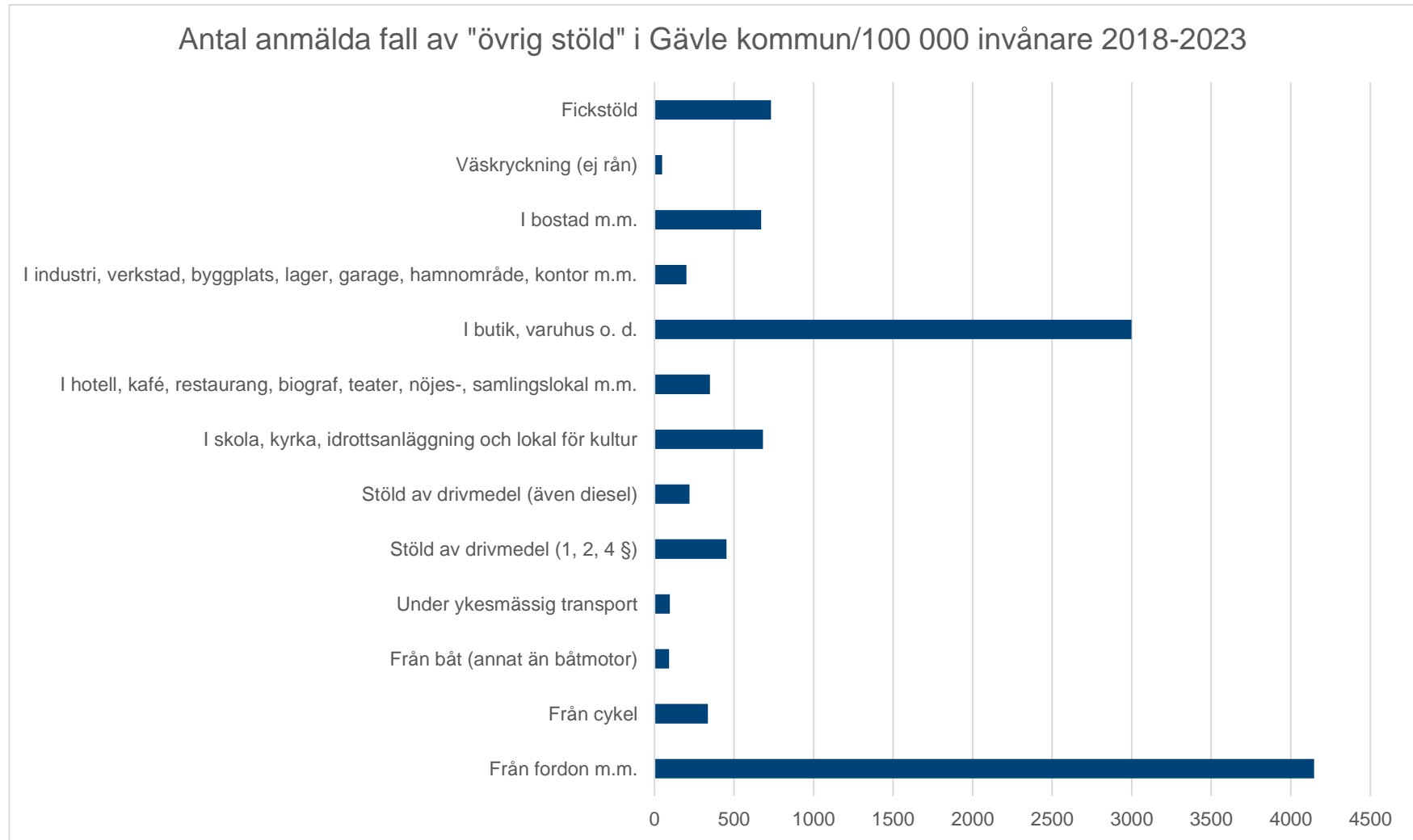
Sett över längre tid påvisas – i enlighet med den nationella statistiken – en stabilt nedåtgående trend beträffande antal anmälda stöldbrott. Trots att Gävle kommun följer den nationella kurvan, ligger antal anmälningar i kommunen högre än sverigesnittet.

Flest antal anmälda stölder utgörs av kategorin "övrig stöld", följt av inbrottsstölder och tillgrepp av icke motordrivet färdmedel (cykelstölder).

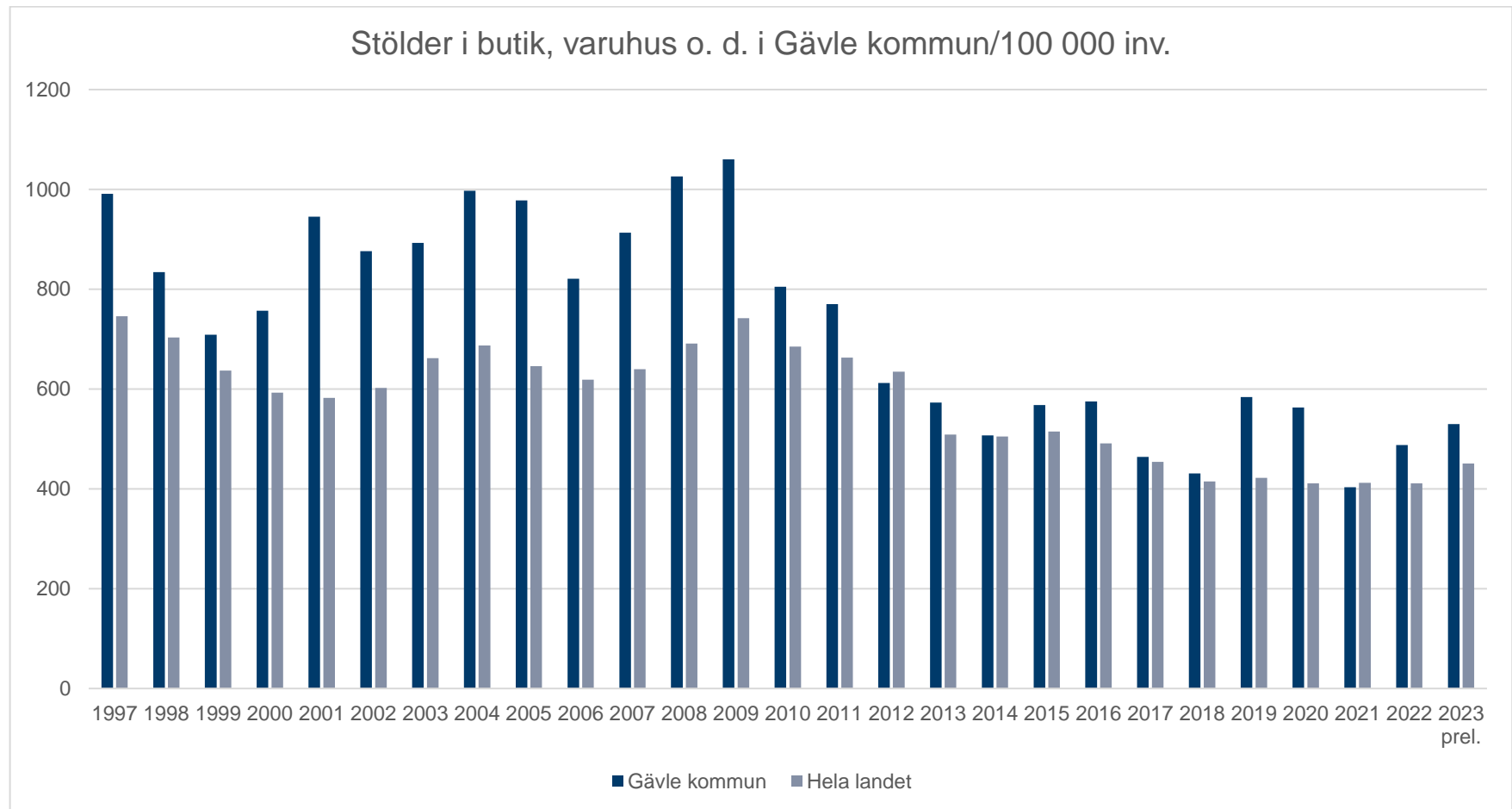

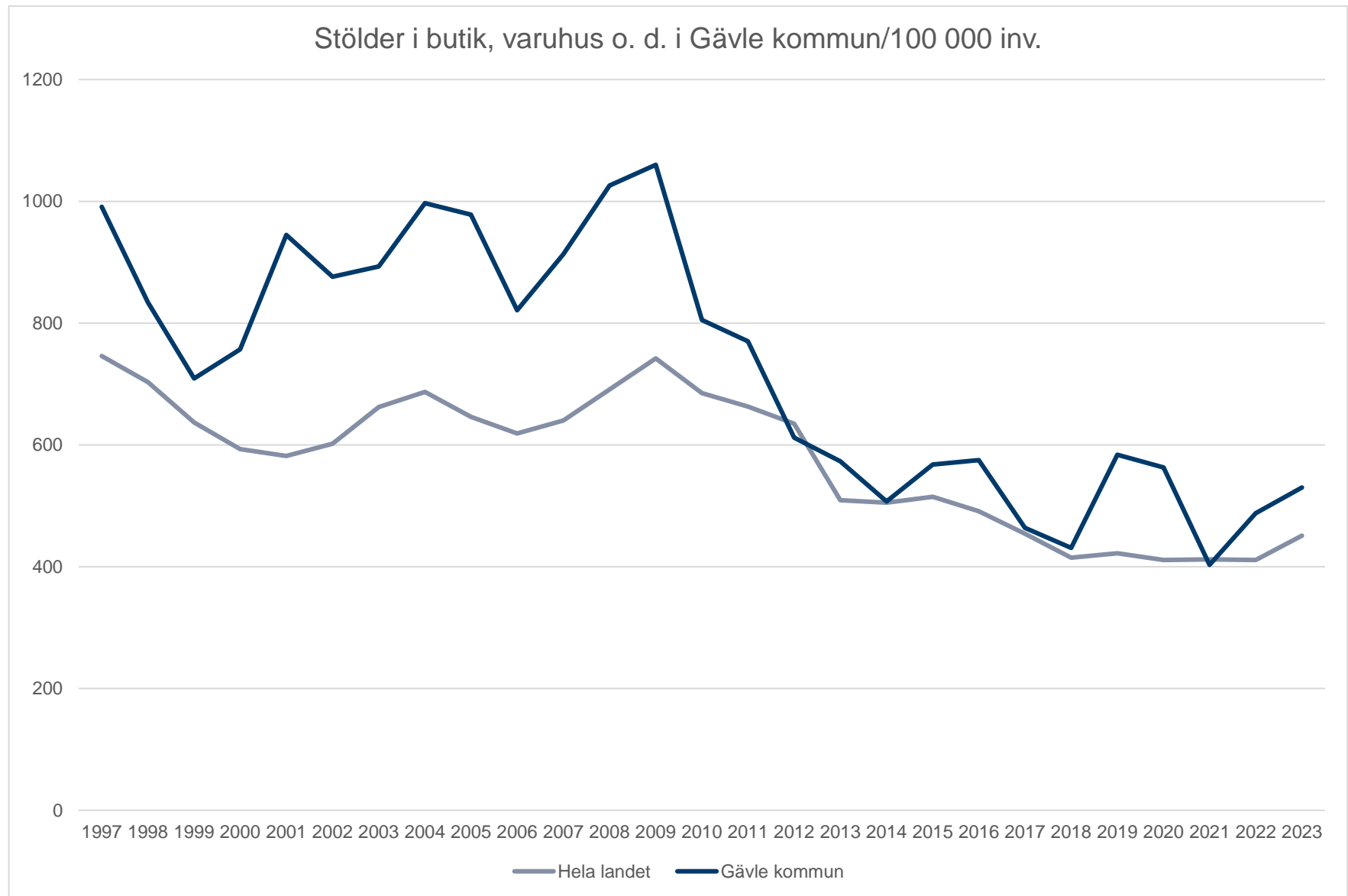
De anmälda brotten i kategorin "övrig stöld" utgörs främst av stölder från motorfordon samt av stölder i butik, varuhus o. d.

Stöld i butik o.d.

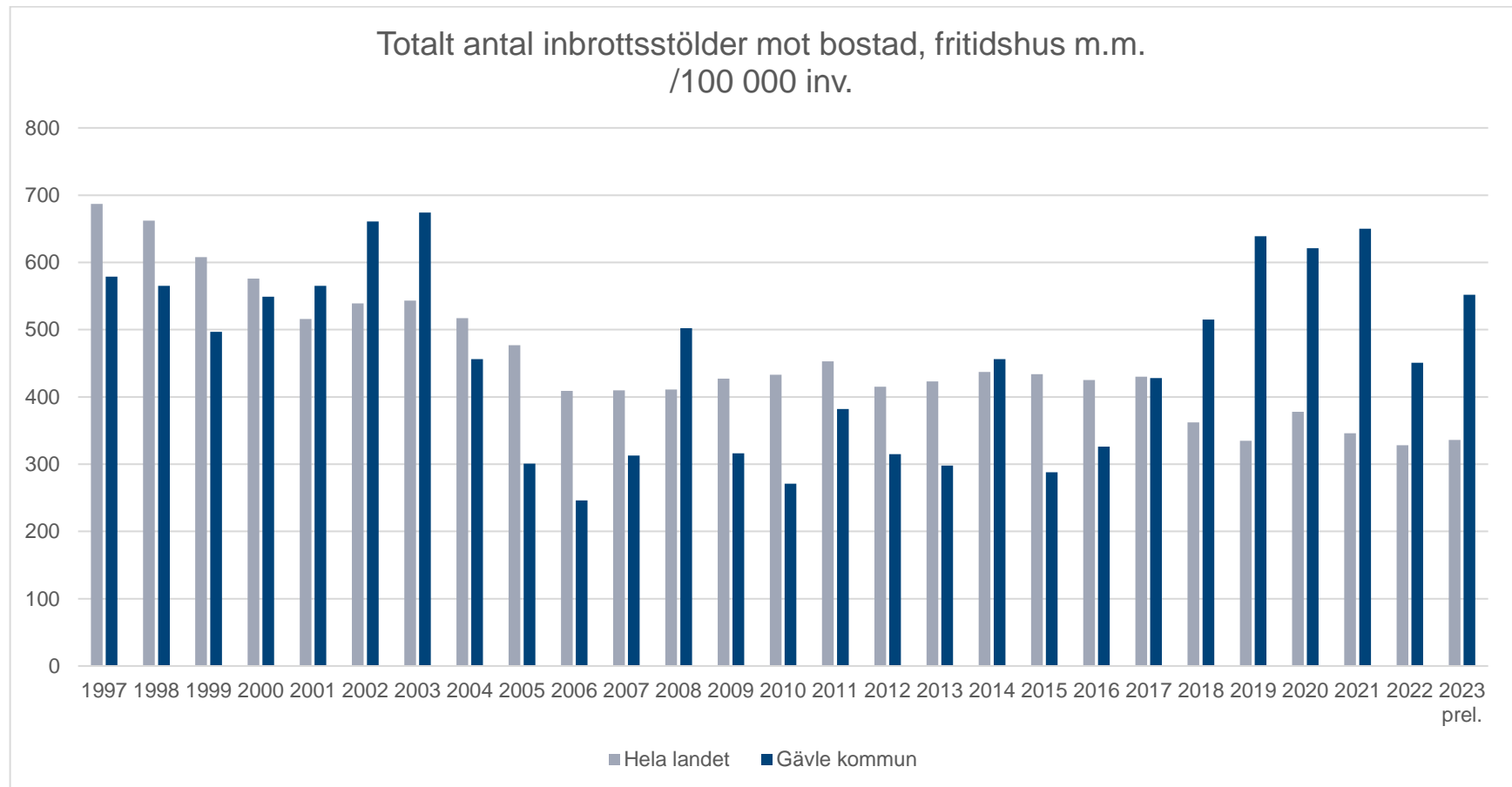
Gävle kommun följer den nationella nedåtgående kurvan för antal anmälda butiksstölder, men ligger över sverigesnittet. Antal anmälda stöldbrott i butik har ökat under 2023 i relation till föregående år.

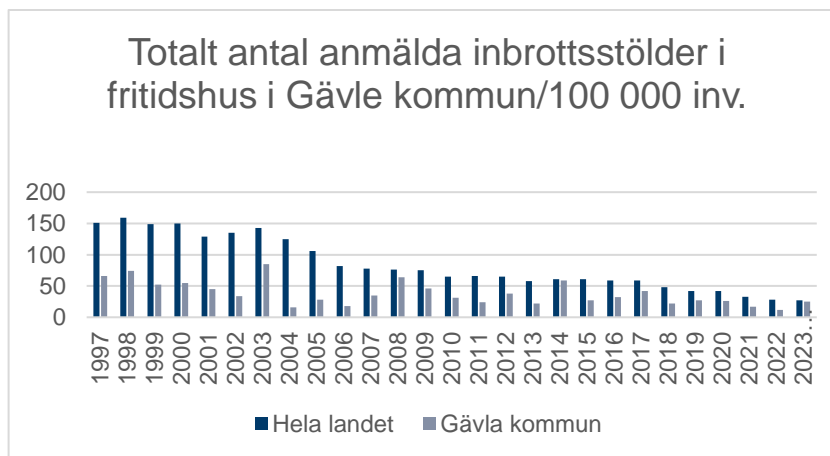
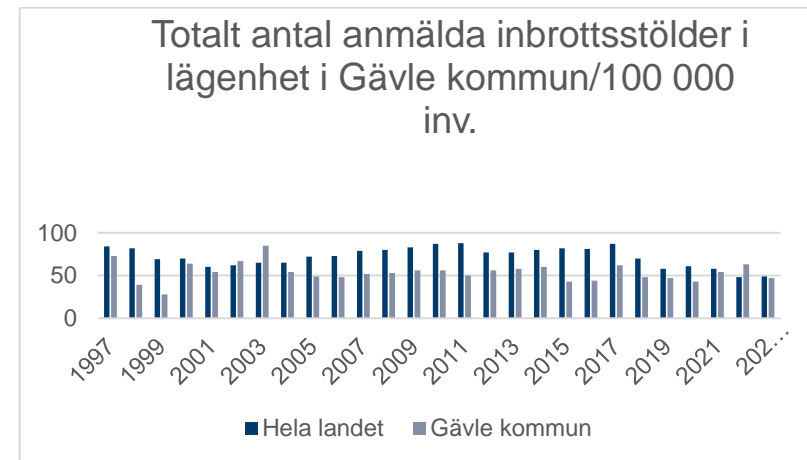
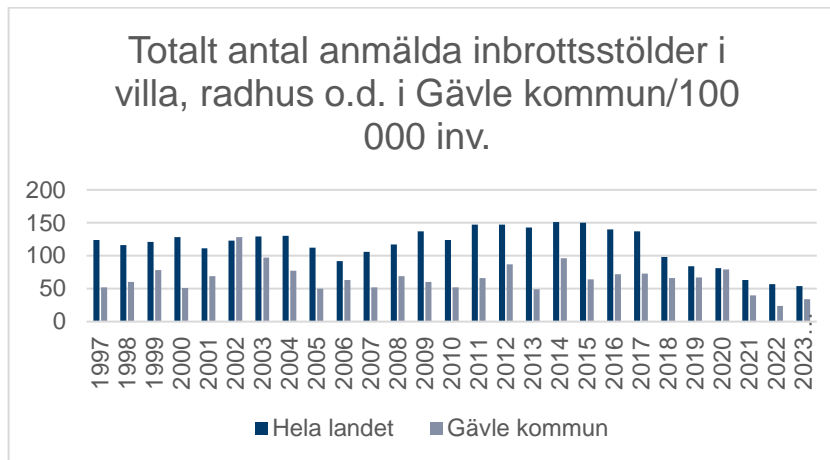
Inbrottsstölder

Gävle kommun sticker ut beträffande antal anmälda inbrottsstölder. Sedan 2018 har kommunen gått från att ligga under sverigesnittet till att ligga markant över. Särskilt drabbade områden är Brynäs och centrala Gävle.

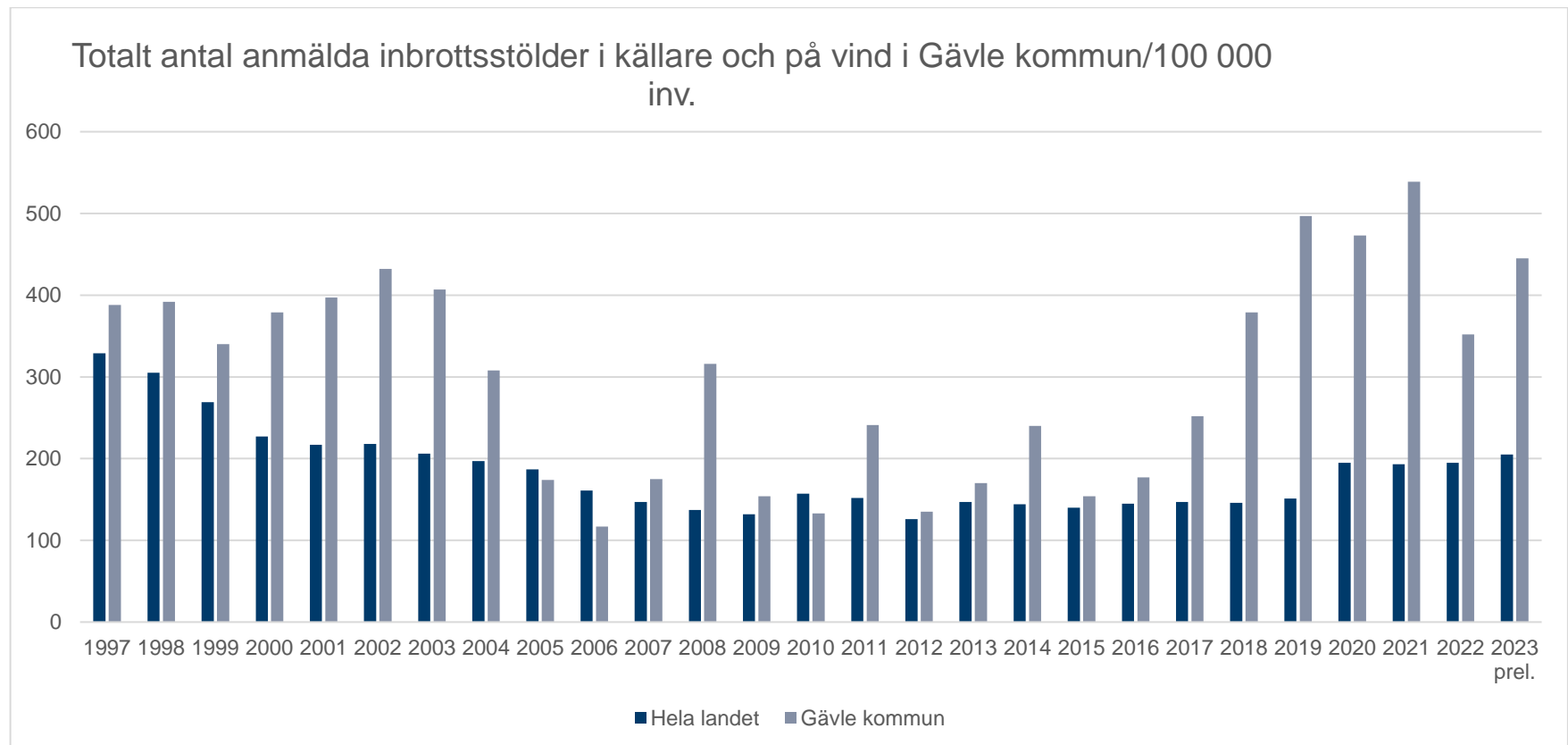
Inbrott i villa, lägenhet och fritidshus

Preliminära siffror från 2023 påvisar att kommunen ligger under sverigesnittet för antal anmälda inbrottsstöldar i villa, lägenhet och fritidshus.

Inbrottsstöld i källare

År 2023 låg Gävle kommun 117 % över Sverigesnittet för antal anmälda inbrottsstöld i källare och på vind. Fram till år 2017 har antal anmälningar i Gävle kommun legat relativt jämt med sverigesnittet – men under 2018 skedde en tydlig ökning i antal anmälningar, och Gävle kommun har därefter legat markant över sverigesnittet.

Samhälleliga konsekvenser av stöldbrott

Direkta och indirekta ekonomiska konsekvenser

Stöldbrott för med sig självklara ekonomiska konsekvenser – både för den som utsätts för stöldbrottet, men också för samhället i stort.

Näringslivet drabbas särskilt hårt av stöldbrottsligheten – särskilt då de ofta utsätts vid upprepade tillfällen. År 2022 kostade stöldbrottsligheten svenska företag 14,5 miljarder kronor i direkta kostnader⁷. Företagens kostnader för inbrottsstölden var 7 miljarder kronor under samma år. Sammanslaget uppgår de direkta stöldkostnaderna inom näringslivet till 21,5 miljarder kronor. Gävle kommun utgör grovt räknat 1 % av Sveriges befolkning, vilket innebär att en fingervisning är att stölden och inbrottsstölden mot näringslivet i Gävle kommun kostar ungefär 21 500 000 kronor/år. Under 2023 placerar sig Gävle kommun över sverigesnittet för anmälda stöldbrott mot näringslivet, vilket indikerar på att siffran kan vara än högre.

Nationella studier visar på att fler och fler svenska företagare överväger att stänga ner eller flytta sina verksamheter på grund av brottsutsatthet och/eller rädsla för att utsättas för brott. Ett avstannande, eller i värsta fall tillbakagående av näringslivsutvecklingen har stora ekonomiska konsekvenser för en kommun, både på lång och kort sikt.

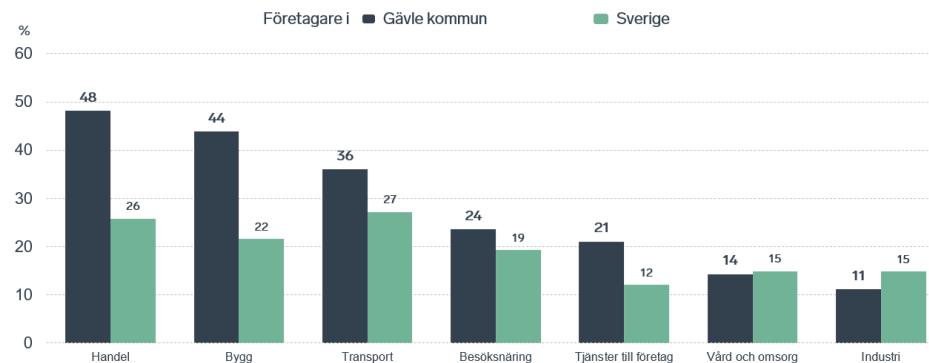
⁷ Rostami, A., Mondani, H. (2024)

Otrygghet

Risken för att utsättas för brott påverkar människors känsla av trygghet och otrygghet. Är brottsligheten hög i ett geografiskt område, riskerar detta att ha en trygghetshämmande effekt för områdets invånare – även för de personer som inte direkt drabbas av brottsligheten. Inbrottsstölder och stölder i bostadsmiljöer, skolmiljöer, näringsliv och/eller andra platser där många människor rör sig riskerar därför att ha en negativ inverkan på ett stort antal personers upplevda trygghet.

När svenskt näringsliv under 2023 genomförde en undersökning om näringslivets påverkan av brottslighet och otrygghet påvisades mycket höga siffror för Gävle kommun – särskilt för handeln och byggbranschen, där antal företagare som uppger att de påverkas negativt av brottslighet (av utsatthet och/eller rädsla för utsatthet) är betydligt högre än sverigesnittet. En gemensam nämnare mellan dessa branscher är en hög utsatthet för stöldbrottslighet.

Påverkan av brottslighet/otrygghet Negativa andelar branschvis

Gävle

Övergång till annan brottslighet

En av de bevisat mest effektiva och långsiktiga brottsförebyggande åtgärderna är tidig upptäckt av brottsliga handlingar. Barn och ungdomar som i tidig ålder blir upptäckta, och konsekvenssatta, efter att ha begått brott av mildare karaktär är mer benägna att senare avstå från att begå upprepade och mer allvarliga brottsliga handlingar⁸. Ett mycket vanligt förstagångsbrott är stöldbrott⁹, och ur ett långsiktigt brottsförebyggande perspektiv kan aktiva arbeten mot stöldbrottslighet och andra mängdbrott ha en god förebyggande effekt även för annan typ av brottslighet.

Försvagat skydd mot kriminell påverkan

Företag nyttjas inte endast som brottsoffer – utan även som verktyg inom den organiserade brottsligheten. År 2023 hade var tredje person kopplad till svensk organiserad brottslighet direkt, eller indirekt, engagerad i minst ett företag¹⁰. Inom maffiastrukturer och Mc-gängen har ungefär 40 % av de brottsaktiva tillgång till ett företag via ägandeskap eller styrelsemedlemskap¹¹. För gatugängen är motsvarande siffra ungefär 25 %.

En regelbunden utsatthet för mängdbrott, så som stölder och skadegörelser, i relation till den ekonomiska och sociala konsekvens återkommande brottsutsatthet innebär (både direkt och indirekt), tillsammans med en ökad känsla av otrygghet, bedöms ha en försvagande inverkan på företagens långsiktiga förmåga att stå emot olika former av kriminella påtryckningar.

⁸ Barnombudsmannen (2023)

⁹ Brottsförebyggande rådet (2023)

¹⁰ Rostami, A., Mondani, H. (2024)

¹¹ Ibid.

Bedrägerier

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

Anmälningssbenägenheten för bedrägeribrott bedöms vara låg. Den låga anmälningssbenägenheten påverkas av flera olika faktorer. Dels är utsatthet för bedrägerier i många fall sammanfallande med känslor av skam, särskilt beträffande bedrägeriformer som innehåller någon form av social manipulation. Anmälningssbenägenheten påverkas också, likt andra brott, av vilken ekonomisk skada det orsakat. Vidare krävs det att den som utsätts för bedrägeribrott är medveten om att det är ett bedrägeri som inträffat – vilket inte alltid är självklart.

Statistisk inverkan

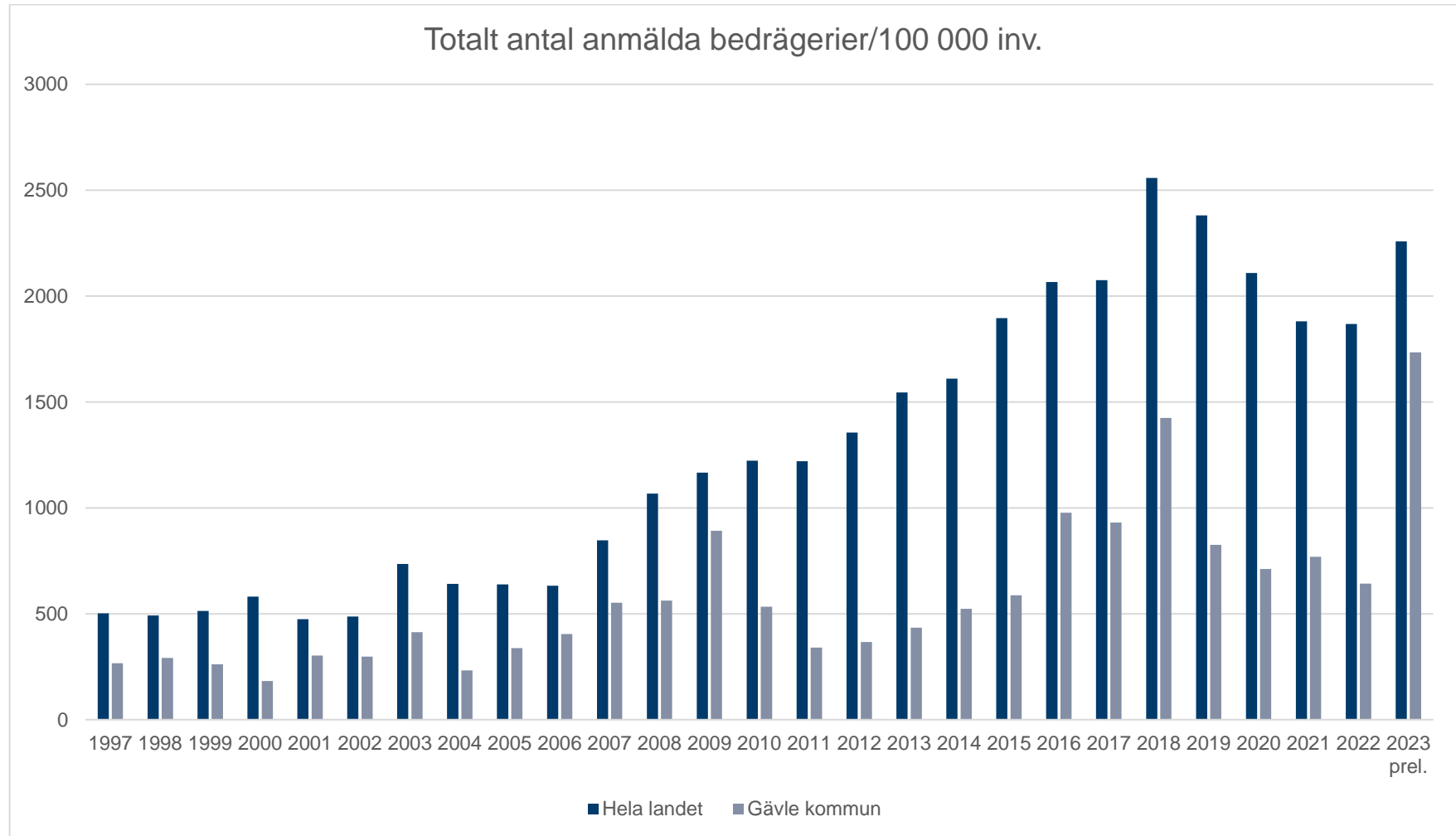
Bedrägerier utgörs ofta av så kallade seriebrott, vilket innebär att samma gärningsperson/personer utsätter ett stort antal människor för en stor mängd brott. Brotten sker ofta under en komprimerad tid. Ett aktivt bedrägeri av seriekaraktär kan därmed resultera i tusentals anmälningar på mycket kort tid, vilket resulterar i att en ensam brottsserie kan få stort statistiskt genomslag. Detta kan skapa stora statistiska skillnader mellan olika bedrägeriformer.

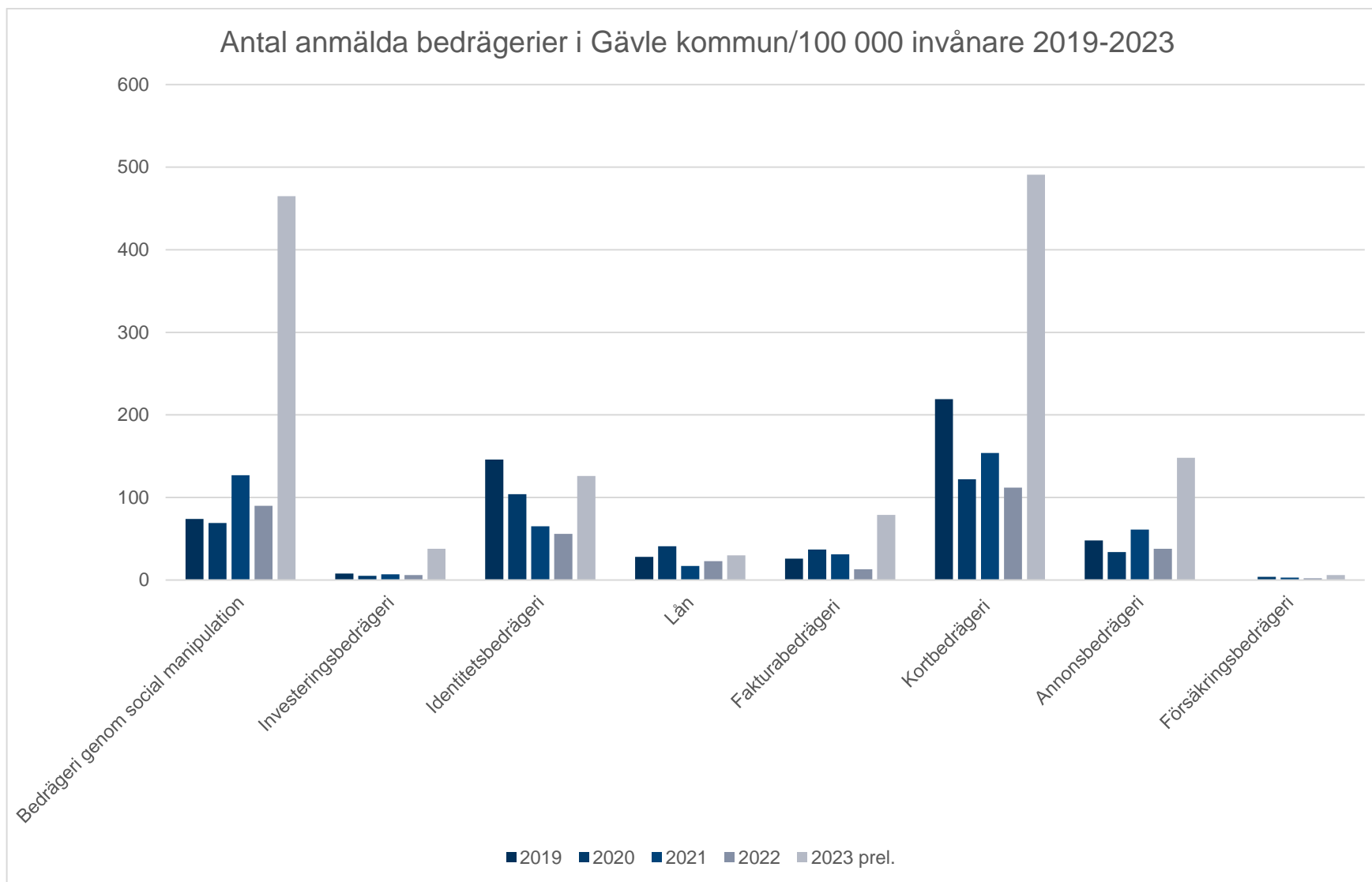
Utveckling över tid

Bedrägeribrotten var den brottskategori som ökade mest mellan åren 2022 och 2023. Den nationella ökningen för bedrägeribrott är 22 %. Störst ökning påvisades för kortbedrägerier och bedrägerier via social manipulation¹². För Gävle kommun ökade anmälningarna med 270 %. Kortbedrägerier ökade med 340 % och bedrägeri via social manipulation med 416 %.

¹² Bedrägeri via social manipulation är bedrägerier där någon kontaktas för att vilseledas via manipulation i syfte att ge bedragaren ekonomisk vinning. Vanligt förekommande är att bedragaren anger sig vara från myndighet, statlig verksamhet eller bank.

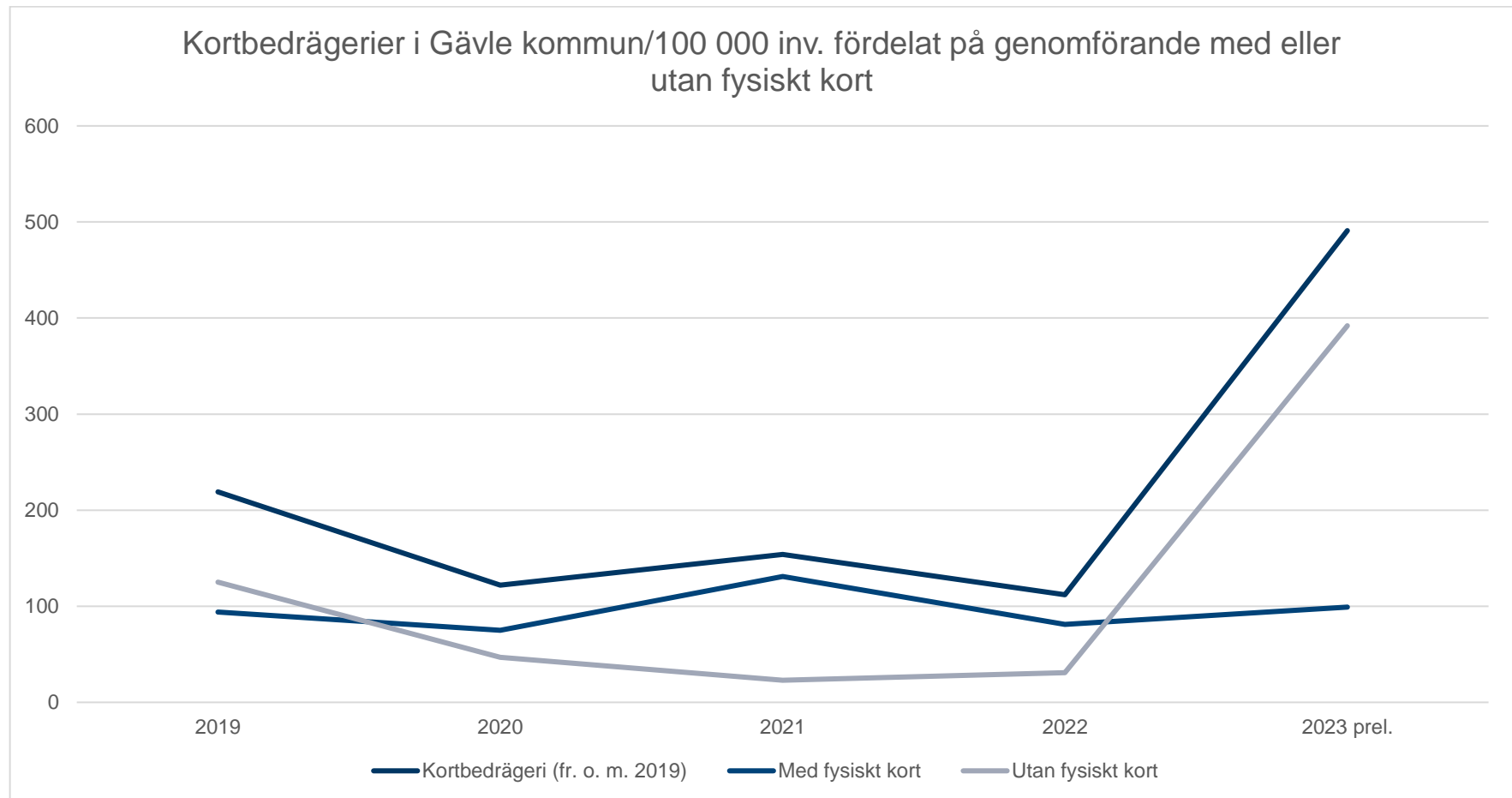
Gävle kommun ligger, till trots den mycket utmärkande ökningen mellan 2022 och 2023, under sverigesnittet för totalt antal anmälda bedrägerier.

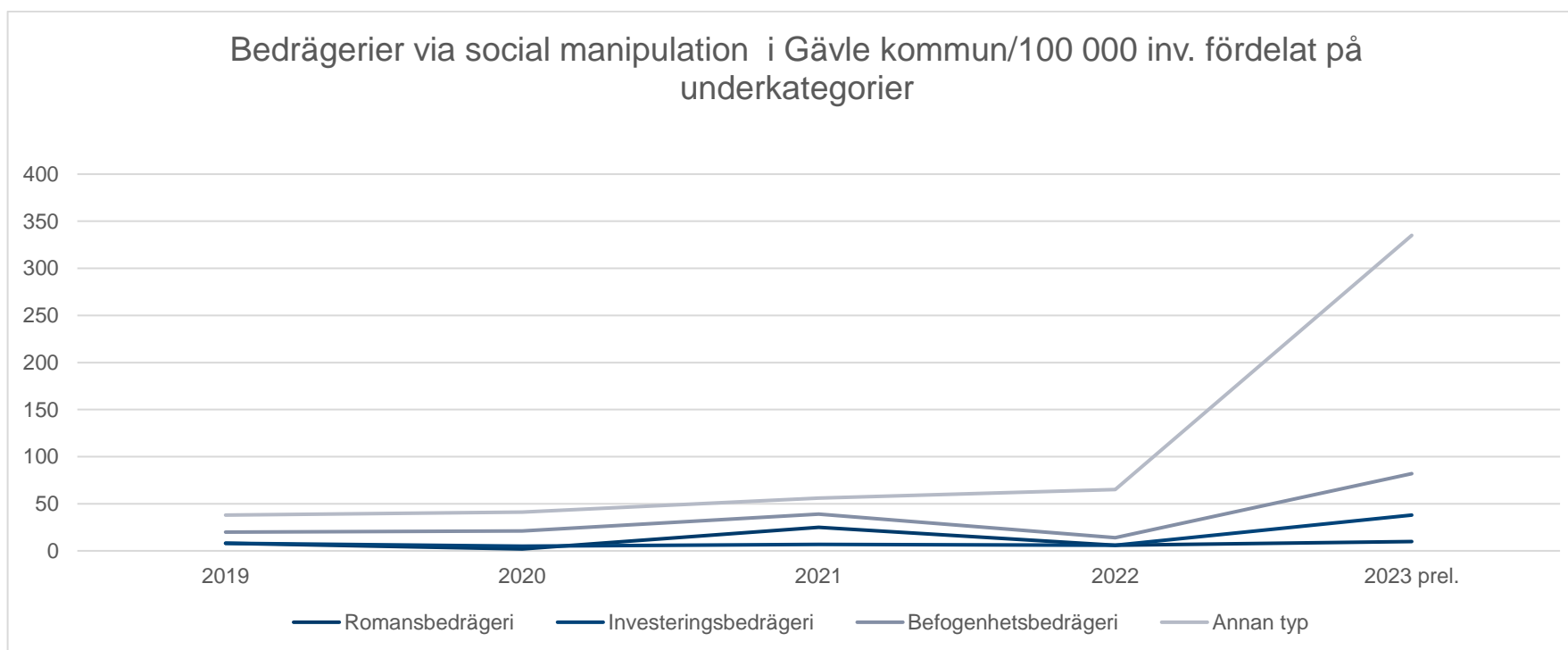
Kortbedrägerier

Den form av kortbedrägeri som ökat mest mellan år 2022 och 2023 är kortbedrägerier utan fysiskt kort – det vill säga digitalt genomförda kortbedrägerier.

Bedrägerier via social manipulation

Med bedrägerier via social manipulation menas bedrägeriformer där den som genomför brottet psykologiskt och känslomässigt försöker påverka brottsoffret till att tilldela bedragaren tillgång till offrets ekonomiska medel¹³ Den kategori av bedrägerier via social manipulation som ökat absolut mest i Gävle kommun mellan 2022 och 2023 tillhör kategorin "annan typ". Även befogenhetsbedrägerier påvisar en tydlig ökning.

¹³Säkerhetskollen (2023)

Samhälleliga konsekvenser av bedrägerier

Ekonomiska konsekvenser

Polismyndigheten beräknar att brottsvinsterna för de polisanmälda bedrägeribrotten i Sverige under 2022 genererade i en brottsvinst på totalt 5,8 miljarder kronor¹⁴. För år 2023 beräknas brottsvinsterna till 7,5 miljarder kronor, vilket innebär en nationell brottsvinstökning med 22 %.

Olika bedrägeribrott skiljer sig stort i vilken ekonomisk skada de orsakar för den drabbade. Medan en del bedrägeriformer riktar in sig på att bedra en stor mängd personer på små ekonomiska summor, riktar andra in sig på att bedra färre personer på mycket stora summor.

Bedrägerier drabbar både privatpersoner och företag. Under de senaste åren har vi sett ett flertal exempel på hur även kommuner utsätts för bedrägerier och bedrägeriförsök. Vid de lyckade försöken har de ekonomiska skadorna blivit stora, ibland upp till miljonbelopp per bedrägeri.

Vidare vittnar småföretag om att utsatthet för bedrägeri kan vara äventyrande för verksamhetens ekonomiska överlevnad. Bedrägerier med stor ekonomisk skada blir många gånger förödande även för drabbade privatpersoner. Det är vanligt förekommande att bedrägeriutsattheten innebär att konton töms och att besparingar i form av exempelvis pensionssparande helt försvinner från den drabbade.

¹⁴ Polismyndigheten, NOA (2024)

Skam och skuld

Skam och skuld är känslor som är nära anknutna till att utsättas för bedrägeribrott. Den som utsätts tenderar många gånger att åta sig ett personligt ansvar för det brott de utsatts för. Skammen och skulden har dels en negativ inverkan på den person som drabbas, men innebär också ofta att brott inte polisanmäls eller polisanmäls långt in i brottsförloppet och fungerar många gånger möjliggörande för upprepade och kontinuerliga bedrägeribrott mot samma brottsoffer.

Skammen och skulden drabbar privatpersoner likväl som yrkespersoner och företag.

Otrygghet, isolering och digitalt utanförskap

En del bedrägeriformer utgörs av fysiskt uppsökande av brottsoffer. Dessa former riktar sig ofta mot äldre personer, och uppsökandet sker i stor utsträckning i brottsoffrets hem. Utsatthet för denna form av bedrägerier innebär för många äldre personer en märkbar otrygghet i vardagen¹⁵. Många äldre vittnar bland annat om att de inte vågar öppna dörren för besökare, och att de generellt upplever kontakt med okända personer som hotfulla.

Vid bedrägerier av digital karaktär påverkas inte endast trygghetskänslan i den fysiska sfären, utan även den digitala tryggheten påverkas. För personer med mindre digital kompetens innebär utsatthet och/eller rädsla för utsatthet för bedrägerier, en grundsten till digitalt utanförskap.

¹⁵Brottsförebyggande rådet (2018)

Organiserad brottslighet

Bedrägerier bedöms vara en av de fem största inkomstkällorna för organiserade kriminella nätverk i Sverige¹⁶. Bedrägeribrotten är också ofta en del av den internationella organiserade brottsligheten, och gärningspersonerna befinner sig ofta i flera olika länder. I Sverige vet vi att många av de personer som varit involverade i det våld som utspelar sig inom ramarna för kriminella konflikter i Sverige, också har varit involverade i olika former av bedrägeribrottslighet.

Skadad tillit till samhälle och demokrati

Vid flera former av bedrägerier (befogenhetsbedrägerier) är användandet av trovärdiga samhällsstrukturer ett vanligt förekommande fenomen. Det är inte ovanligt att bedragare uppger sig tillhöra sjukhus, polis, rättsväsende, banker eller andra samhällsbärande intuitioner i kontakt med sina brottsoffer. När detta sker är risken att det skapas en misstro i kontakt med dessa intuitioner, och i längden riskeras tilltron till samhälle och demokrati att påverkas.

I och med bedrägeribrottslighetens digitala och globala karaktär är det vidare en enorm polisiär utmaning att utreda de brott som begås. Pengarna är svåra att spåra, och flera olika länders rättssystem och juridiska förutsättningar ställs ofta på prov. Därav är uppkläringen för denna form av brott enormt låg – 3 % av de anmälda brotten klaras upp¹⁷. En låg uppklaringsprocent av bedrägeribrott bedöms utgöra en riskfaktor för att förtroendet för samhället skall skadas ytterligare.

¹⁶ Rostami, A., Mondani, H. (2024)

¹⁷ Brottsförebyggande rådet (2024 a)

Bidragsbrott

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

Anmälningssbenägenheten för bidragsbrott bedöms vara mycket liten – ungefär 10 % av brotten uppskattas polisanmälas. Hur många bidragsbrott som upptäcks och anmäls är till stor del relaterat till myndigheters och kommuners möjligheter och kompetenser att upptäcka brottens förekomst.

Utveckling över tid

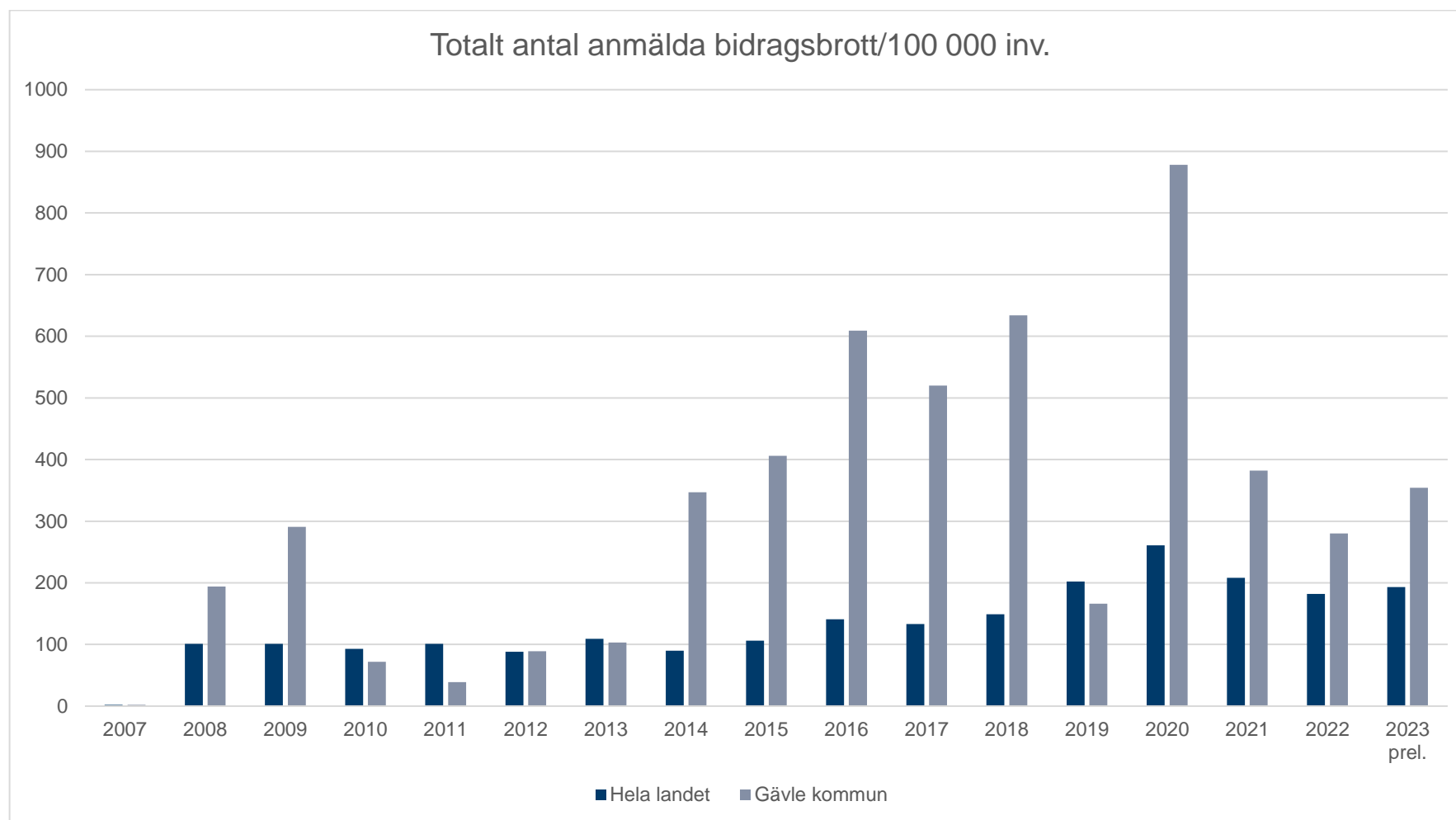
Gävle kommun har, sedan 2014 (med undantag för 2019) legat markant över sverigesnittet för antal anmälda bidragsbrott. År 2020 anmäldes flest bidragsbrott i kommunen, medan siffrorna för de senaste två åren påvisar de lägsta siffrorna sedan 2013.

Den mycket stora ökning som inträffar under 2020 i Gävle kommun hör möjligen samman med de betydligt lägre siffror som registreras för år 2019. En vanlig förklaring till en tillfällig obalanserad statistik för denna kategori av brott är att anmälningssfördröjning orsakar att föregående års brott registreras på nästkommande års statistik. En annan förklaring till att statistiken tillfälligt ökar är genomförda satsningar för att öka anmälningssbenägenheten, antingen genomförda av enskilda inrapportörer, och/eller av rättssväsendet i stort.

Ur ett nationellt perspektiv pågick ett omfattande omstruktureringsarbete mellan åren 2018–2020 beträffande hanteringen av bidragsbrott, både inom polismyndigheten och Åklagarmyndigheten¹⁸. Den nationella ökning som påvisas under 2020 bedöms delvis ha med en ökad upptäcktsförmåga av bidragsbrott – men också på den kunskapshöjande effekt det genomförda arbetet uppnått under 2020 med ny kunskap om brottsmönster och tillvägagångssätt. Att statistiken sedan minskar under nästkommande år skulle kunna

¹⁸ Åklagarmyndigheten (2020)

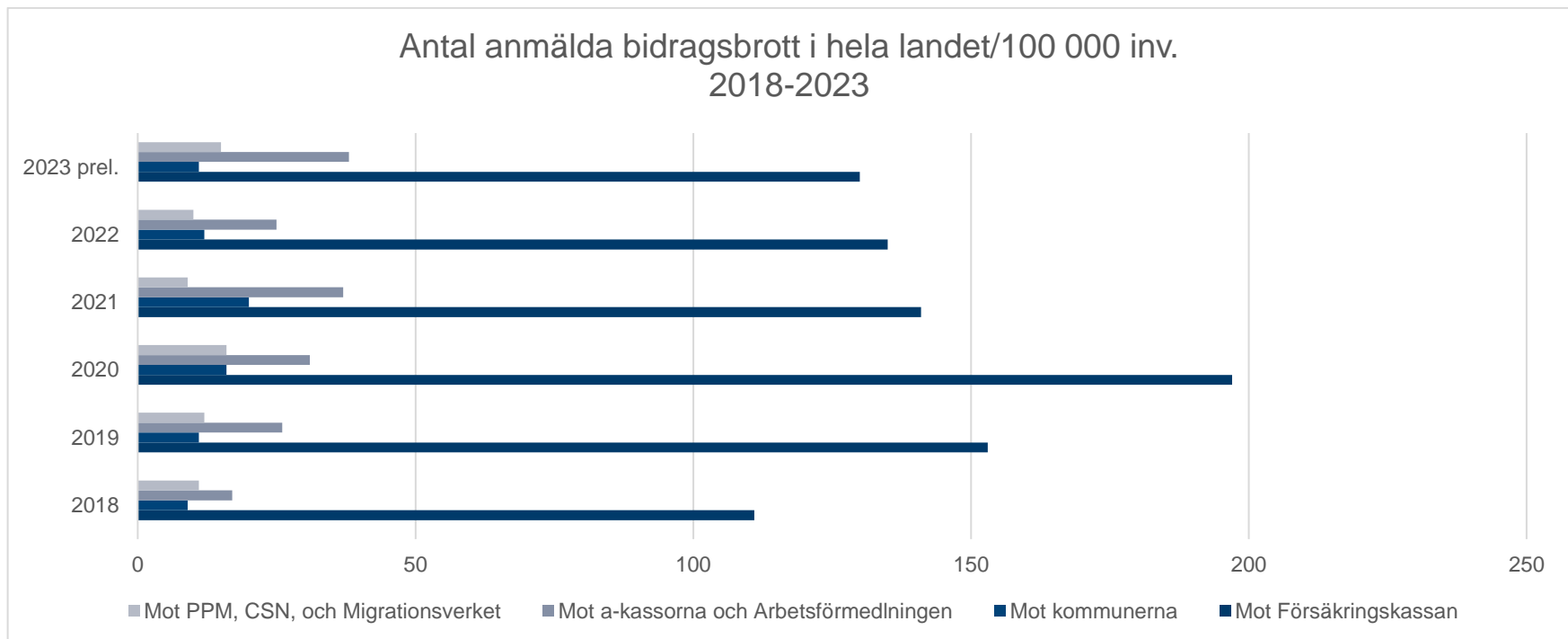
förklaras med att de omstruktureringar som genomförs 2018–2020 förstärkt utbetalande myndigheters rutiner och system, vilket sedermera kan antas ha försvårat genomförandet av bidragsbrottslighet.

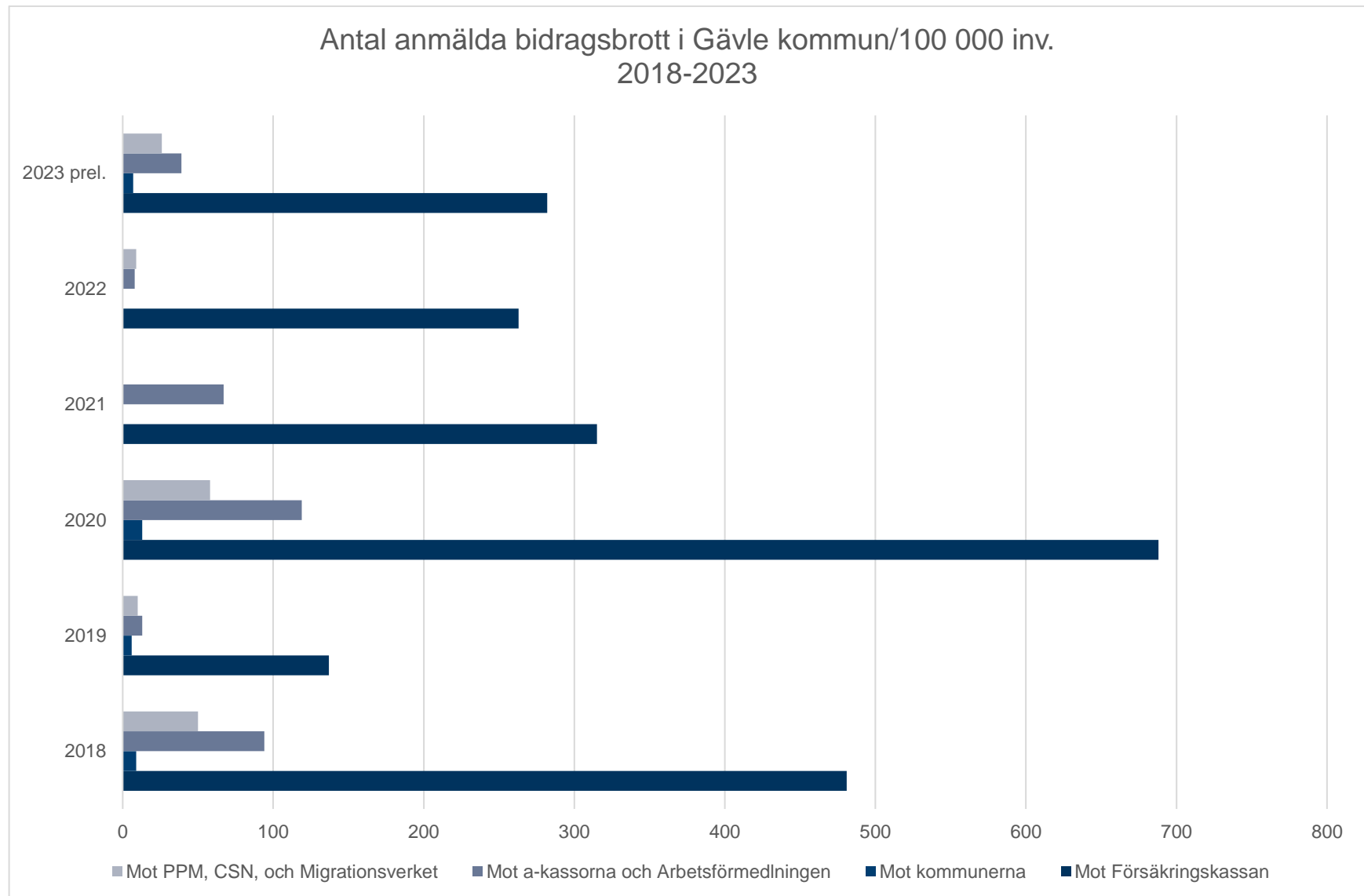

Underkategorier av bidragsbrott

Majoriteten av de anmälda bedrägeribrotten inkommer från Försäkringskassan – både på nationell och lokal nivå. Försäkringskassan betalar bland annat ut bostadsstöd, aktivitetsstöd, arbetslöshetsstöd och föräldrastöd.

Under 2020 anmälde Försäkringskassan 200 bidragsbrott/100 000 invånare i snitt i landet. I Gävle kommun anmäldes 700 bidragsbrott/100 000 invånare. För 2023 är samma siffror 130 bidragsbrott/100 000 invånare i snitt i landet och 282 bidragsbrott/100 000 invånare för Gävle kommun.

Samhälleliga konsekvenser av bidragsbrott

Ekonomiska konsekvenser

Ekonomiska bidrag vilka faller under bidragsbrottslagen¹⁹ är skattefinansierade. Under 2021 misstänks den totala brottsvinsten för bidragsbrott uppgå till en summa av 7,4 miljarder kronor²⁰. Mest kostsamma är bidragsbrott för assistansersättning, vilka beräknas ha kostat staten 1,7–2,6 miljarder kronor under 2021²¹. När bidragsbrott begås är det inte endast den direkta ekonomiska skadan som bör beaktas, utan även de indirekta konsekvenser det får för välfärdssystemets ekonomiska balans.

Organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet och kriminella nätverk tenderar att nyttja bidragssystemet för att erhålla ekonomisk vinning. Polismyndigheten konstaterade exempelvis år 2021 att 37% av cylinderindividerna (personer med kriminell påverkan i avgränsade geografiska områden) fått ekonomisk ersättning från Försäkringskassan under året. Vidare konstaterar polismyndigheten att många av dem som erhållit aktivitetsstöd på grund av nedsatt arbetsförmåga samtidigt har ägnat sig åt omfattande narkotikahandel.

Bland de projekt som finansieras av bidrag från Allmänna arvsfonden påvisar Riksrevisionen 2024 en kraftig överrepresentation i Finanspolisens register över personer misstänkta för penningtvätt²². Vid kontroller genomförda via polismyndigheten och SÄPO i register och underrättelsesystem påvisas att ekonomisk, organiserad och demokratihotande brottslighet förekommit, utreds, eller kan misstänkas, hos personer kopplade till de organisationer som mottagit bidrag från arvsfonden.

¹⁹ Under bidragsbrottslagen faller bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som beslutas av Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommunerna, och arbetslöshetskassan.

²⁰ Rostami, A, Mondani, H., (2024)

²¹ Ibid.

²² Riksrevisionen (2024)

Försvagad tillit till samhället och dess strukturer

Att socialförsäkringssystem nyttjas för kriminella verksamheter är inte endast ett ekonomiskt problem, utan riskerar vidare att urholka systemets legitimitet. Vidare riskerar denna form av brottslighet att bidra till osund konkurrens, samt en skadad tilltro till samhälle och demokrati.

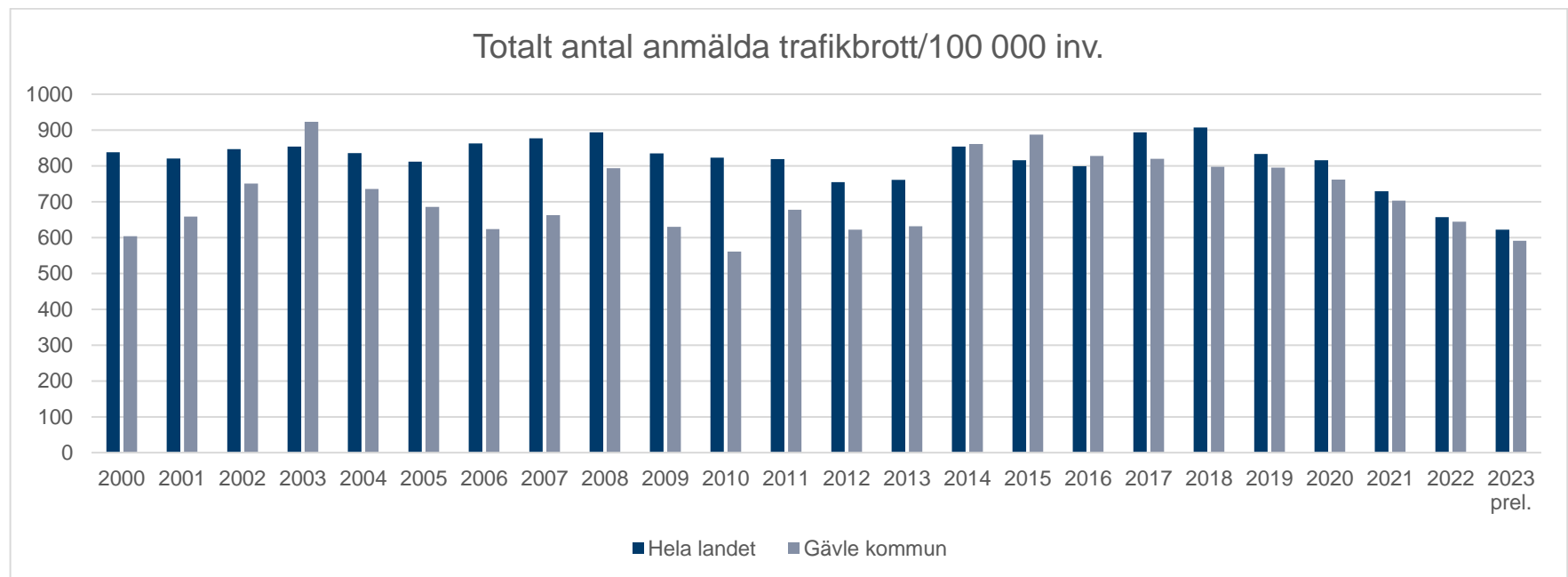
Trafikbrott

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

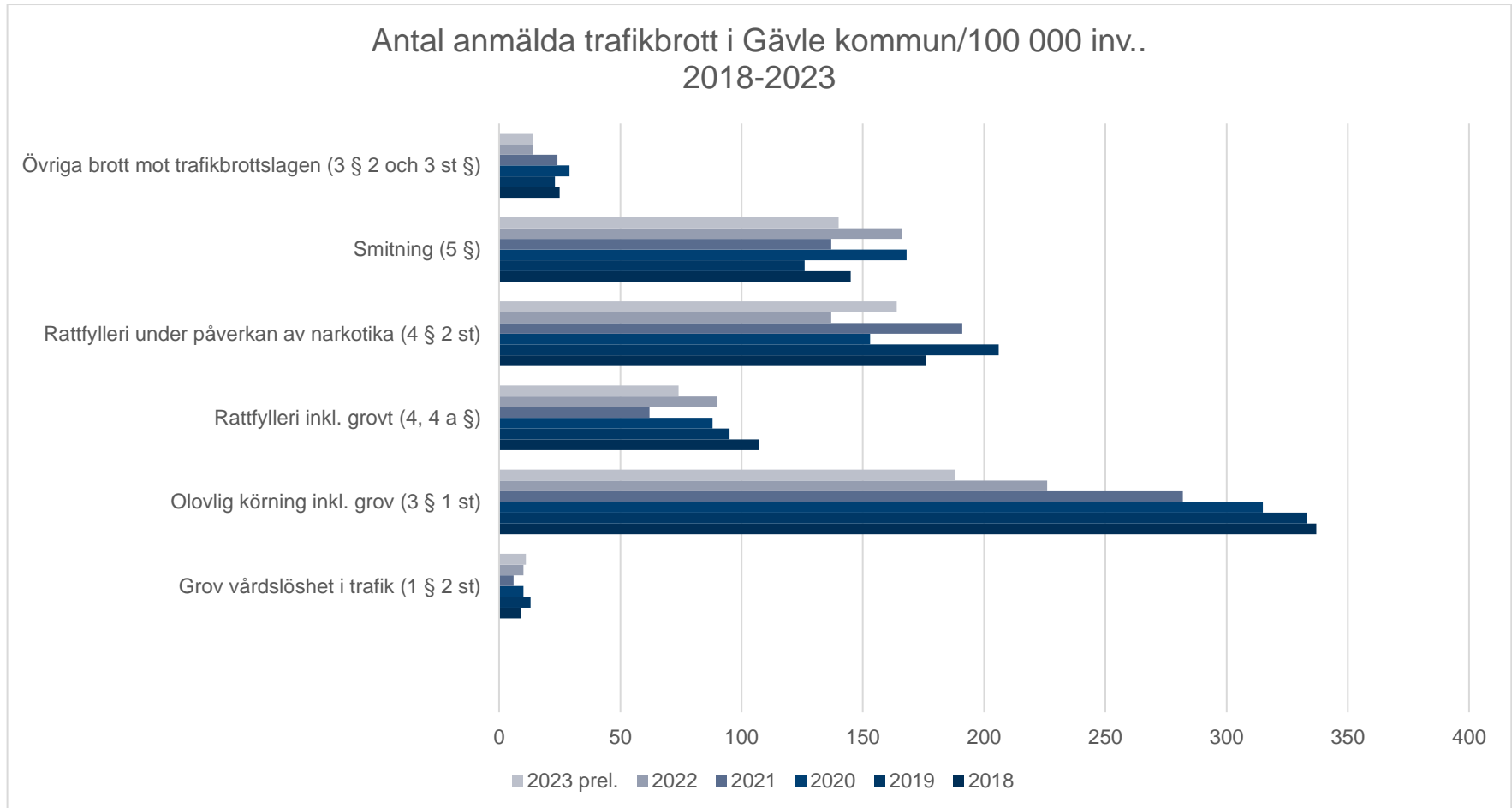
Trafikbrott är i stor utsträckning ett spaningsbrott; vilket innebär att de anmälda brotten till majoritet består av brott vilka upptäckts av polisen själva. Vid spaningsbrott finns starka samband mellan antal anmälda brott och polisens prioriterings- och resursinsatser.

Utveckling över tid

Antal anmälda trafikbrott i Gävle kommun följer den nationella kurvan. Under de senaste sju åren har Gävle kommuns anmälningssstatistik legat strax under sverigesnittet.

Den vanligaste formen av trafikbrott som anmäls i Gävle kommun är olovlig körning. Olovlig körning utgörs av exempelvis framförande av motorfordon utan giltigt körkort, framförande av trimmad moped/A-traktor och framförning av tyngre fordon än vad körkortet tillåter. Sedan 2018 har anmälningarna för olovlig körning halverats i kommunen.

Samhälleliga konsekvenser av trafikbrott

Skador på person och egendom

Brott mot trafikbrottslagen ökar riskerna för att personer och/eller egendom skall skadas i samband med trafikolyckor och annan trafikförstörelse. Under 2023 omkom 232 människor i trafiken i Sverige, och 14 000 personer skadades.

Ekonomiska konsekvenser

Personskadekostnaden för en person som skadas lindrigt i en trafikolycka är 38 000 kronor. För en person som skadas allvarligt blir kostnaden i snitt 949 000 kronor²³. Personskadekostnaden för ett dödsfall i trafiken beräknas till ungefär 6 100 000 kronor²⁴.

Negativ inverkan på miljön

Fortkörningar, höga ljud, och buller från trafiken är exempel på sådant trafikbrottslagen finns till för att förebygga. Brott mot trafikbrottslagen riskerar att ha en negativ inverkan på människors hälsa och känslor av trivsel och trygghet.

²³ Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi (2016)

²⁴ Ibid.

Vapenbrott

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

En liten del av de anmälda vapenbrotten upptäcks och anmäls av allmänheten – men vapenbrott är i stor utsträckning ett spaningsbrott (brott vilka upptäcks och anmäls av polis). Under senare år har polisarbetet mot grova brott, samt brott med koppling till nätverkskonflikter, intensifierats. Skjutvapenbrotten har sedan en rad lagändringar genomfördes under 2018 en central plats i den polisiära bekämpningen av nätverkskriminalitet, vilket kan vara en bidragande faktor till den ökade statistiken för de senaste åren. En annan förklaring är upptrappningar av användning av skjutvapen inom olika kriminella nätverksmiljöer.

Lagändringar

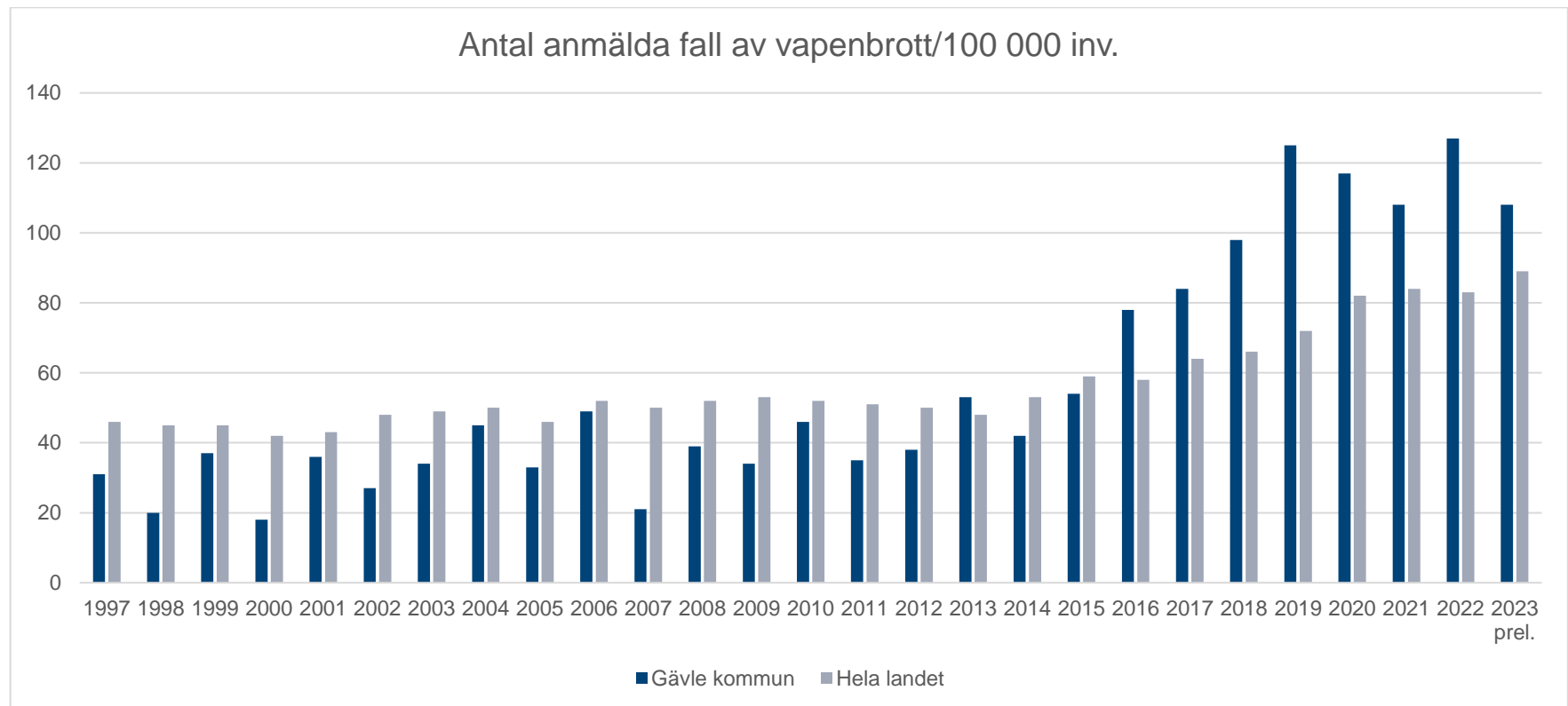
2018 genomfördes en skärpning av Sveriges vapenlagar. Dels infördes höjda maxstraff för grova vapenbrott, möjligheterna till häktning utökades och en ny kvalifikationsgrund infördes, vilken innebär att miljön där vapen innehas får betydelse för hur grovt brottet skall bedömas. Även en rad andra skärpningar av vapenlagen genomfördes, vilka tillsammans bidragit till att det repressiva utfallet av att polisiärt arbeta uppsökande mot vapenbrott ökat markant sedan tidigare år – vilket i sin tur bedöms vara en starkt bidragande faktor till den förhöjda statistiken för vapenbrott mellan 2018–2023.

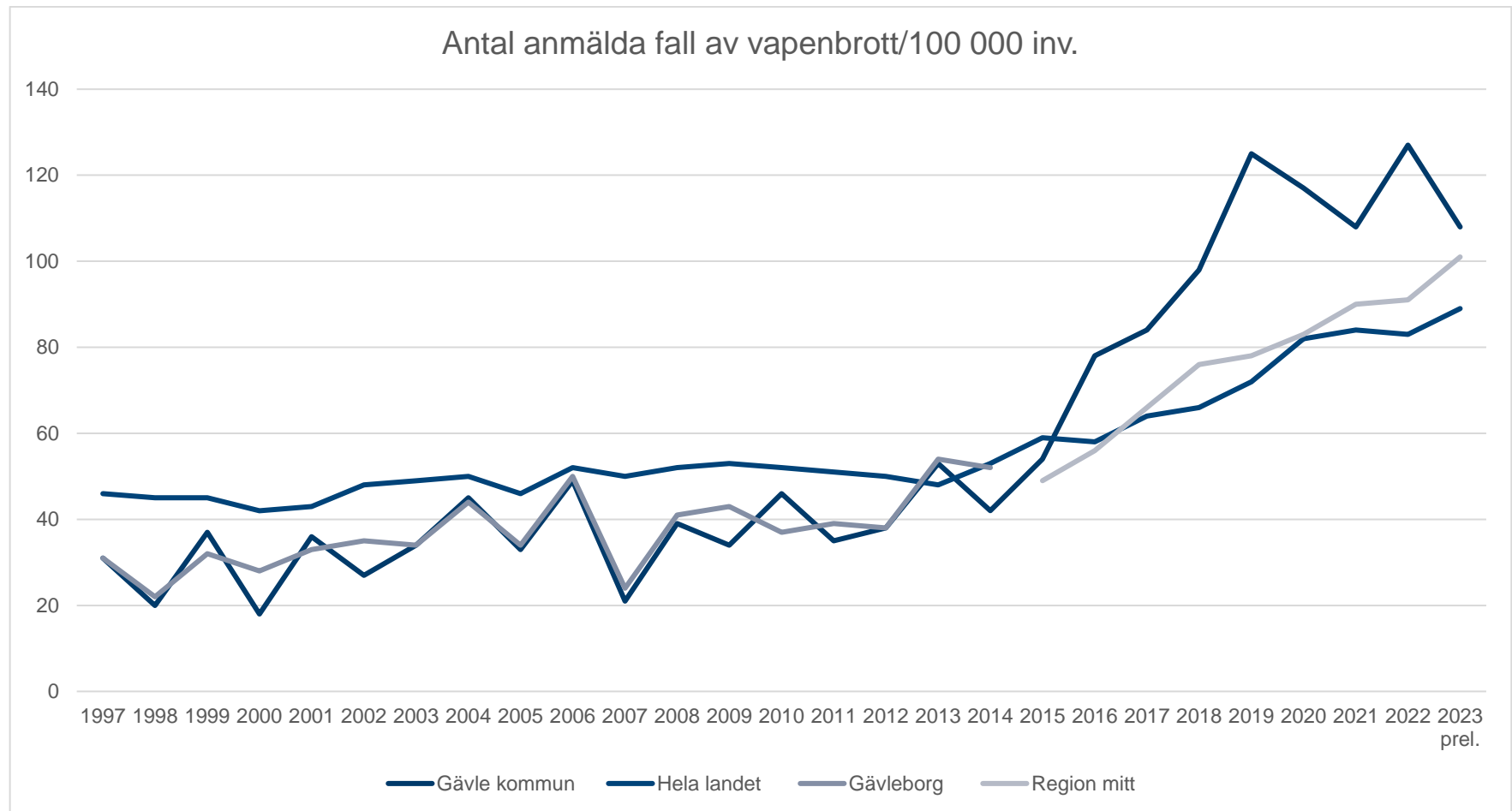
Förändring i brottskoder

Innehav av pistol, revolver eller kpist omkodades 2022 till *innehav av pistol, revolver, start-, signalvapen och tårgasvapen*. Det innebär att anmälningar gällande tårgasvapen förflyttades från "innehav av annat vapen" där de tidigare kodats.

Utveckling över tid

Gävle kommun har sedan 2015 legat över sverigesnittet för antal anmälda vapenbrott. Kommunen ligger även över snittet för polisregion mitt. Flest vapenbrott anmäldes i Gävle kommun 2022 (127 anmälningar). Preliminära siffror visar på en nedgång under 2023 till 108 anmälningar.

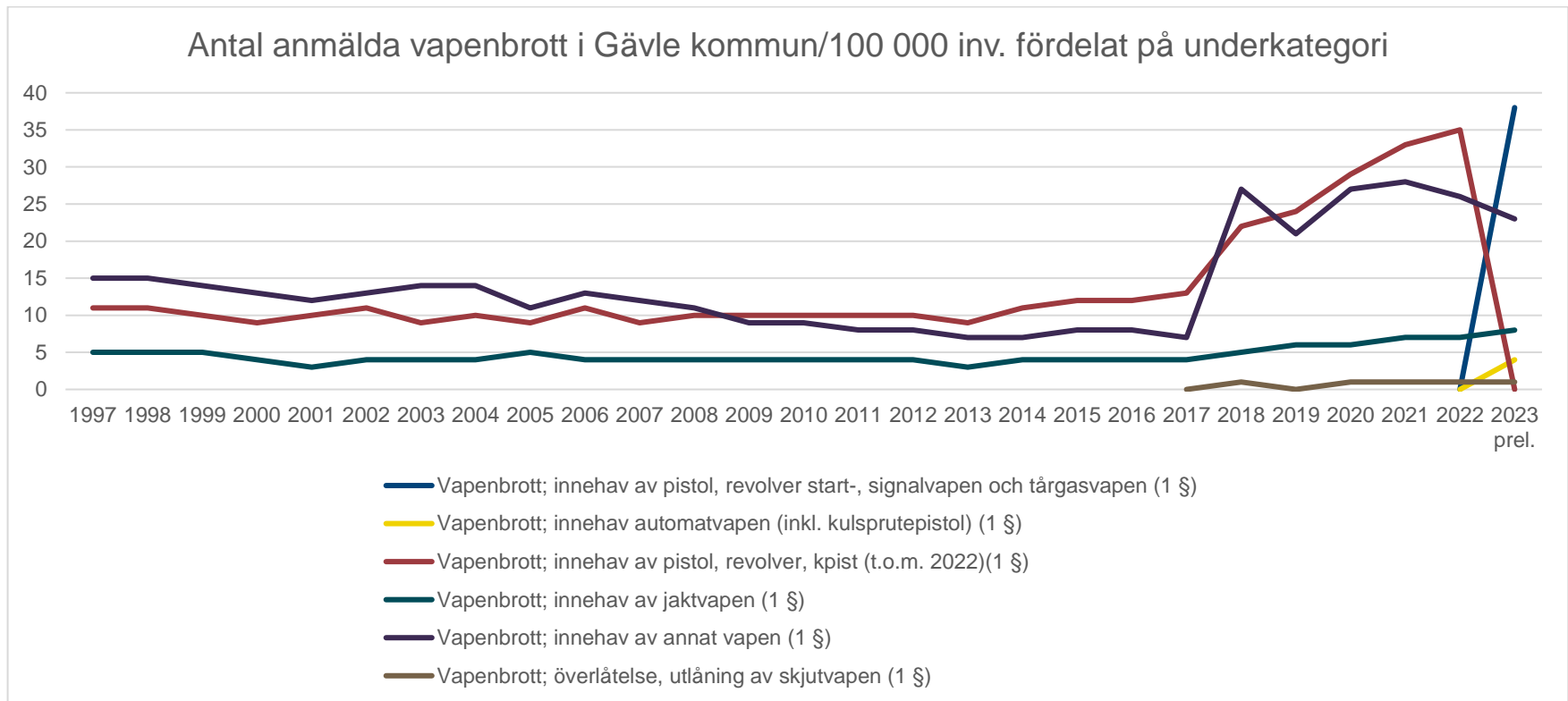

År 2015 skedde en förändring i Brottsförebyggande rådets statistiska geografiska fördelning, vilket innebär att statistik som innan 2015 förts på länsnivå efter 2015 förs på polisregionnivå.

Lokal problembild

De två mest förekommande kategorierna av anmälda vapenbrott i Gävle kommun består av *innehav av pistol, revolver, start- och signalvapen och tårgasvapen* (kodades innehav av pistol, revolver och kpist fram till 2022) samt *innehav av annat vapen*. Med annat vapen menas vapen som inte innefattas av övriga kategorier. Det kan exempelvis röra sig om pepparspray, armborst eller vapendelar. Att skjutvapen idag plockas isär och förvaras/fraktas i isärplockade delar är en alltmer vanlig förekommande metod vid vapensmuggling/handel.

Samhälleliga konsekvenser av vapenbrott

Försvagad säkerhet

För att inneha vapen krävs vapenlicens. Systemet med vapenlicens finns till för att säkerställa att den som brukar ett vapen är lämplig och tillräckligt vapenkunnig för att säkerheten för denne och andra skall kunna garanteras. Grundläggande förutsättningar för att vapenlicens skall godkännas är att den sökande är över 18 år, är laglydig och skötsam²⁵. En stor tillgång till illegala vapen äventyrar den säkerhet systemet med vapenlicens förväntas tillgodose, och vapen riskerar att hamna i händerna på unga, kriminella och vapenokunniga.

Ökat våldskapital till kriminella organisationer

Under 2022 användes skjutvapen i 54 % av årets fall av dödligt våld²⁶. Antalet brott med dödlig utgång orsakade av skjutvapen har ökat från 25 fall år 2013 till 63 fall 2022. Under 2023 orsakades 53 fall av dödligt våld av skjutvapen, vilket är en minskning med 10 % från föregående år. Majoriteten av dödsfall orsakade av skjutvapen är nätverksrelaterade dödsfall.

Vid polisiära bedömningar av kriminella nätverks våldskapital är tillgången till vapen en viktig faktor. I våldsstyrda nätverksmiljöer spelar vapentillgången en mångfacetterad roll, där tillgången till vapnet både stärker nätverkets förmåga att genomföra, och skydda sig mot, våldsamma angrepp, men också bygger upp en image som stärker den kriminella identitet som eftersträvas. Vidare bedöms tillgången till vapen vara en avgörande faktor för utformandet av kriminella hierarkier²⁷.

²⁵ Polismyndigheten (2024 b)

²⁶ Brottsförebyggande rådet (2024 b)

²⁷ Brottsförebyggande rådet 2023 b)

Dödligt våld

2012 avled 20 % av de personer som tillfogades skjutvapensskador²⁸. 2022 avled 30 %. En förklaring till denna ökning är förändrade skjutmönster i nätverksrelaterade uppgörelser, där skott mot huvud blivit alltmer förekommande under de senaste åren.

Ekonomisk kostnad av skjutvapenvåld

Varje skjutning mot person (både med dödlig och icke-dödlig utgång) kostar samhället mycket stora summor pengar. Enligt nationalekonomen Ingvar Nilsson²⁹ är de direkta kostnaderna för en skjutning med en lindrig, och en allvarligt skadad person ungefär 75 miljoner kronor. I beräkningen inkluderas bland annat kostnader för vård, polis, rättsväsende, vittnesstöd och kriminalvård.

²⁸ Brottsförebyggande rådet (2023 c)

²⁹ Uppsala universitet (2023)

Brott mot knivlagen

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

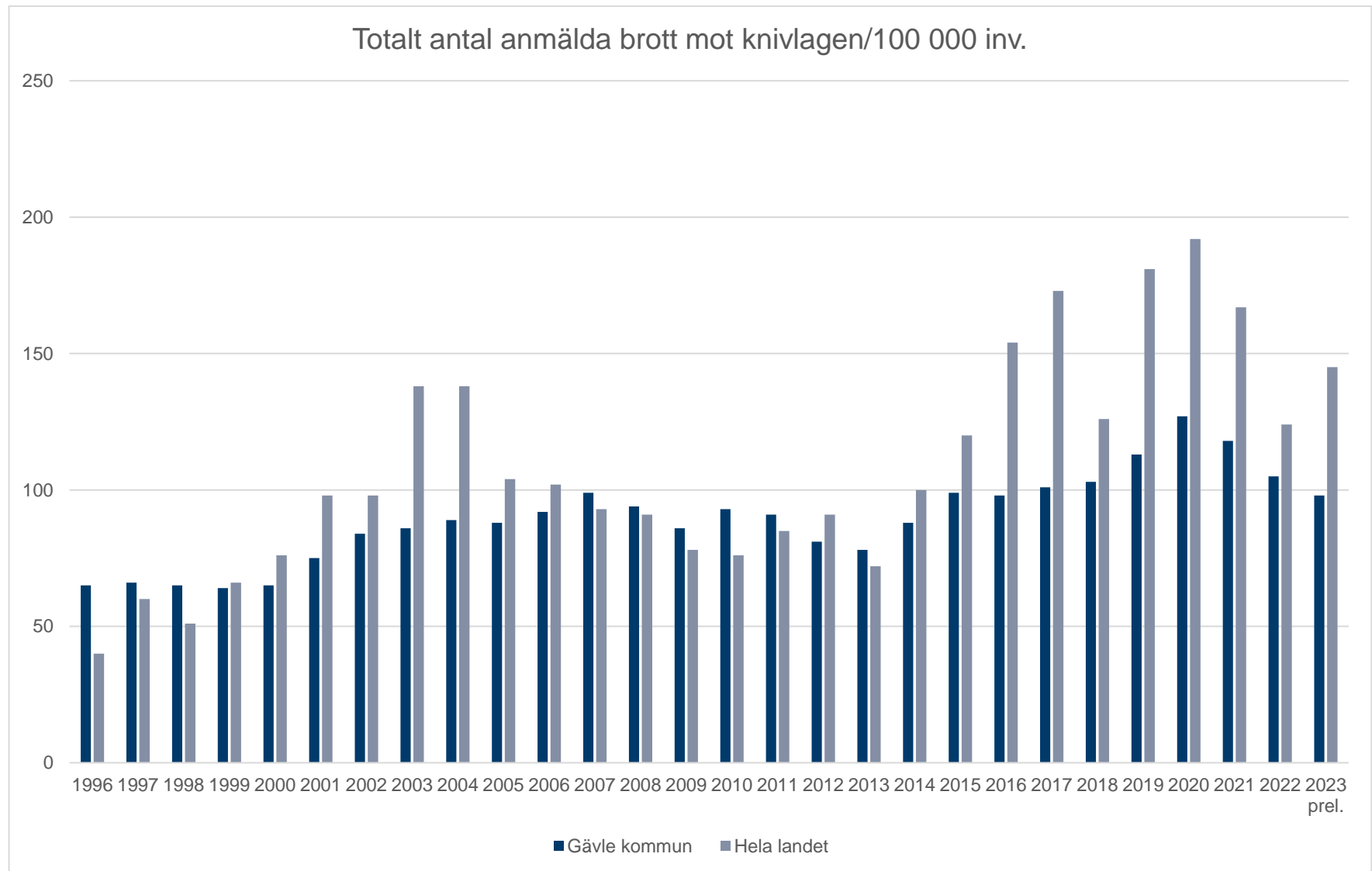
Brott mot knivlagen upptäckt ofta i samband med andra brott, och är i stor utsträckning ett spaningsbrott.

Mörkertalet för knivbrott bedöms vara mycket stort. En indikation som talar för ett stort mörkertal i anmälningssstatistiken är exempelvis att 6,7 % av flickorna, och 8,6 % av pojkarna i årskurs nio uppgav att de burit kniv som vapen någon gång under året (2021)³⁰– vilket inte återspeglas i siffrorna för anmälda brott mot knivlagen.

Utveckling över tid

Gävle kommun följer den nationella kurvan beträffande vapenbrott, men ligger under sverigesnittet beträffande antal anmälda fall. Flest brott mot knivlagen anmäldes år 2020. Efterföljande år påvisar en nedåtgående trend.

³⁰ Brottsförebyggande rådet (2023 b)

Samhälleliga konsekvenser av knivbrott

Som brottsverktyg vid grova brott

Mellan 1970-talet fram till 2013 var kniv det absolut vanligaste vapnet vid våldsbrott med dödlig utgång³¹. Under perioden 2010–2022 har antalet knivrelaterade skador nationellt ökat med 50 %. Antalet avlidna till följd av knivskador har ökat med 30 % under samma period. Ökningen av knivbrott har under senare år hamnat i skymundan bakom skjutvapenvåldet – vilket i sig innebär en risk för att förebyggande insatser riktade mot denna form av dödligt våld uteblir.

Våld mot kvinnor

Kniv är det vanligaste vapnet vid dödligt våld mot kvinnor³². Ungefär två tredjedelar av det dödliga våldet mot kvinnor sker inom ramen för pågående eller avslutade kärleksrelationer – vilket gör knivbrott till en viktig komponent för arbete mot det dödliga partnervåldet.

Försvagad säkerhet i ungdomsmiljön

Nationella studier påvisar att det är mycket vanligt att ungdomar beväpnar sig med kniv, samt att de bär med sig kniv i offentliga miljöer, så som exempelvis i skolan. Att det förekommer knivar bland elever i skolmiljön (och andra samlingsmiljöer) har både en negativ inverkan på säkerheten i skolan, men också på möjligheten till att skapa en trygg studiemiljö.

Under 2023 har vi på nationell nivå sett hur knivar använts vid ett flertal uppmärksammade mord och mordförsök med anknytning till kriminella nätverk och/eller brott där offer och gärningspersoner varit mycket unga.

³¹ Brottsförebyggande rådet (2023 c)

³² Ibid.

Narkotikabrott

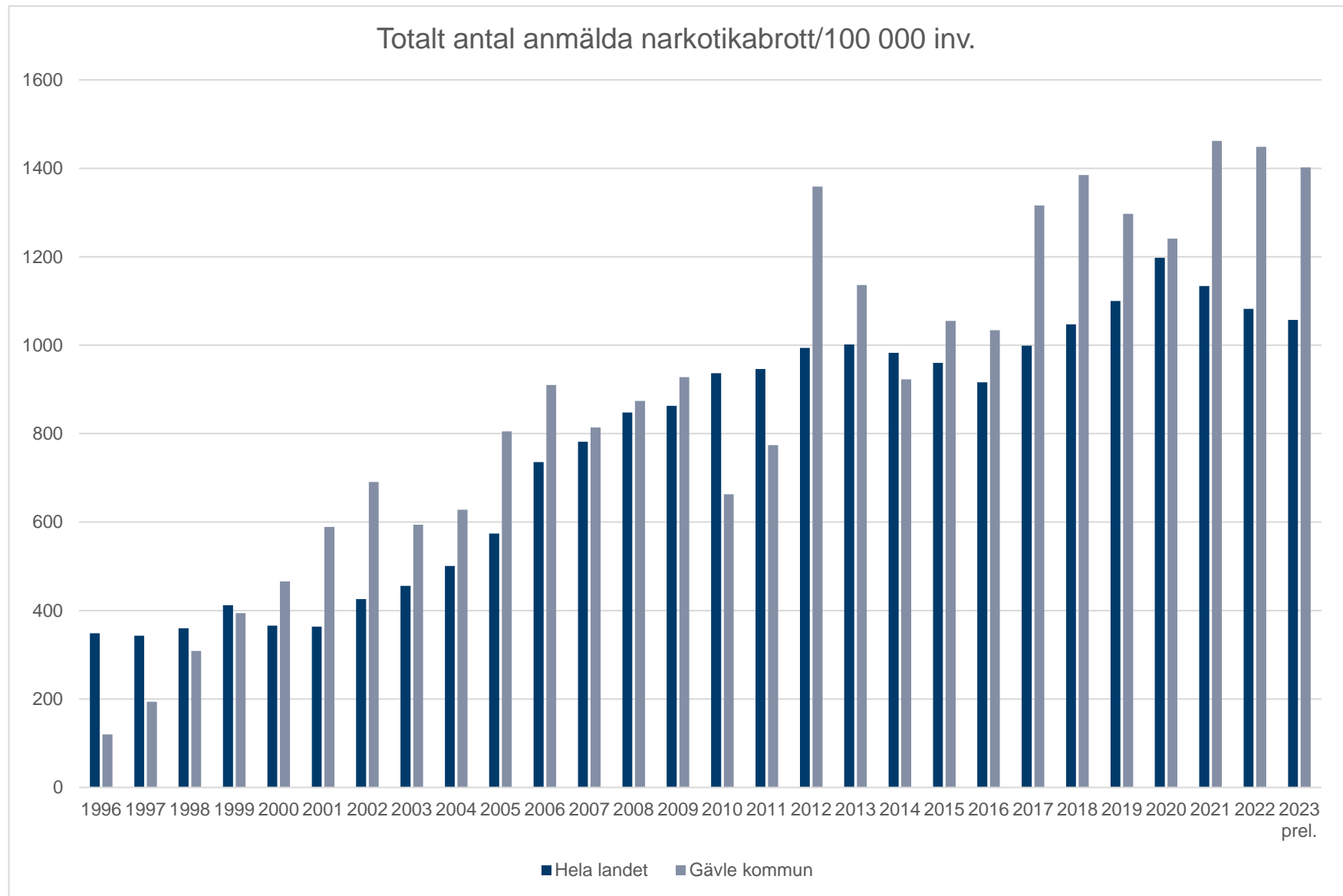
Anmälningssbenägenhet och mörkertal

Narkotikabrott är i stor utsträckning ett spaningsbrott; vilket innebär att de anmälda brotten till majoritet består av ärenden vilka upptäckts av polisen själva. Vid spaningsbrott finns starka samband mellan antal anmälda brott och polisens resursinsatser.

Mörkertalet för narkotikabrott bedöms vara mycket stort.

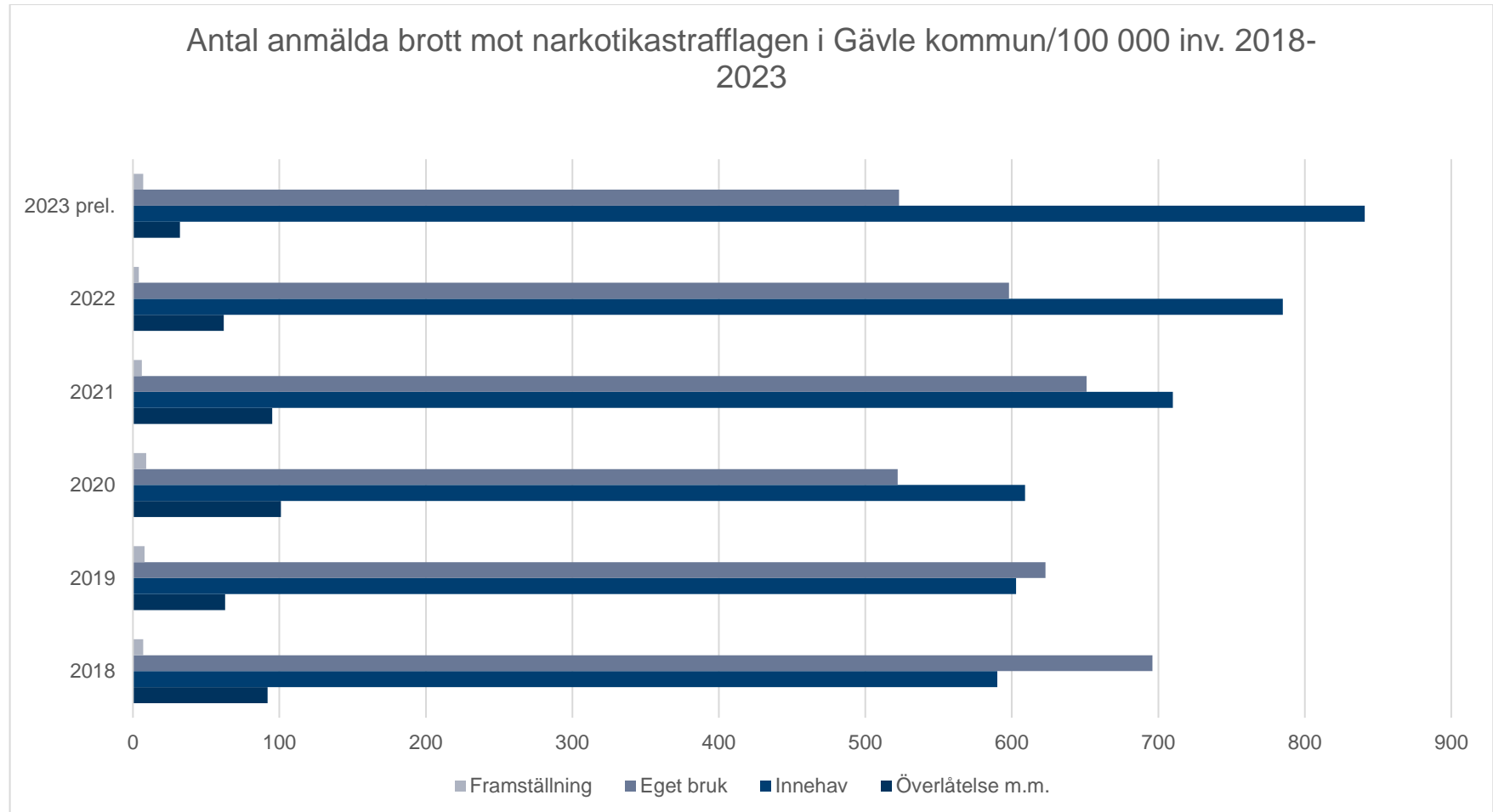
Utveckling över tid

Anmälningssstatistiken tyder på en ökad användning av narkotika över tid, både nationellt och i Gävle kommun. Gävle kommun ligger över sverigesnittet för antal narkotikabrott/ 100 000 invånare.

Fördelning

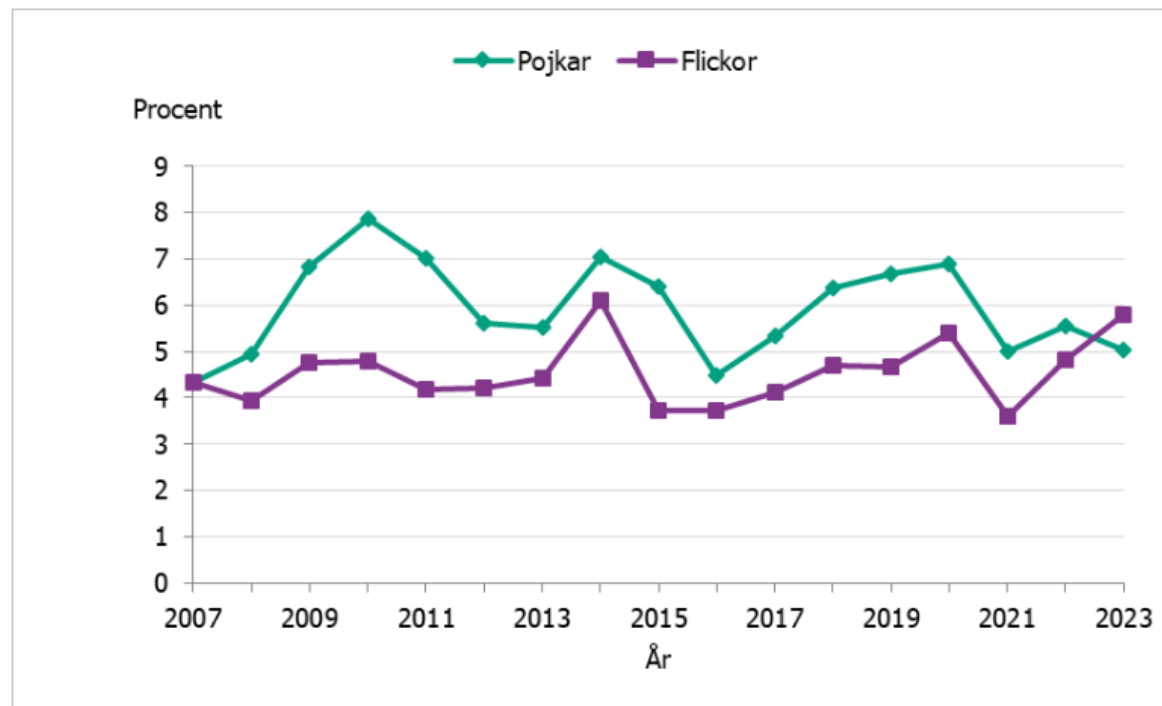
I den lokala statistiken minskar antal fall av eget bruk, medan antal innehav ökar.

Narkotikabruk bland ungdomar nationellt

Mellan 2007–2023 har andelen ungdomar i årskurs 9 som uppgett att de provat någon drog under de senaste 12 månaderna utgjorts av 4–8 %³³.

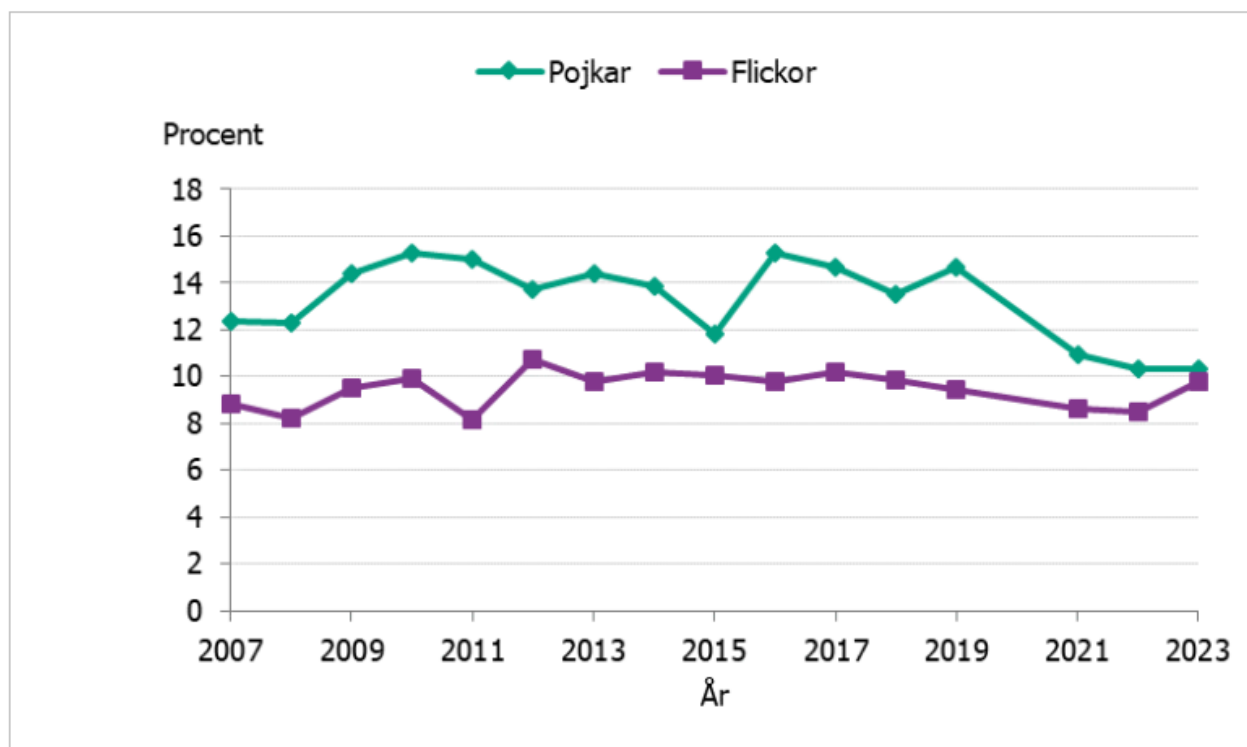
Figur 1. Elever i årskurs 9 som använt narkotika under de senaste 12 månaderna mellan 2007 och 2023.

³³ Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2023)

Mellan 2007–2023 har andelen ungdomar i årskurs 2 på gymnasiet som uppgett att de provat någon drog under de senaste 12 månaderna utgjorts av 8–16 %³⁴.

Figur 2. Elever i gymnasiets år 2 som använt narkotika under de senaste 12 månaderna mellan 2007 och 2023.

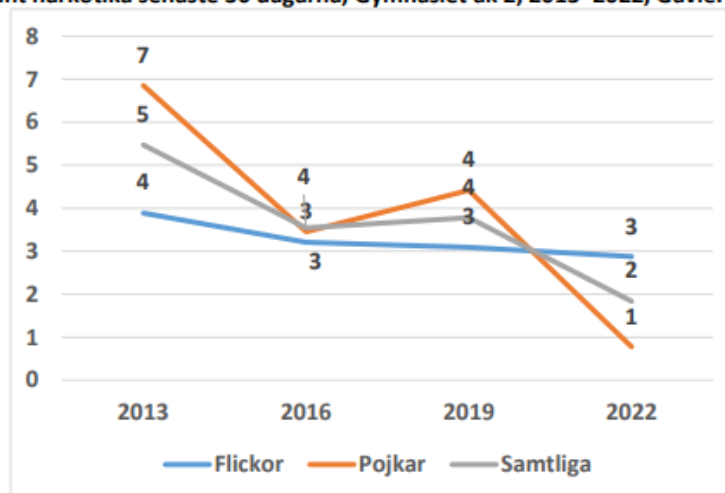
³⁴ Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2023)

Drogbruk hos ungdomar i Gävle kommun

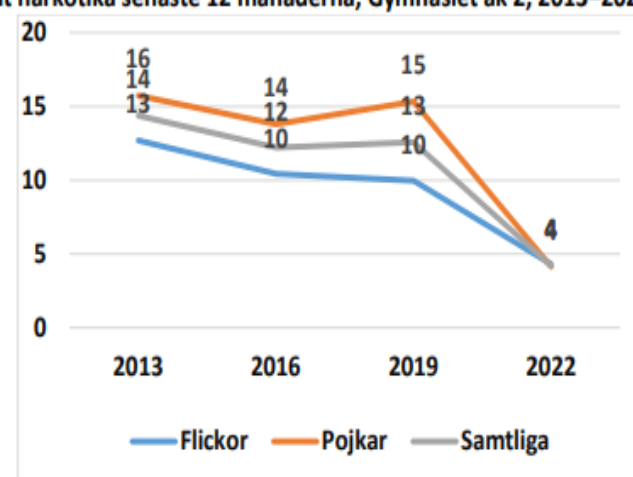
Flertalet självrapporteringsstudier indikerar på ett minskat drogmissbruk bland skolungdomar i Sverige under de senaste åren. I Gävle kommun ser vi en kraftig minskning av drogbruk bland gymnasieelever³⁵. Drogbruket bland ungdomar visar även på minskande nivåer på regionnivå.

Nedan tabeller redovisar självdeklarerat narkotikabruk bland ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet i Gävle kommun³⁶.

Använt narkotika senaste 30 dagarna, Gymnasiet åk 2, 2013–2022, Gävle. %.

Använt narkotika senaste 12 månaderna, Gymnasiet åk 2, 2013–2022, Gävle. %.

³⁵ J, Gustavsson, S. Persson (2023)

³⁶ Ibid.

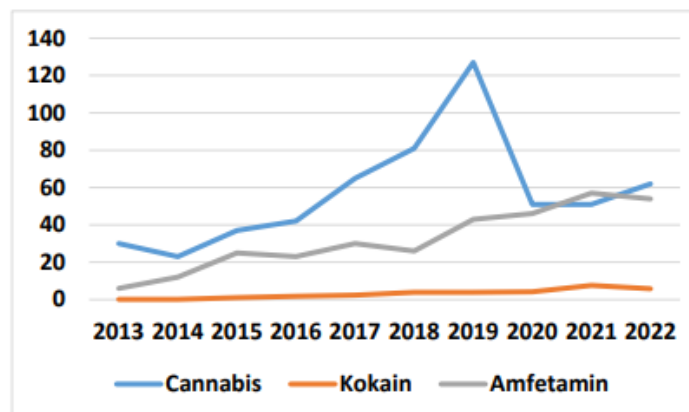
Avloppsmätningar

Cannabis, kokain och amfetamin

Medan de lokala självrapporteringssiffrorna för narkotikabruk hos ungdomar visar på nedåtgående trend, påvisar mätningar i Gävles avloppsvatten en ökande trend för antal uppmätta normaldoser narkotika/100 000 invånare gällande både cannabis, kokain³⁷ och amfetamin³⁸

Årsmedelvärden normaldoser narkotika/1000 invånare 2013–2022 Gävle

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cannabis	30	23	37	42	65	81	127	51	51	62
Kokain	0,1	0,1	1,0	1,8	2,4	3,8	3,8	4,2	7,6	5,8
Amfetamin	6	12	25	23	30	26	43	46	57	54

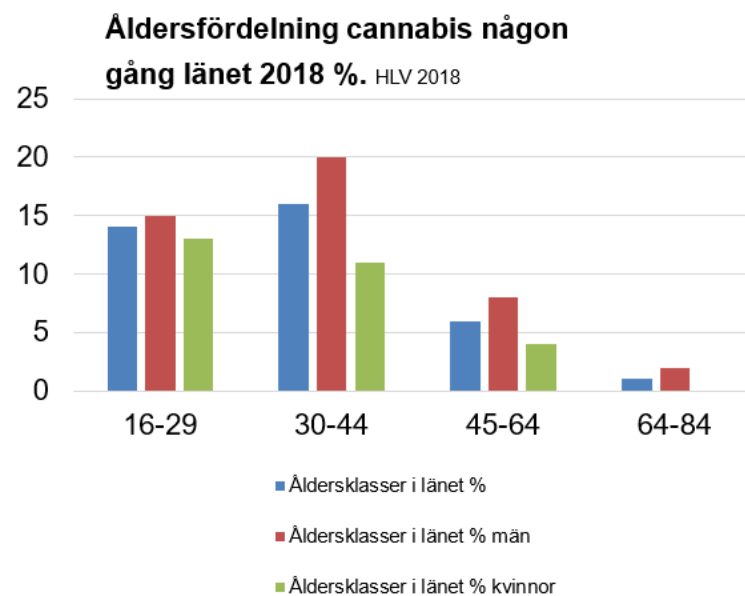

³⁷ Mycket svag ökning sett till antal individer. Gävle kommun påvisar mycket låga doser av kokain

³⁸ Under perioden 2018–2022 har utdelningen av legal amfetamin (exempelvis ADHD-medicin) ökat med 73%, vilket kan antas vara en del av förklaringen till de ökade mängderna amfetamin i avloppsvattnet

Narkotikabruk i olika åldersgrupper

I folkhälsoundersökningen från Folkhälsomyndigheten, genomförd 2018 undersöktes cannabisbruket i Gävleborgs län för invånare i åldrarna 16–84 års ålder³⁹. 14 % av 16–29 åringarna uppgav då att de någon gång använt cannabis. För åldersgruppen 16–29 år var fördelningen relativt jämt mellan flickor/kvinnor och pojkar/män. I åldersgruppen 30–44 år uppgav totalt 16% av de någon gång brukar cannabis. I denna ålderskategori var antalet män kraftigt överrepresenterade bland dem som uppgav att de brukat cannabis.

³⁹ J, Gustavsson, S. Persson (2023)

Tungt missbruk och social utsatthet

Gävle kommun har en problematik med social utsatthet kopplad till narkotikamissbruk. I kommunen finns flertalet individer vilka på grund av sin missbruksproblematik saknar bostad, sysselsättning och arbete. Bland kommunens missbrukare med beroendesjukdom har amfetamin länge varit den absolut mest dominerande drogen, men under senare tid har förekomst av olika former av opioider och syntetiska droger blivit allt vanligare. Det finns även indikationer på att amfetaminet som finns tillgängligt på narkotikamarknaden idag i tillverkningsprocessen blandas samman med andra starkt beroendeframkallande preparat, så som exempel Fentanyl, i syfte att skynda på beroendeprocessen hos den som brukar drogen.

Inom sjukvården syns en ökning av antal personer som söker sig till LARO (Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende) för behandling av narkotikamissbruk. Sjukvårdens bedömning är dock att antalet personer som missbrukar inte har ökat, utan att förändringen orsakats av att en blandning av nya preparat på marknaden vilka orsakar snabbare och svårare missbruksförlopp. De nya preparat som nu syns på marknaden ger snabbt livslånga skador, både fysiskt och mentalt.

Samhälleliga konsekvenser av narkotikabrott

Inkomstkälla för kriminella nätverk och motiv bakom dödligt våld

Narkotikaförsäljning är en av de vanligaste inkomstkällorna för kriminella nätverk. Narkotikaförsäljningen, och narkotikamarknaden i stort, spelar ofta en avgörande roll i många av de nätverkskonflikter när grovt och dödligt våld förekommer.

Ingångsbrott till grövre brottslighet

Narkotikaförsäljning är ofta ett ingångsbrott för ungdomar på väg in i grövre brottslighet. Narkotikahandeln spelar en central roll i rekryteringen av unga personer in i kriminella sammanhang.

Ekonomiska konsekvenser

År 2020 beräknade Folkhälsomyndigheten att användningen av narkotika kostade det svenska samhället 38,5 miljarder kronor.

Ökad brottslighet

När människor berusar sig ökar risken för att brott ska begås. Narkotikabruk har en ökande effekt på många brottskategorier – så som skadegörelse, trafikbrott, stölder och annat.

Ökad våldsbenägenhet

Många narkotikapreparat ökar risken för att den som brukar drogen agerar våldsamt. Narkotikamissbruk bedöms öka risken för förekomsten av våld, bland annat för våld i nära relationer, men också för våld i offentliga miljöer.

Kriminalitet, hemlöshet och prostitution

Vid tyngre missbruk blir kriminella handlingar ofta en av få valmöjligheter för att möjliggöra en finansiering av de droger som missbrukaren är beroende av. Även prostitution ett vanligt tillvägagångssätt för att finansiera droger, särskilt för kvinnor i tungt missbruk.

Långt gången, och allvarlig missbruksproblematik, är vanligt förekommande orsaker till hemlöshet.

Psykisk ohälsa

Narkotikamissbruk går inte sällan hand i hand med psykologiska besvär och sjukdomar. Ett obehandlat missbruk försvårar vård av den psykiska ohälsan, och riskerar förvärra det psykiska måendet ytterligare. För den som lever med samsjuklighet av psykisk sjukdom och beroendesjukdom blir de personliga utmaningarna stora – och möjligheterna till att leva ett laglydigt liv små.

Rekryteringsbas för den organiserade brottsligheten

Drogbruk och drogförsäljning spelar en central roll i rekryteringen av unga personer in i kriminella sammanhang. Personer som lever i social utsatthet och eget narkotikamissbruk, är i Gävle kommun en identifierat särskilt utsatt grupp för att nyttjas i kriminella syften av den organiserade nätverksbrottsligheten. Det kan handla både om frivilliga uppdrag, men också om tvång – exempelvis via falska skuldsättningar.

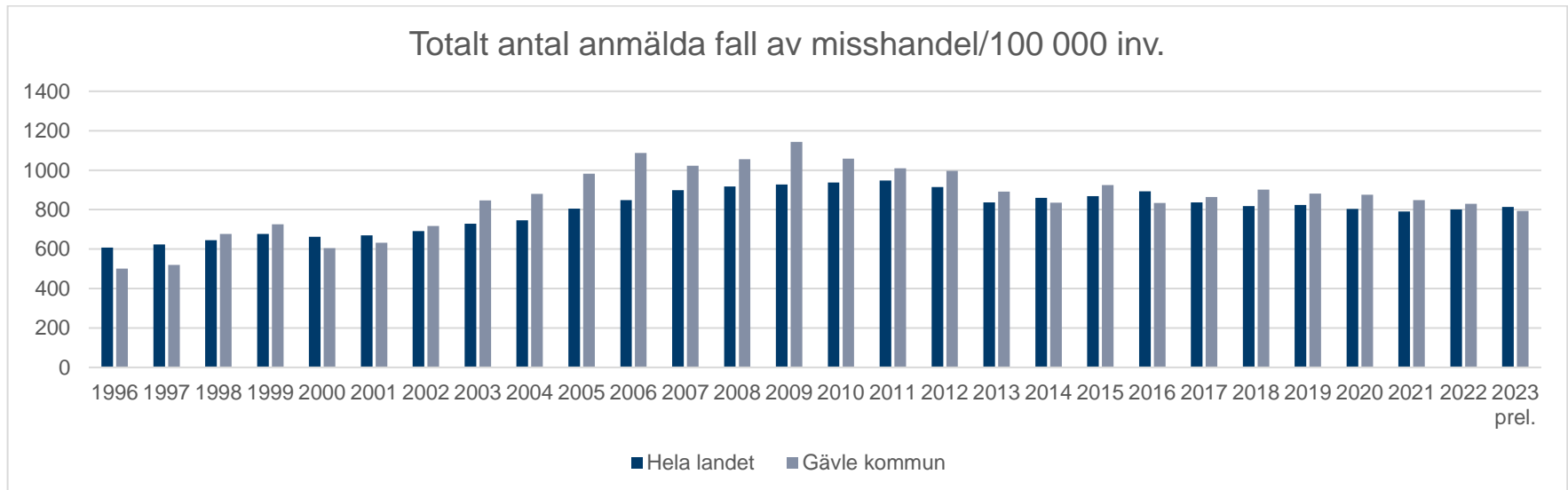
Misshandel

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

Misshandel förekommer i många olika kontexter, och anmälningssbenägenheten skiljer sig stort dem emellan. Generellt innebär en nära relation med den som utsätter offret för brott en markant minskad anmälningssbenägenhet. Våldsbrott som sker i inomhusmiljö anmäls vidare i mindre utsträckning än våld som sker i utomhusmiljö, bland annat för att våld som sker i inomhusmiljö generellt bevittnas av färre potentiella anmälare än våld som sker utomhus i offentliga miljöer.

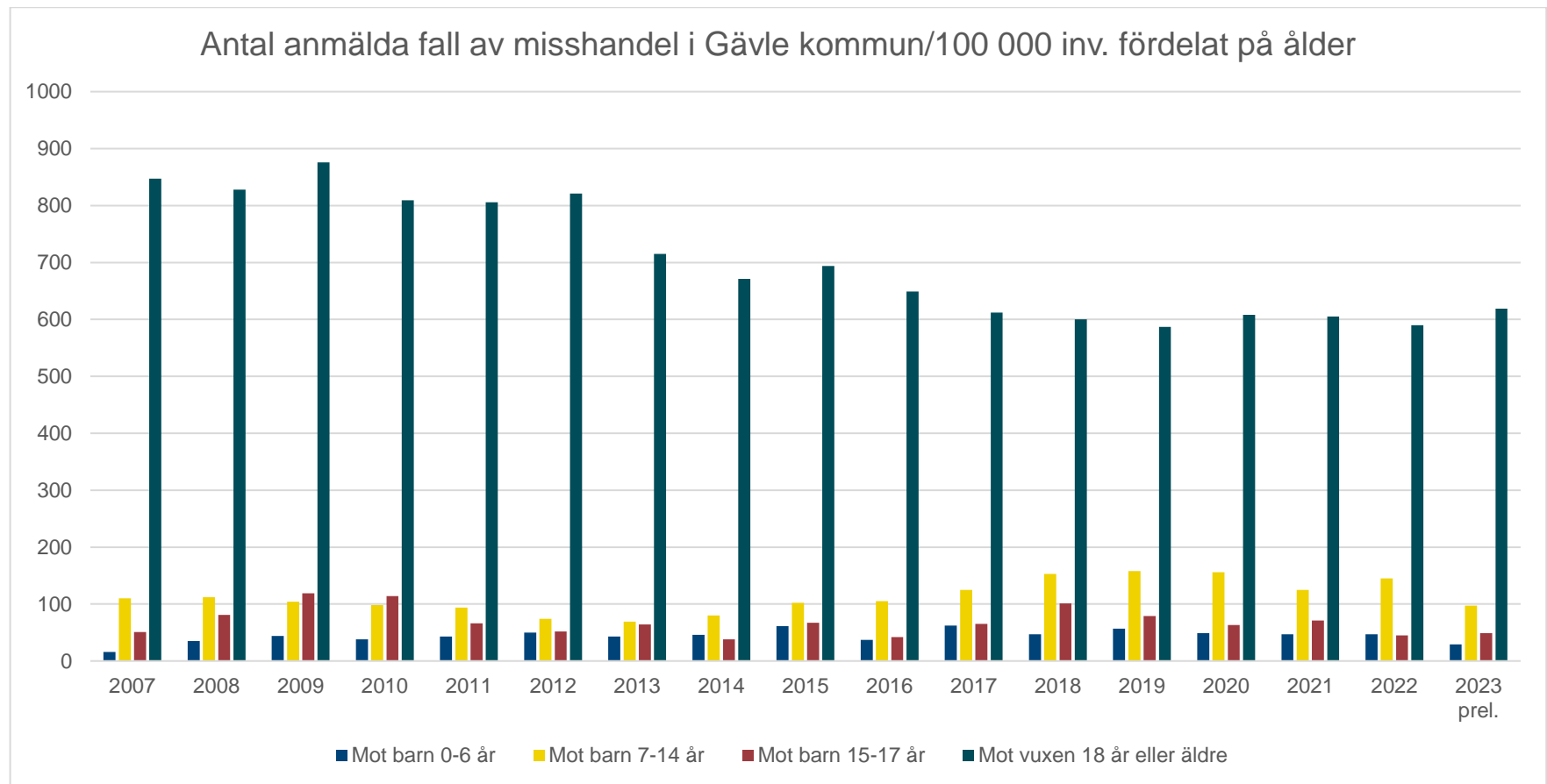
Utveckling över tid

Gävle kommun följer sverigekurvan mycket väl när det kommer till antal anmälda fall av misshandel. Liksom för landet i stort, kan vi se ett ökat antal misshandelsfall under 2007–2012, med en efterföljande stabilisering under senare år.

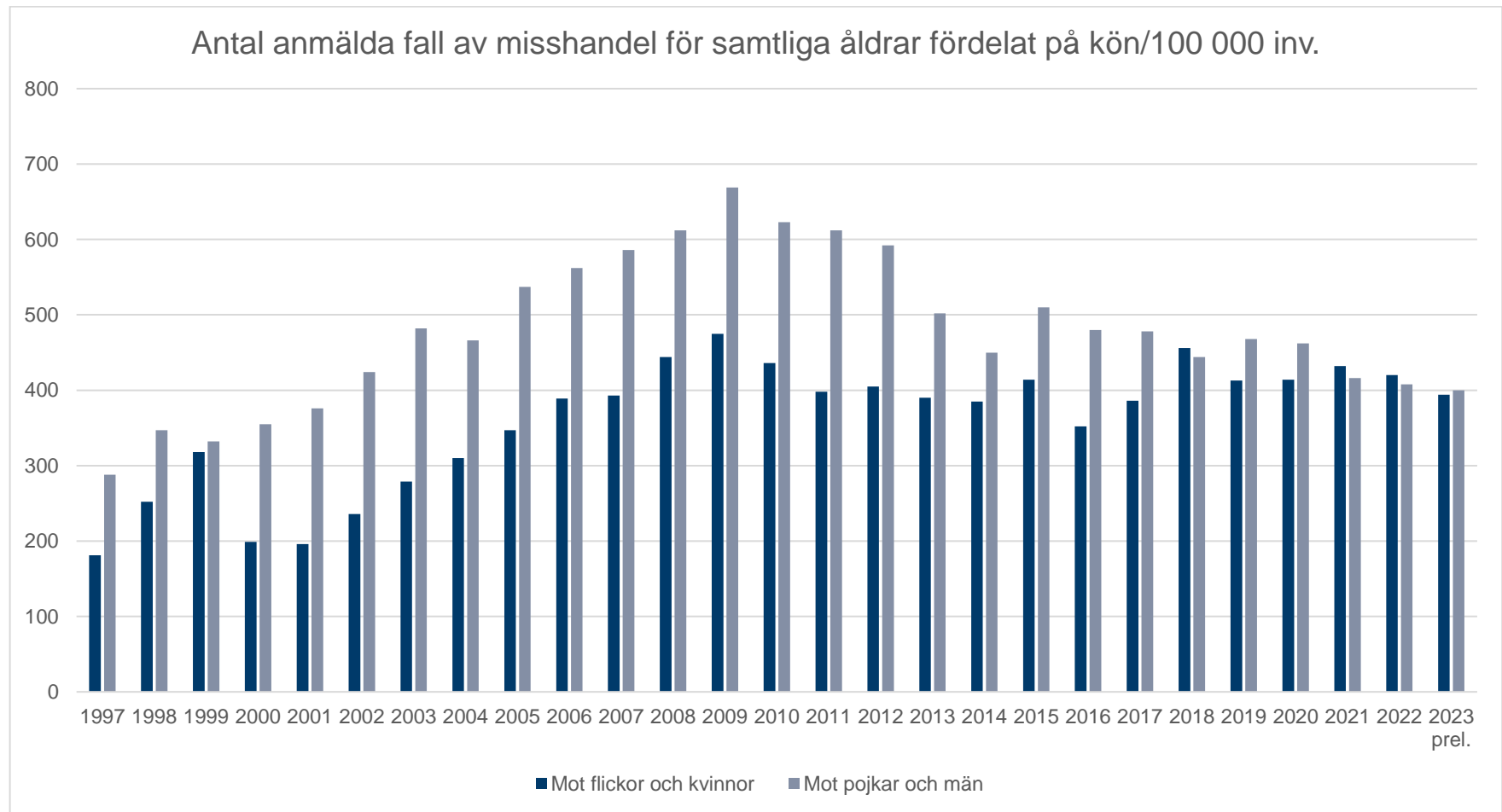
Åldersfördelning

Majoriteten av de anmälningar som inkommer om misshandel berör vuxna brottsoffer. Antal misshandelsfall där offret är ett omyndigt barn ökar i antal ju äldre barn det gäller. En förklaring till ett mycket lågt antal anmälningar för små barn är att de saknar möjlighet att själva förstå och anmäla det våld de utsätts för.

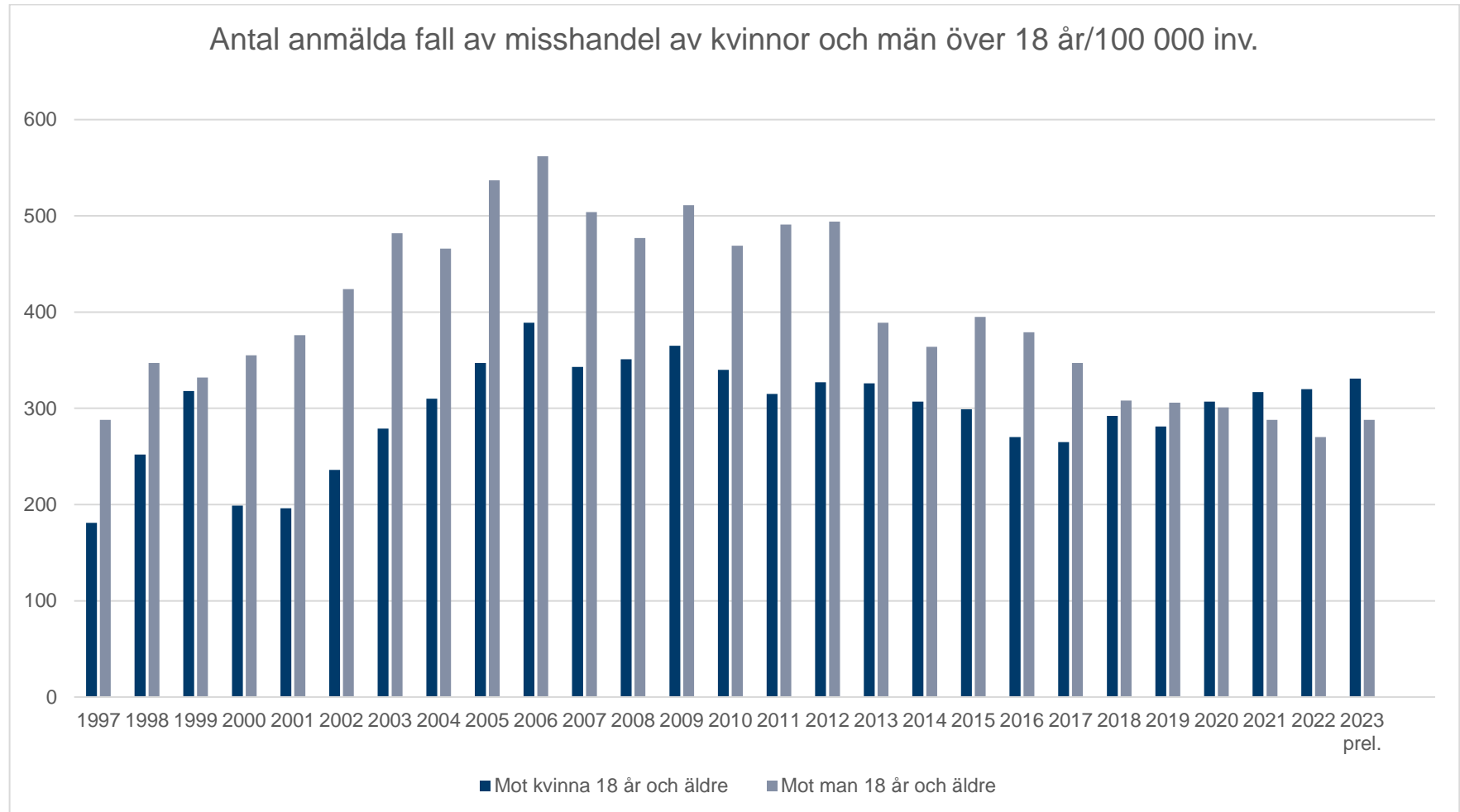

Könsfördelning

Över tid har den anmälda utsattheten för misshandel varit högre bland män än bland kvinnor. Sedan 2018 är antalet anmälda misshandelsfall dock mycket jämnt fördelat mellan könen.

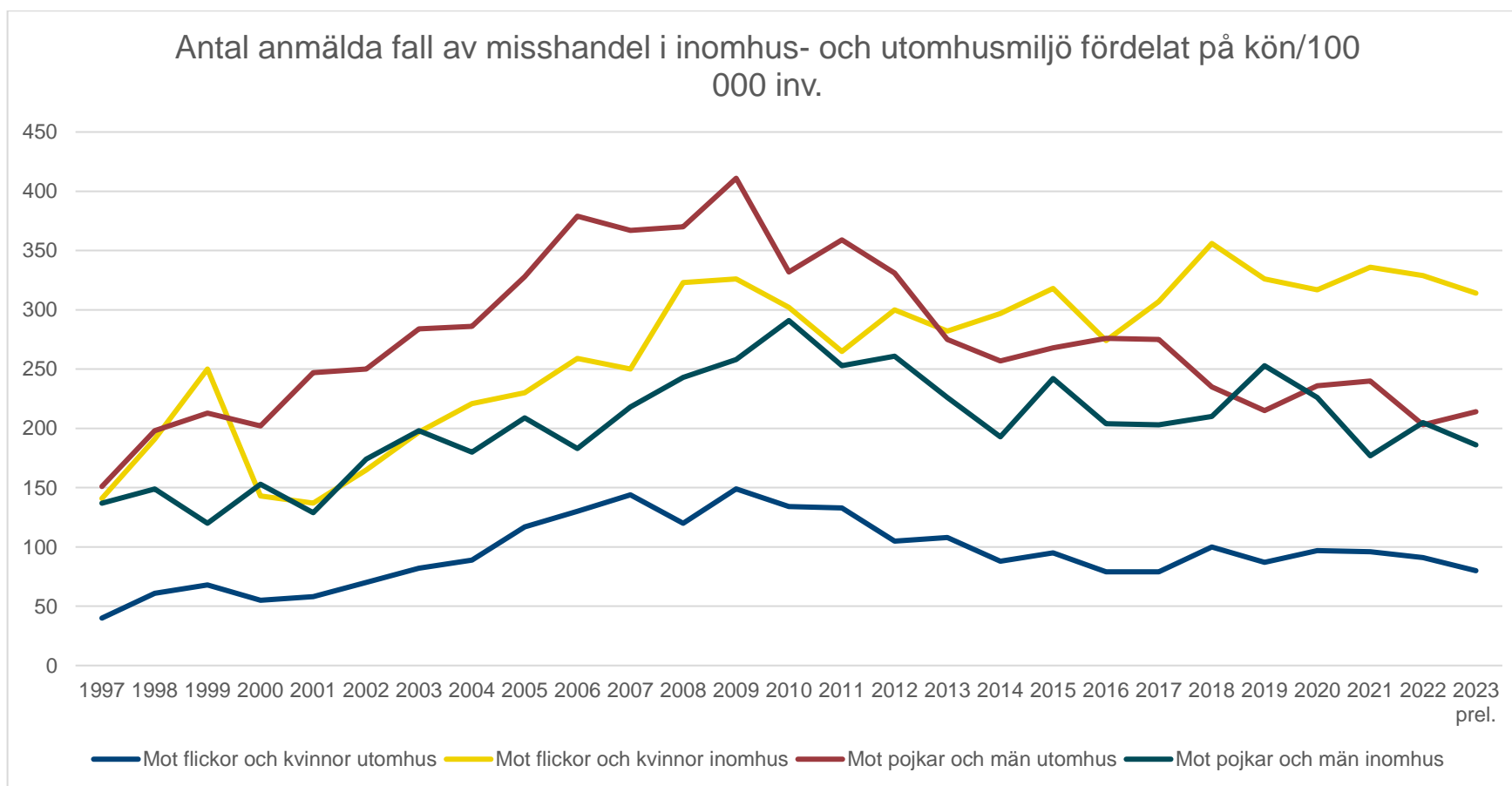

När det gäller antal anmälda fall av misshandel där offret är 18 år eller äldre är det sedan några år tillbaka fler kvinnor som anmäler att de utsatts för misshandel än män.

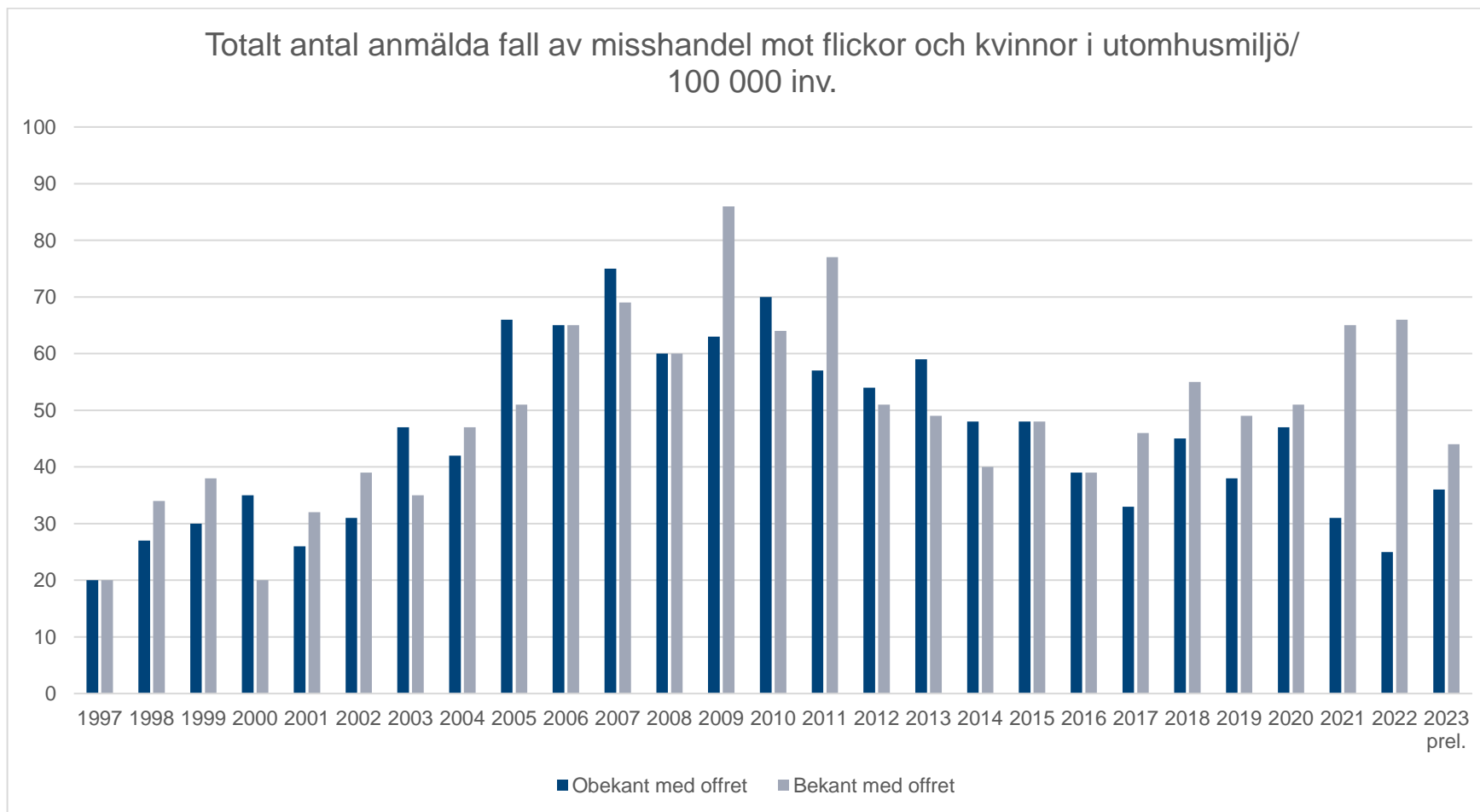
Plats för utsatthet

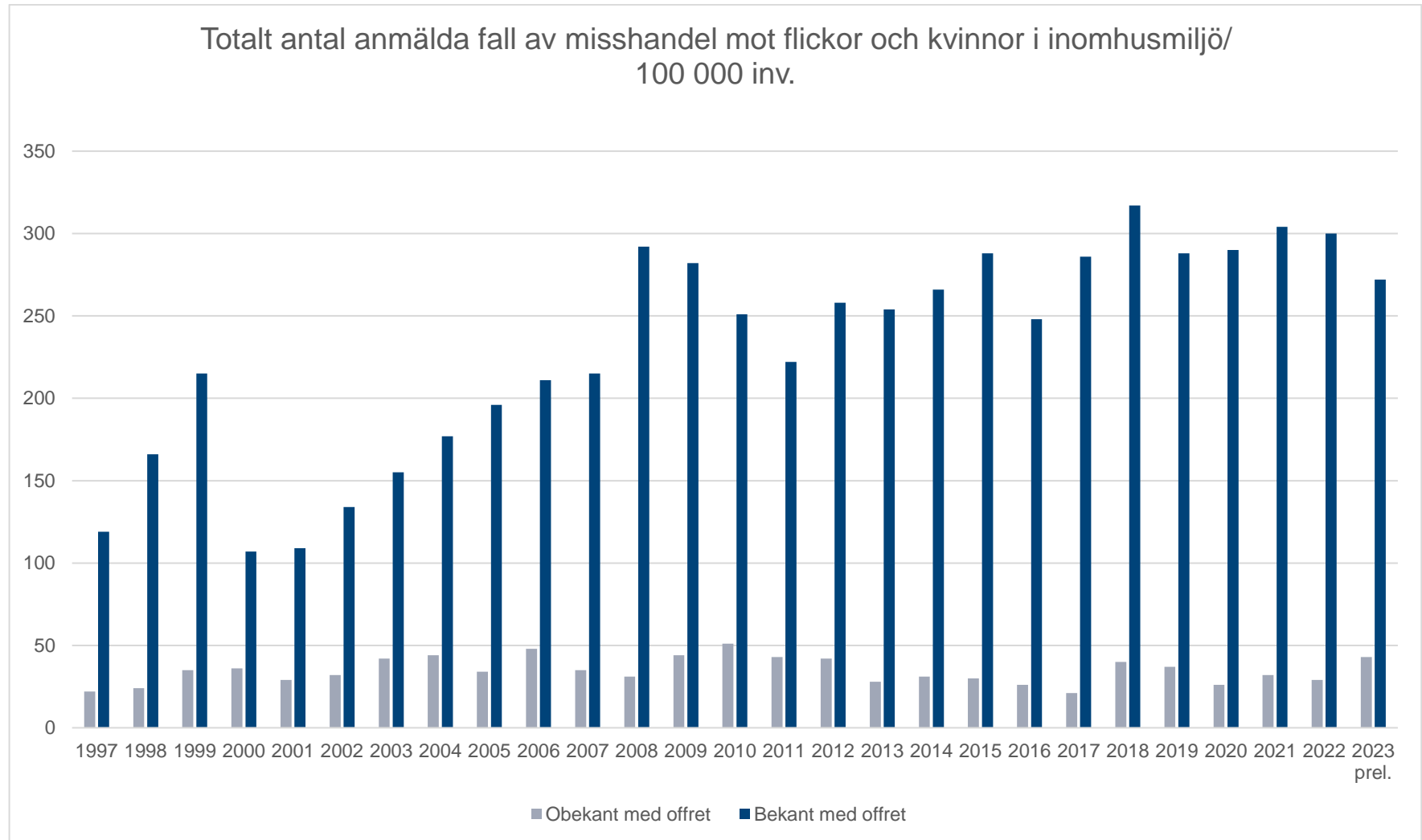
Över tid har pojkar och män som utsatts för misshandel i utomhusmiljö varit den vanligast förekommande kategorin av misshandelsfall i Gävle kommun. År 2013 vände tidigare trend, och den vanligaste kategorin av utsatta har sedan dess varit flickor och kvinnor som utsätts i inomhusmiljö.

Kvinnors och flickors utsatthet för misshandel i Gävle kommun

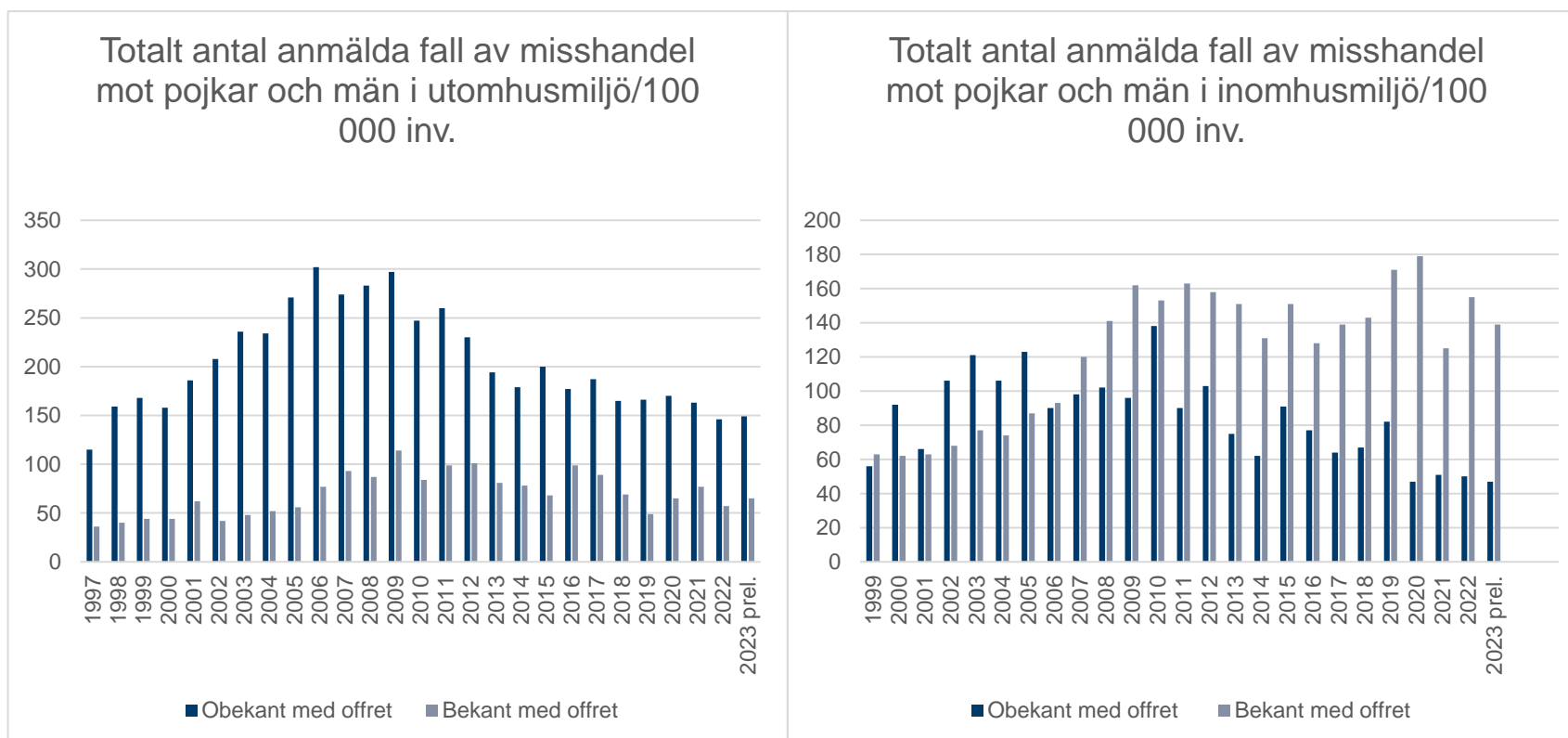
Kvinnor utsätts i störst utsträckning för misshandel i inomhusmiljö av en gärningsperson de är bekanta med. Minst utsatta är kvinnor för misshandel inomhus då de är obekanta med gärningspersonen.

Mäns och pojkars utsatthet för misshandel i Gävle kommun

Män utsätts relativt jämnfördelat för misshandel i både inomhus- och utomhusmiljö. Sett ur ett längre tidsperspektiv har antal anmälda fall av misshandel i inomhusmiljö där offret och gärningsperson är bekanta med varandra ökat markant. Antal anmälningar där offer och gärningsperson inte är bekanta med varandra följer inte samma utvecklingskurva, utan har i stället varit relativt stabil sedan 2000-talets början. Beträffande misshandel i utomhusmiljö påvisas en mer ojämn kurva – både beträffande utsatthet orsakad av bekant och obekant gärningsperson.

Samhälleliga konsekvenser av misshandel

Ekonomiska konsekvenser

Misshandelvåld förekommer i många olika former, och i många olika forum – det är därför svårt att göra en beräkning av den totala kostnaden våldet för med sig. En generell beräkning är att varje misshandel kostar samhället mellan 1000 000-1500 0000 kronor⁴⁰.

Misshandel i offentliga miljöer

Misshandel i utomhusmiljö kretsar i stor utsträckning kring krog- och nöjesliv. Att våld förekommer i en miljö som i grunden finns till i socialt underhållningssyfte minskar både säkerhetsläget och möjligheter för allmänheten att uppleva miljön som trygg och lockande.

Våld i nära relationer

14 % av Sveriges kvinnor över 18 år har någon gång utsatts för våld av en partner, av dessa utsattes 20 % för upprepat och systematiskt våld⁴¹. Att utsättas för våld av en närstående orsakar svåra skador, ofta av både fysisk och psykisk karaktär. Kvinnor som lever i våldsamma relationer har ofta mycket svårt att lämna relationen. Att lämna en våldsam relation innebär en ökad risk för att kvinnan utsätts för eskalerande våld. Risken för våld med dödlig utgång ökar också markant i samband med ett uppbrott.

Konsekvenserna för att utsättas för våld i nära relation är mycket stora – både för den som utsätts, och för samhället i stort. För den som utsätts för denna form av brott innebär utsattheten ofta både långsiktiga och kortsiktiga skador, både av psykisk och fysisk karaktär.

⁴⁰ Svenskt näringsliv (2020)

⁴¹ Uppsala universitet, Nationellt centrum för kvinnofrid (2014)

För samhället innebär det ett hinder för jämställdhetsutvecklingen, och har exempelvis en mycket negativ inverkan på både folkhälsan och kvinnors ställning på arbetsmarknaden⁴².

Våld i hem med barn

Ungefär 210 000 barn i Sverige lever i hem där det förekommer våld i någon form⁴³. Ungefär 20 % av de barn som bevittnat våld i hemmet, har också själv utsatts för våld av en eller båda föräldrarna⁴⁴. Statistiskt sätt innebär det att det i Gävle kommun finns ungefär 2100 barn som lever i hushåll där våld förekommer mellan de vuxna i familjen, och att över 400 av dessa också själva utsätts för våld.

Att som barn bevittna våld mellan sina föräldrar är en komplex och mycket svår form av brottsutsatthet som många gånger orsakar både psykiska och fysiska problem. Barn som lever i hem med våld upplever ofta en stark otrygghet och bär på starka känslor av oro.

⁴²Socialstyrelsen (2023)

⁴³Brottsförebyggande rådet (2014)

⁴⁴Uppsala universitet, Nationellt centrum för kvinnofrid (2014)

Sexualbrott

Anmälningssbenägenhet och mörkertal

Anmälningssbenägenheten för sexualbrott bedöms vara låg, och mörkertalet mycket stort. I nationella trygghetsundersökningen 2022 uppgav 7,4 % av kvinnorna och 1,2 % av männen i Sverige att de utsatts för sexualbrott under det senaste året. I skolundersökningen om brott 2021⁴⁵ uppgav 23,6 % av flickorna och 6,3 % av pojkarna att de utsatts för någon form av sexualbrott under de senaste 12 månaderna. Sexualbrott förekommer i många olika kontexter, och anmälningssbenägenheten skiljer sig stort dem emellan. Generellt innebär en nära relation med den som utsätter offret för brott en markant minskad anmälningssbenägenhet.

Ändringar i lagstiftningen

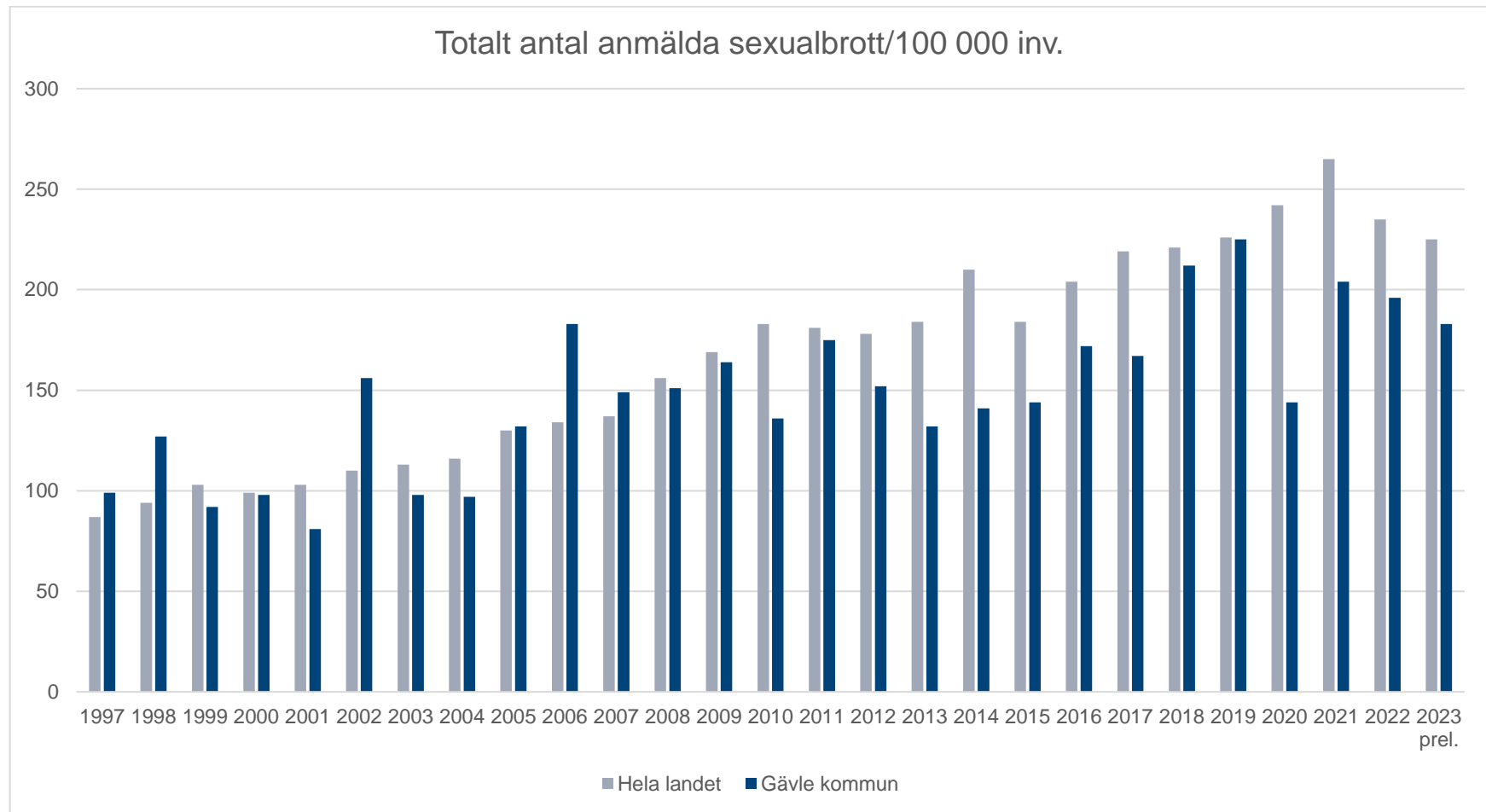
Under de senaste 20 åren visar statistiken på en stor ökning av antal anmälda sexualbrott. Under denna period har ändringar genomförts i sexualbrottslagstiftningen. Förändringarna innebär att fler handlingar idag klassas som sexualbrott än tidigare, vilket beräknas vara en stor bidragande faktor till de ökade antal anmälningarna. År 2018 infördes exempelvis samtyckeslagen, vilket är en avgörande anledning till en ytterligare ökad anmälningssstatistik.

Under de senaste 20 åren har även samhällsdiskursen om sexualbrott förändrats, vilket bedöms ha ökat anmälningssbenägenheten hos sexualbrottsoffer. Ändock beräknar Brottsförebyggande rådet att endast 2 av 10 sexualbrott anmäls – vilket ger ett 80-procentligt mörkertal.

⁴⁵ Framtagen av Brottsförebyggande rådet, 2022

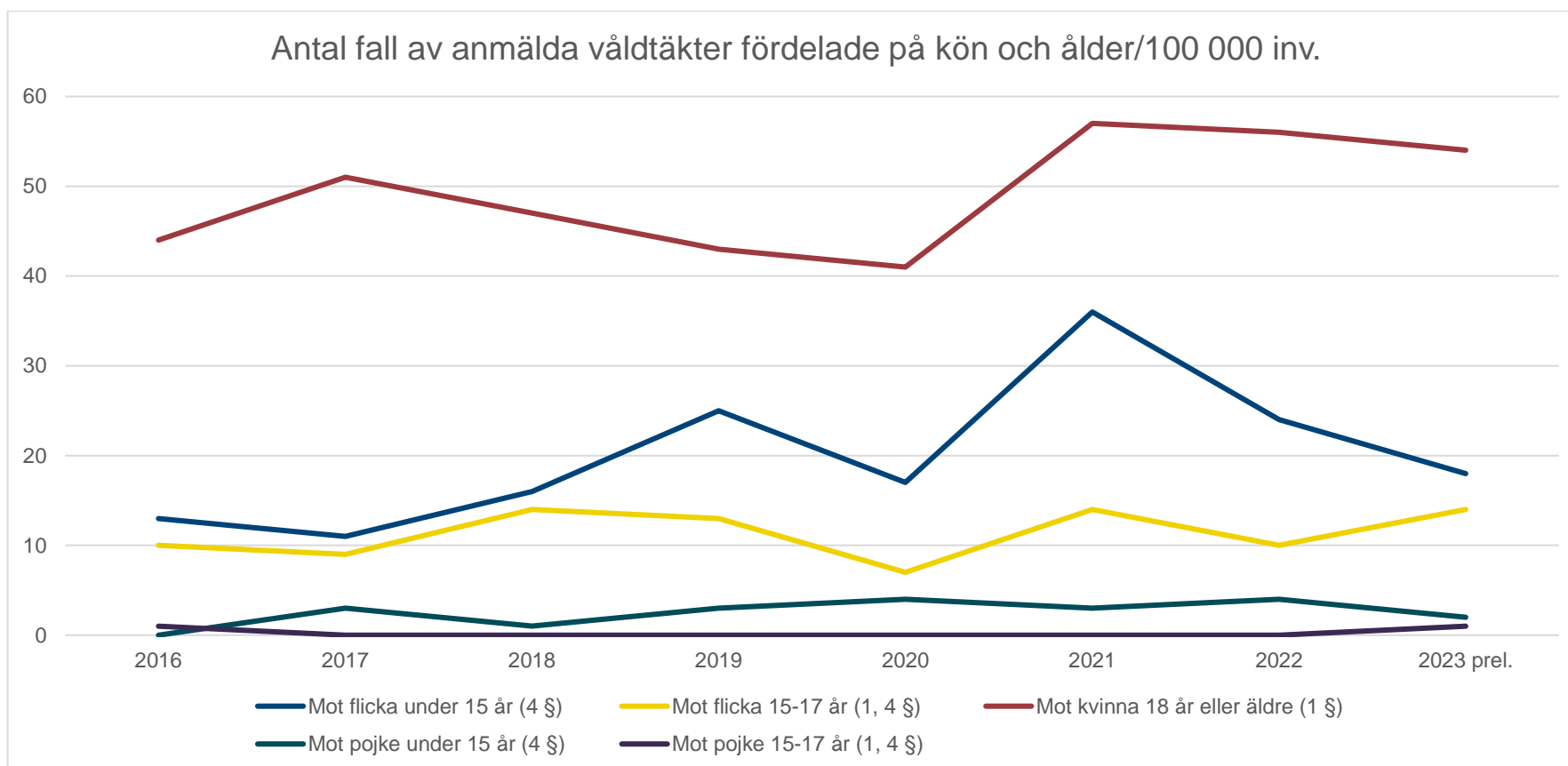
Utveckling över tid

Statistiken över antal anmälda brott påvisar en stor ökning av antal anmälda sexualbrott, både i Gävle kommun och i landet i stort. Gävle kommun ligger under sverigesnittet för antal anmälda sexualbrott.

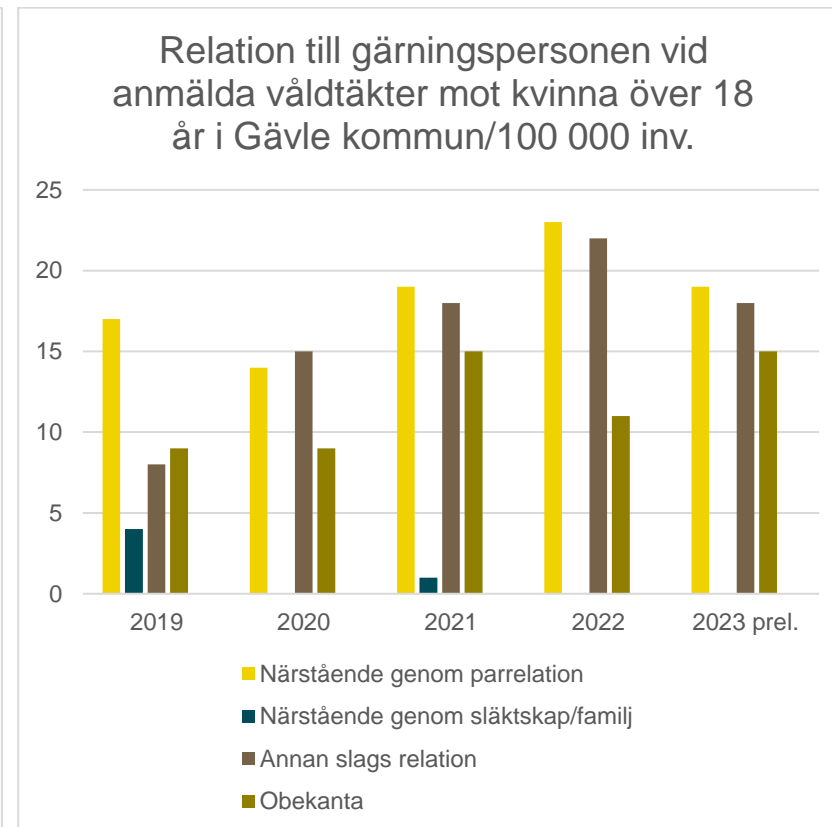
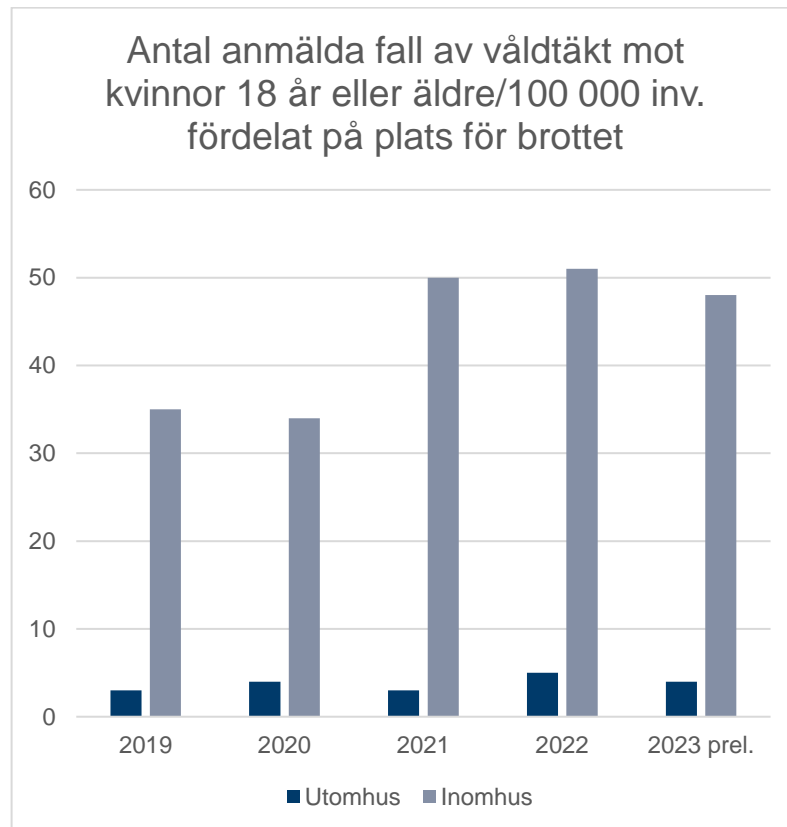
Utsatthet för våldtäkt fördelat på kön och ålder

Kvinnor över 18 år är starkt överrepresenterade som brottsoffer i sexualbrottsstatistiken. Därefter följer anmälningar om sexualbrott mot flickor under 15 år och därefter mot flickor 15-17 år. Antal anmälda sexualbrott mot pojkar och män är mycket låga för samtliga ålderskategorier.

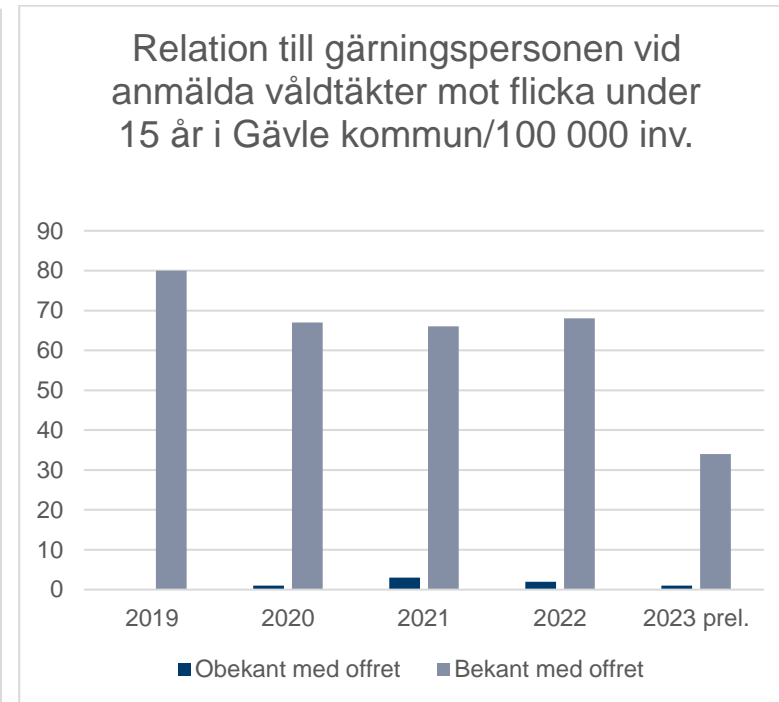
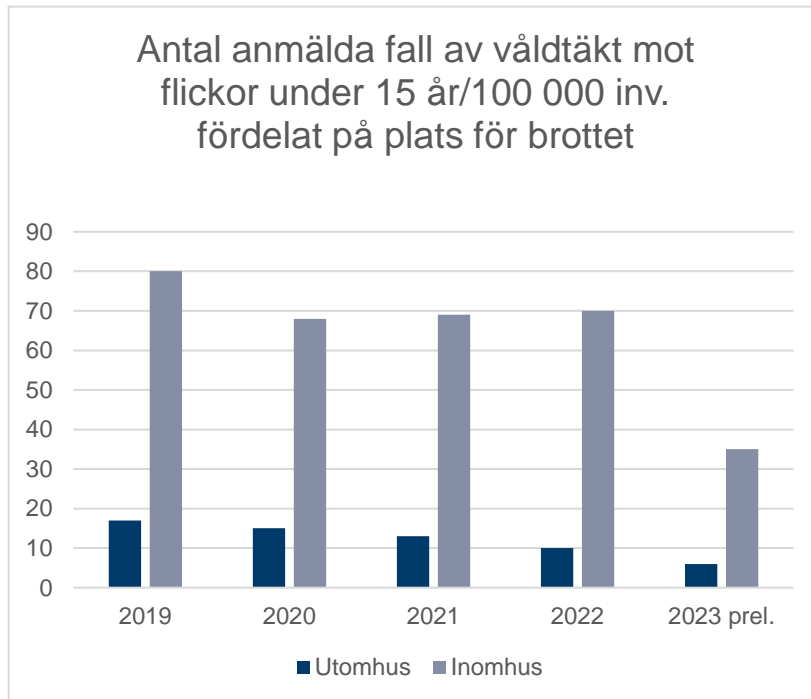
Våldtäkt mot kvinnor 18 år eller äldre

Bland de våldtäkter som anmäls där offret är kvinna och 18 år eller äldre sker de allra flesta anmälda sexualbrotten i inomhusmiljö. Gärningspersonen är oftast en partner eller har en annan form av relation med brottsoffret.

Våldtäkt mot flickor 15 år eller yngre

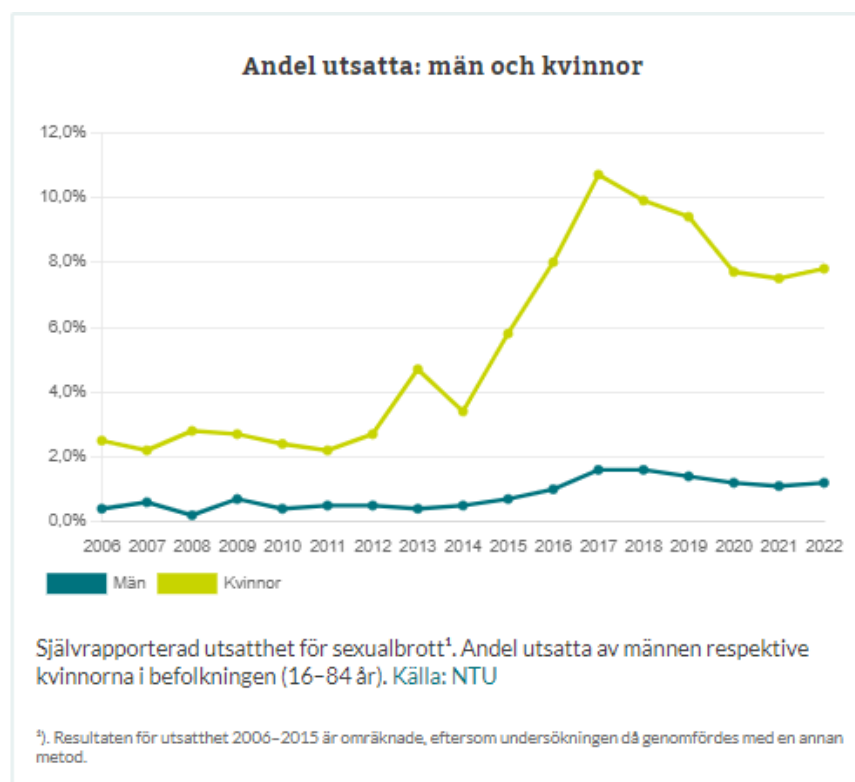
Bland de våldtäkter som anmäls där offret är en flicka som är 15 år eller yngre sker de allra flesta i anmälda sexualbrotten i inomhusmiljö och flickan är i nästan samtliga fall bekant med gärningspersonen.

Våldtäkt mot pojkar och män

De fall av sexualbrott som anmäls där målsägande är en pojke eller man är mycket få i kommunen. Nationell forskning pekar på att anmälningsbenägenheten hos män som utsatts för sexualbrott är mycket liten, och att mörkertalet därför bör bedömas vara stort.

I nationella trygghetsmätningen (NTU) uppgger 1,2 % av männen (16–84 år) att de utsatts för sexualbrott under år 2022. Av de män som uppgav att de utsatts för sexualbrott var majoriteten i åldrarna 20–34 år gamla.

I skolundersökningen om brott 2021 (BRÅ), vilken vänder sig till skolelever i årskurs nio, uppgav 6,3 % av pojkarna att de utsatts för sexualbrott under de senaste 12 månaderna. Majoriteten av pojkarna uppger att det rör sig om upprepade fysiska sexuella kränkningar. 80 % av pojkarna uppger att brotten ägt rum i skolmiljö. 2,5 % av killarna uppger att de polisanmält det brott de utsatts för. 1,6 % uppger att brottet handlat om sexuell handling genom tvång⁴⁶.

Sexualbrott på nätet

Många sexualbrott sker på nätet, där barn är särskilt utsatta brottsoffer⁴⁷. Vanliga former av sexualbrott via nätet är grooming⁴⁸, köp av sexuella tjänster (exempelvis sexuella bilder och/eller filmer), delning av sexuella bilder utan samtycke, barnpornografiska brott, och spridning av bilder och filmer av sexuell karaktär utan brottsoffrets samtycke.

Den som utsätts för sexualbrott över nätet utsätts ofta vid upprepade tillfällen, och förövaren har möjlighet att via digitala kanaler kontakta brottsoffret dygnet runt – oavsett var brottsoffret befinner sig⁴⁹. Vidare är det vanligt att denna form av brott utgörs av stora mängder hot och tvång där metoder för att skrämja och kontrollera brottsoffret tillämpas.

⁴⁶Brottsoffermyndigheten (2022)

⁴⁷Polismyndigheten (2024 c)

⁴⁸ Brottslig handling där vuxna tar kontakt med barn och unga på nätet i sexuella syften

⁴⁹ Brottsoffermyndigheten (okänt år)

Samhälleliga konsekvenser av sexualbrott

Ekonomiska konsekvenser

Det finns inga tillförlitliga siffror för vad ett sexualbrott kan sägas kosta samhället. På ett övergripande plan görs dock bedömningen att sexualbrott är mycket dyra för samhället, både direkt och indirekt.

Fysiska och psykiska skador hos brottsoffret

Olika sexualbrott orsakar olika konsekvenser, och det finns många sätt ett offer för sexualbrott kan reagera på. Bland annat påverkas reaktionerna av personliga faktorer, tidigare erfarenheter, vilken form av sexualbrott som offret utsätts för, samt vilken relation brottsoffret har till gärningspersonen/personerna.

Generellt är det dock vanligt att sexualbrott orsakar både fysiska och psykiska skador för brottsoffret. En vanlig konsekvens för den som utsätts för sexualbrott är suicidtankar och suicidala handlingar⁵⁰.

Otrygghet rädsla, och begränsningar i kvinnors rörelsefrihet

Rädsla för att utsättas för sexualbrott har en stark inverkan på kvinnors trygghetskänslor i den offentliga miljön⁵¹.

⁵⁰Karolinska institutet (2020)

⁵¹ Nationella trygghetsundersökningen (2023)

Otrygghet och oro för brott i Gävle kommun

Det brottsförebyggande arbete har under de senaste åren tenderat att i allt större utsträckning sammanföras med trygghetsfrämjande arbete. Att brottsförebyggande arbete och arbete med att skapa trygghet idag beaktas som ett gemensamt fält har sannolikt påverkats av hur både media, och samhället i stort framställer otrygghet som någonting direkt relaterat till frågor om brott och brottsrelaterade risker.

I realiteten är trygghet/otrygghet den känsla som uppstår när en individ gör en subjektiv tolkning av den egna säkerheten. Denna tolkning kan ske både medvetet och omedvetet, och påverkas av flertalet inre och yttre faktorer. Vår benägenhet att känna oss trygga påverkas bland annat av våra tidigare erfarenheter och upplevelser, vår självbild, våra personliga förutsättningar – men också av medierapporteringar och rådande samhällsdiskurser. Upplevelsen av trygghet är, liksom synen på vad som är brottsligt, socialt konstruerad. I varje samhälle finns sociala konstruktioner som skapar en uppfattning av hur trygga eller otrygga människor bör känna sig. Dessa konstruktioner kan se olika ut för olika grupper av människor, och är många gånger föränderliga över tid.

Trygghetens subjektivitet är en central anledning till att den faktiska utsattheten för brott och känslor av otrygghet, sällan samspelar med varandra. Många gånger är den allmänna oron för att utsättas för brott som störst gällande de brottskategorier där den reella faran för att utsättas är som lägst, och vice versa.

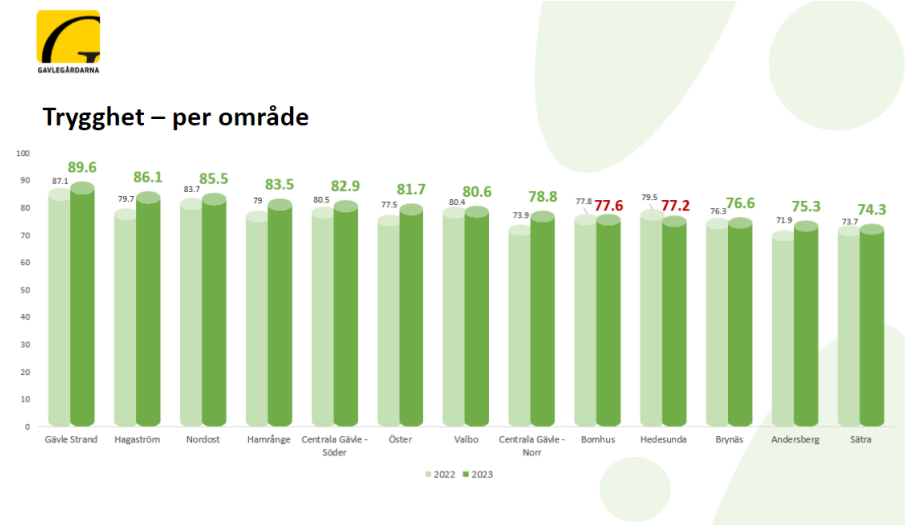
Oro för brott i Gävle kommun

I nationella trygghetsundersökningen 2022 uppgav 30 % av de svarande för Gävle kommun att de under senaste året valt en annan väg eller annat färdssätt i rädsla för att utsättas för brott. 14 % har avstått från en aktivitet i rädsla för att utsättas för brott, medan 7 % upplever att oron för att utsättas för brott har en negativ inverkan på livskvaliteten i stor utsträckning.

83 % av Gävle kommuns invånare har en uppfattning om att brottsligheten i samhället ökar (kraftigt/något)⁵². 52 % av Gävle kommuns invånare upplever en stor oro för brottsligheten i samhället⁵³.

Otrygghet/trygghet i bostadsområden

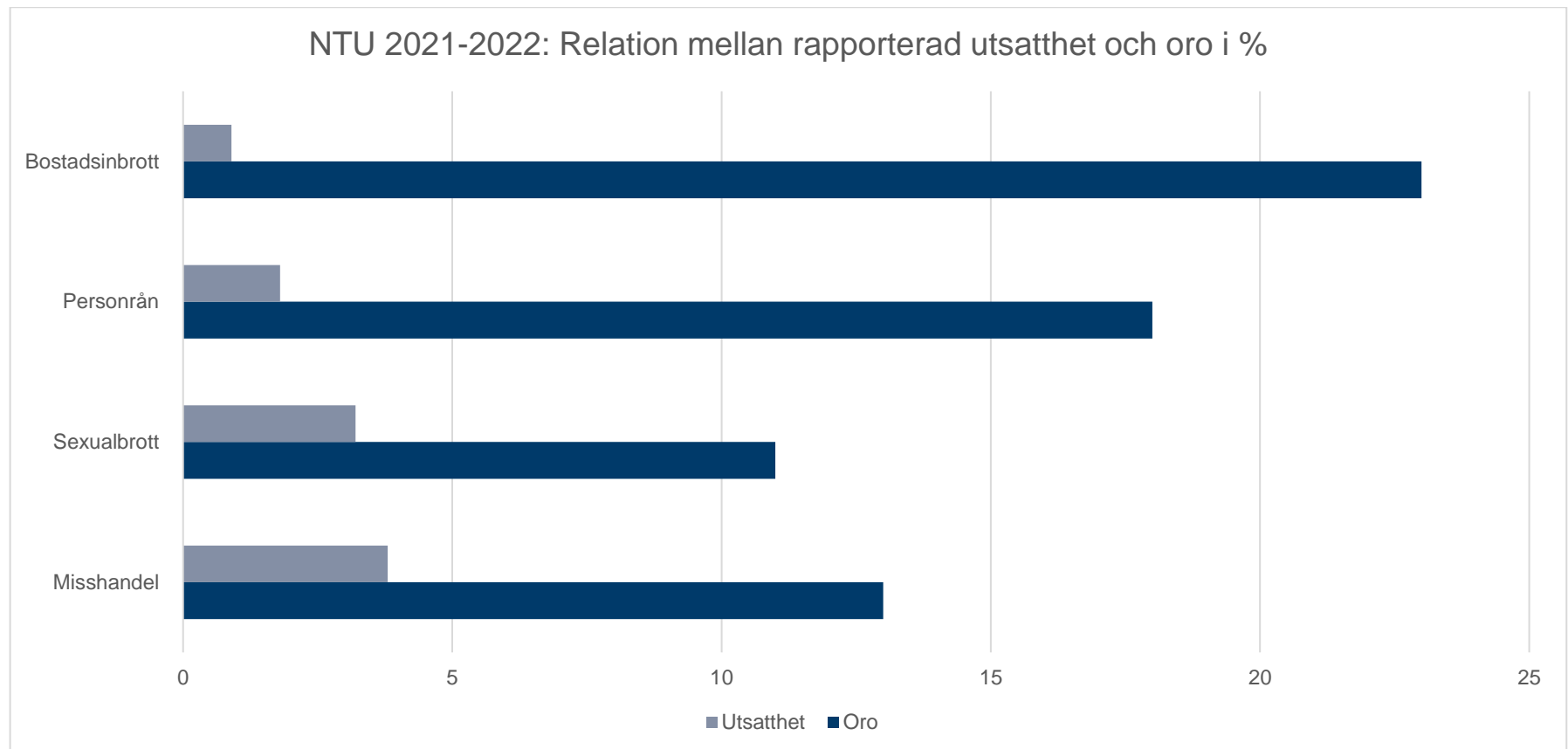
I nationella trygghetsundersökningens mätningar från 2022 uppger 32 % av Gävle kommuns invånare att de upplever en otrygghet vid utevistelse i det egna bostadsområdet under sen kväll⁵⁴. När Gavlegårdarna AB genomför en trygghetsundersökning riktad mot sina hyresgäster runt om i Gävle kommun påvisas att 81,7 % av männen och 73,9 % av kvinnorna känner sig trygga i sitt bostadsområde under kvällar och nätter, med en viss variation mellan olika bostadsområden.

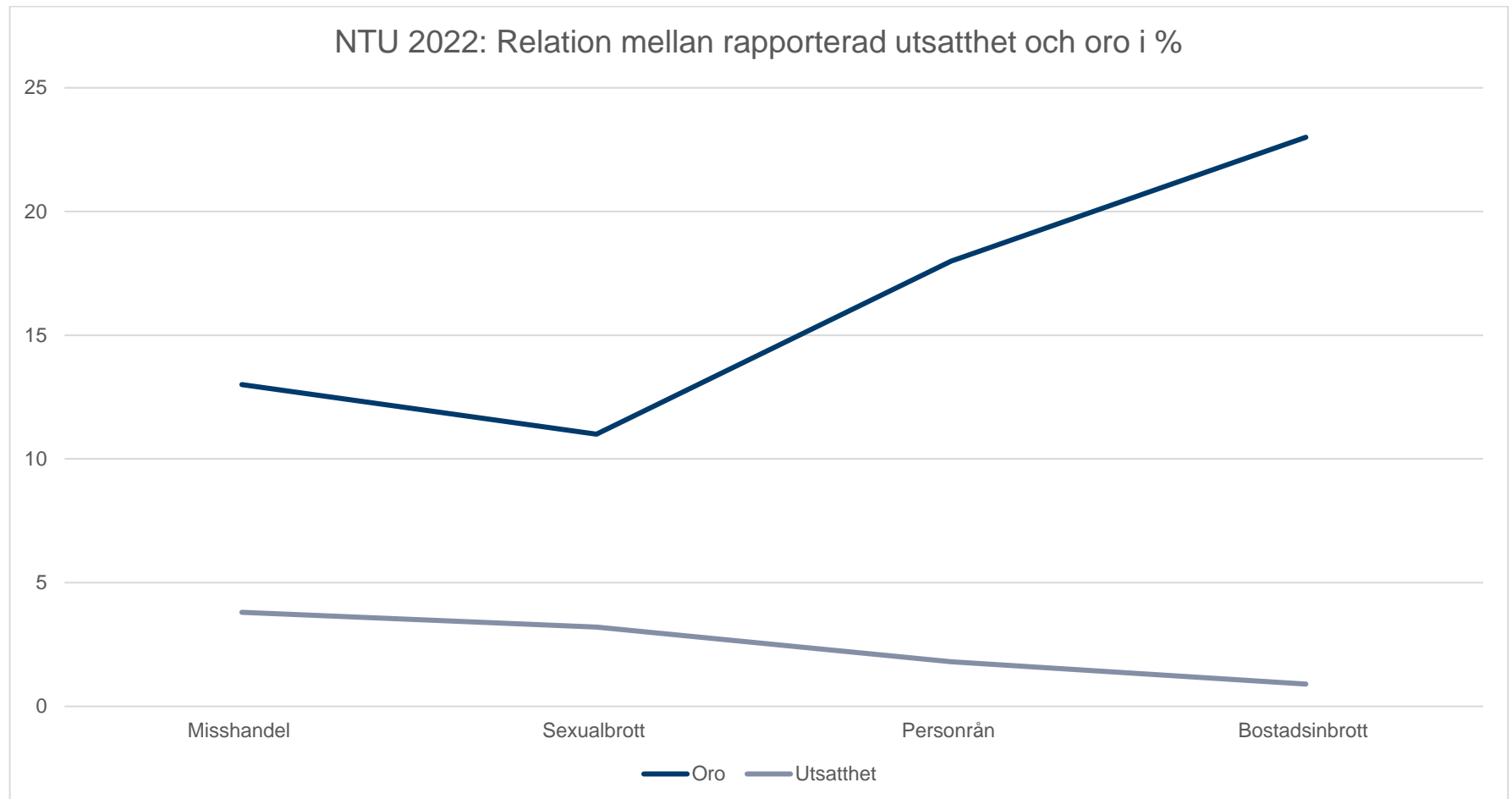
⁵³ Nationella trygghetsundersökningen 2021/2022

Oro kontra utsatthet

Oron för att utsättas för brott är betydligt högre än den faktiska brottsutsattheten i Gävle kommun. Enligt lokala siffror för Gävle kommun, hämtade från Nationella trygghetsundersökningen 2022, är oron för brottsutsatthet kraftigt överrepresenterad den faktiska utsattheten i samtliga mätbara kategorier.

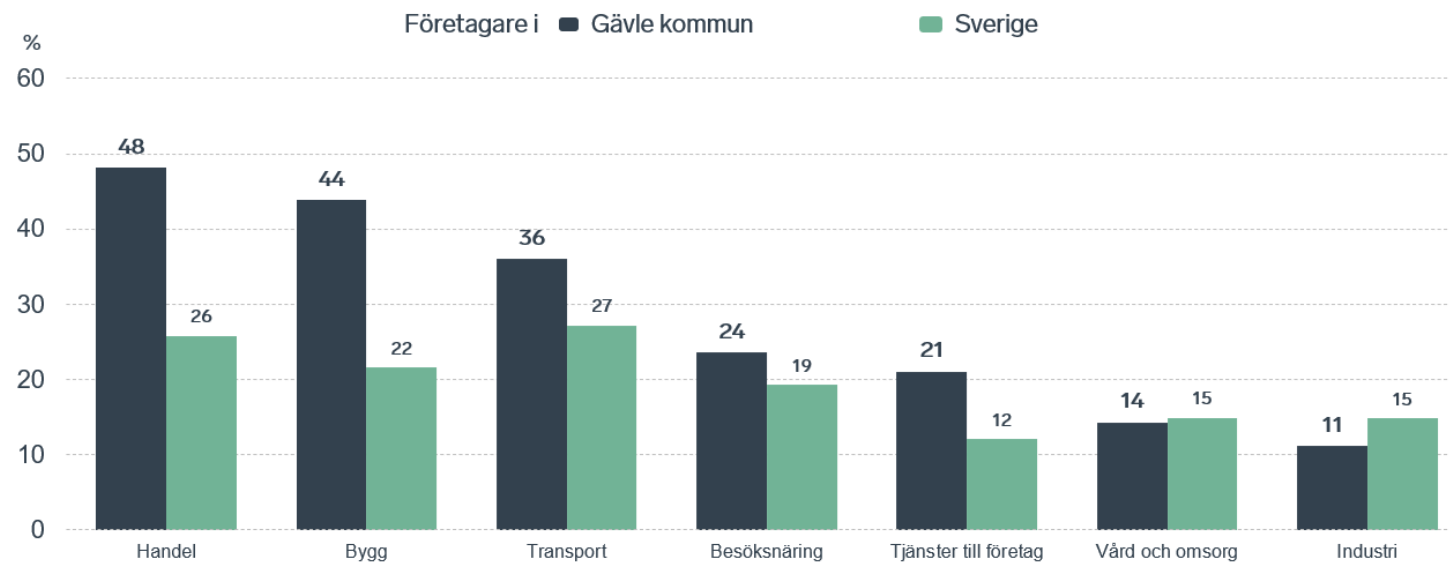
Lägst rapporterad oro för att utsättas uppges för de brottskategorier där den rapporterade utsattheten är som störst. Högst rapporterad oro för att utsättas uppges för de brott där den självdeklarerade utsattheten är som lägst.

Näringslivets otrygghet och rädsla för brott i Gävle kommun

I en undersökning från 2022, genomförd av Svenskt näringsliv framträder en påverkan av brottslighet och otrygghet i Gävle kommun långt över sverigesnittet. Störst otrygghet återfinns inom handeln och byggbranschen.

Påverkan av brottslighet/otrygghet Negativa andelar branschvis

Gävle

Samhälleliga konsekvenser av otrygghet och oro för att utsättas för brott

Försämrade social kontroll

Teorier om social kontroll utgår från att det finns ett normsamhälle, och att det är relationen till samhällsnormen som avgör människors benägenhet att begå brott. Med social kontroll menas samhällets förmåga att via socialt samspel upprätthålla en legitimitet för de gemensamma normer samhället bygger på.

En följd av höga nivåer av rädsla och otrygghet är att människor slutar stå upp för och försvara samhällsnormen, vilket ökar risken för att andra prokriminella normer får fäste i samhället. Ett konkret exempel på detta skulle kunna vara de tendenser som påvisats både nationellt och lokalt, där företag och samhällsinstitutioner på policy- och rutinnivå avråder personal och anställda från att ingripa vid upptäckt av brott i rädsla och oro och otrygghet inför vad ett ingripande skulle kunna innebära för den som ingriper.

Höga nivåer av rädsla för brott, och känslor av otrygghet, riskerar således att i längden bidra till att brottsligheten i samhället ökar. Detta gör rädslan till en form av självuppfyllande profetia – vilket i sin tur riskerar att orsaka ytterligare nivåer av rädsla och otrygghet.

Isolering och undvikande av sociala situationer

I nationella trygghetsundersökningen 2022 uppgav 30 % av de svarande för Gävle kommun att de under senaste året valt en annan väg eller annat färdssätt i rädsla för att utsättas för brott. 14 % har avstått från en aktivitet i rädsla för att utsättas för brott, medan 7 % upplever att oron för att utsättas för brott har en negativ inverkan på livskvaliteten i stor utsträckning.

En utbredd rädsla och oro för att utsättas för brott riskerar i längden att bidra till att människor isolerar sig och att det sociala samspelet med omgivningen försvagas. En grupp som är särskilt utsatta för social isolering orsakat av oro och otrygghet kopplat till brottslighet är äldre personer – både gällande fysisk och digital isolering.

Tillbakagång i näringslivet

Nationella studier visar på att fler och fler svenska företagare överväger att stänga ner eller flytta sina verksamheter på grund av brottsutsatthet och/eller rädsla för att utsättas för brott. Ett avstannande, eller i värsta fall tillbakagående av den lokala näringslivsutvecklingen har stora ekonomiska konsekvenser för en kommun - både på lång och kort sikt.

Nedbruten motståndskraft för kriminell påverkan

En utbredd rädsla för att utsättas för brott riskerar att bryta ned den allmänna motståndskraften mot kriminella handlingar. Är människor rädda och otrygga minskar vår kollektiva förmåga till att aktivt agera och markera mot kriminella handlingar, men också vår förmåga att själva stå utanför det brottsliga vid påtryckningar eller försök till tvång. Konsekvenserna blir desamma både på individ och gruppnivå, och skadar därmed samhällets förmåga att upprätthålla legala normer och värderingar.

Andra brottsfenomen med bäring mot Gävle kommun

Nedan presenteras brottskategorier och brottsfenomen vilka på lokal nivå är svåra att mäta statistiskt, men som av andra skäl bedöms vara av särskilt intresse för Gävle kommun att arbeta med.

Organiserad brottslighet

Brottsförebyggande rådet definierar organiserad brottslighet som nätverksbaserad vinstinriktad brottslig verksamhet i projektform som har vilja och förmåga att skydda och underlätta brottsligheten genom otillåten påverkan (trakasserier, hot, våld och korruption).

Den organiserade brottsligheten är i mycket stor utsträckning ekonomiskt driven – och det primära syftet med kärnverksamheten är att tjäna pengar. Brottsligheten är många gånger mångsidig, och verksamhet är ofta formbar utefter potentiella brottsvinster. Vanliga brottsvinstgenererande verksamhetsområden för den organiserade brottsligheten är bland annat välfärdsbrottslighet (och annan ekonomisk brottslighet), koppleri, häleri, smuggelbrottslighet, miljöbrott och storskalig narkotikabrottslighet.

Den organiserade brottsligheten drivs i olika former av vinstdrivna nätverk, där det kriminella samarbetet är vad som möjliggör brottsligheten. Stora delar av den organiserade brottsligheten bedrivs i det dolda, och med stor diskretion – men en del av den svenska organiserade brottsligheten utgörs av nätverk vars varumärke är att påvisa sin existens, och vilka uttrycker sig via synliga gänggrupperingar, utmanande beteenden, symboler och maktanspråk av olika slag. För dessa grupperingar är våldskapitalet ett avgörande brottsverktyg, och det är i dessa grupper vi under de senare åren sett en oroväckande ökning av grova våldsbrott och konflikter med dödlig utgång. Det finns dock ingen tydlig avgränsning mellan dessa mer utåtagerande grupper och övrig ”dold” organiserad brottslighet – de olika formerna av verksamheter och nätverk smälter många gånger samman, och/eller är nära relaterade till varandra.

För att omfattande kriminell verksamhet ska kunna bedrivas behövs människor som utför brotten, och under senare år har det blivit allt vanligare att de organiserade kriminella nätverken söker brottsutförare utanför den egna verksamheten. Flertalet domar för grova våldsbrott från de senaste åren visar på hur nätverken aktivt och strategiskt arbetar för att rekrytera in människor in i den organiserade brottsligheten. Även personer utan tidigare koppling till brottslighet har blivit alltmer förekommande i rekryteringssammanhang under senare år – både i egenskap av utförare av grova våldsbrott, men också som möjliggörare för kriminell verksamhet.

Ekonomisk brottslighet

Gävle kommun ligger markant över sverigesnittet/100 000 invånare för antal anmälda bidragsbrott. Bidragsbrott är en del av den breda ekonomiska brottsligheten, vilken inte minst under 2024, påvisats ha en mycket central roll i hur den organiserade brottsligheten utvecklas och expanderar på nationell nivå. Under senare år har vi sett hur områden inom exempelvis vård och omsorg blivit alltmer attraktiva som marknader för ekonomisk organiserad brottslighet.

I Sverige beräknas den kriminella ekonomin generera ungefär 100–150 miljarder kronor i brottsvinster varje år. Procentuellt betyder det för Gävle kommuns räkning att brottsvinsterna för ekonomisk brottslighet i kommunen är ungefär 10 000 000 – 15 000 000/år. Vålfärdsbrottslighet, svart arbetskraft och olika former av skatte- och bidragsbrott är attraktiva marknader för den organiserade ekonomiska brottsligheten.

I dagsläget råder bristande insyn i hur Gävle kommuns utsatthet för ekonomisk brottslighet ser ut i stort. Det saknas ett samordnat arbete mot ekonomisk brottslighet, både för intern och extern samverkan. Vidare saknas insyn i vilka förebyggande insatser/åtgärder som redan finns vidtagna för att förebygga ekonomisk brottslighet i kommunens olika verksamheter, samt i vilka åtgärder som i dagsläget saknas.

Bortsett från de direkta ekonomiska konsekvenser som uppstår av den ekonomiska brottsligheten, skapar denna form av brott också en osund konkurrens på arbetsmarknaden, där den som av illegala skäl kan erbjuda fördelaktiga priser riskerar att vinna fördelar på marknaden framför den som bedriver legal verksamhet. En osund konkurrens bidrar vidare till en försvagad säkerhet på arbetsmarknaden, där kvalitet på tjänster och produkter, anställningsvillkor och försäkringsskydd ofta får stå till sidan för en ökning av illegala inkomster.

Slutligen äventyrar den organiserade ekonomiska brottsligheten att urholka samhällets demokratiska system. Dels bidrar brotten till att personer och verksamheter som inte har rätt till skattemedel förses med sådana, men brotten riskerar även att påverka medborgarnas tillit till det ekonomiska systemet, och kanske allra mest värdfördssystemets legitimitet. Den organiserade ekonomiska brottsligheten ligger också till stor del som grund till att tjänstemän och förtroendevalda utsätts för påtryckningar till otillåten påverkan, vilket skadar demokratin ytterligare.

Rekrytering av brottsutförare

Vissa grupper av individer är mer utsatta för risker att rekryteras av kriminella nätverk än andra. I Gävle kommun har nedan grupper identifierats som särskilt utsatta:

Rekrytering av barn och unga

Barn och unga är i Gävle kommun, liksom i resterande landet, en särskilt utsatt grupp när det kommer till att utsättas för rekryteringsförsök kopplat till kriminella nätverk. Inledningsvis handlar det ofta om att utföra enklare uppdrag för nätverkens räkning, så som att exempelvis hålla span på en särskild plats, swisha eller hantera mindre summor pengar, förflytta brottsverktyg så som vapen och narkotika eller småskalig försäljning av narkotika⁵⁵. Uppdragen utvecklas dock ofta snabbt, och kan snart komma att utgöras av

⁵⁵ Brottsförebyggande rådet (2023 d)

exempelvis förvaring av vapen och narkotika, hantering av större summor kriminella pengar, omfattande försäljning och hantering av narkotika, och/eller utförande av olika former av våldsbrott.

Vanliga tillvägagångssätt för nätverken att närma sig barnen och ungdomarna är via socialisering, gåvor, och inbjudan till en social gemenskap – men också via hot, påhittade skuldsättningar och våldsutövning⁵⁶.

Faktorer som bedöms öka risken för att barn och unga utsätts för rekryteringsförsök är:

- Problematiska hemförhållanden
- Personliga svårigheter, så som exempelvis psykisk ohälsa och olika former av neurologiska diagnoser och intellektuella nedsättningar
- Eget missbruk och/eller missbruk i familjen
- Bristande skolresultat
- Syskon och/eller föräldrar i kriminalitet

Platser som bedöms särskilt utsatta för rekryteringsförsök av barn och unga är:

- Platser där många ungdomar samlas, exempelvis skola
- Den digitala arenan, bland annat via olika former av sociala medier och krypterade appar
- I det egna bostadsområdet, särskilt vanligt för områden med utbredd socioekonomisk utsatthet
- HVB, SIS och andra former av behandlingshem där många barn med olika former av individuella utmaningar och svårigheter befinner sig

⁵⁶ Ibid.

Rekrytering av personer i social utsatthet

En ny arena för nyrekrytering av utförare till olika former av nätverksrelaterade brott vilken på senare tid framträtt i Gävle kommun är bland personer som lever i socioekonomisk utsatthet.

På senare tid har en ökning påvisats beträffande vuxna narkotikamissbrukare som rekryteras in i den organiserade nätverkskriminaliteten. Det är mycket vanligt förekommande att personer som lever med missbruksproblematik begår olika former av brott för att finansiera sitt missbruk. Historiskt har brottsligheten generellt utgjorts av individuellt genomförda brott, så som exempelvis olika former av stölder och inbrott – men under senare år har det blivit allt vanligare att också genomföra uppdrag för den organiserade brottslighetens räkning. Dessa brott begås i viss utsträckning frivilligt, men sker också via tvång. Uppdragen består ofta av försäljning och/eller förvaring av droger och vapen. En vanlig betalning för genomförda tjänster är droger.

Andra riskfaktorer för nätverksrekrytering av vuxna är:

- Arbetslöshet
- Låg utbildningsgrad och oavslutad skolgång
- Personliga utmaningar, exempelvis neurologiska diagnoser och/eller psykisk sjukdom
- Drogliberala och prokriminella inställningar och värderingar
- Instabil bostadssituation/hemlöshet
- Bristande relationer- och bristande tilltro till det demokratiska samhället.

Rekrytering av möjliggörare

Att ha människor på legala arbetsplatser, och i samhällets offentliga strukturer, som är villiga att nyttja sin arbetsställning för att hjälpa de kriminella nätverken är avgörande för den organiserade brottsligheten. Rekryteringen av personer med olika former av jobb av intresse för den kriminella organisationen är därför en viktig del av den organiserade brottslighetens verksamhet. Nätverken nyttjar både personer som medvetet och aktivt möjliggör för nätverkens kriminella verksamhet – men också människor som omedvetet förser nätverken med information⁵⁷. Särskilt stor är risken för försök till nätverksrekrytering eller informationspåtryckningar för personer som är verksamma inom exempelvis myndigheter, offentlig sektor, banker, rättsväsendet och enskilda verksamheter med särskild vikt för den organiserade brottsligheten, så som exempelvis hamnar och flygplatser.

På individnivå bedöms risken för utsatthet öka för personer som:

- Har personliga relationer och/eller kopplingar till personer i den kriminella nätverksmiljön
- Har dålig eller svag anknytning till den egna arbetsplatsen och/eller till samhället i stort
- Har ett narkotikabruk/riskbruk/missbruk, särskilt stor är utsattheten för den som kommer i kontakt med den organiserade brottsligheten vid inköp av droger
- Har skulder och/eller dålig privatekonomi

Problematiken med rekrytering av möjliggörare är ett nationellt problem. Bedömningen är att rekryteringsförsök riktade till olika former av möjliggörare kommer bli ett allt viktigare, och än högre prioriterat område inom den organiserade kriminella verksamhetsstrukturen framöver. Därmed bedöms det föreligga ett behov av att säkerställa att Gävle kommun arbetar förebyggande med frågan, både internt och externt.

⁵⁷ Brottsförebyggande rådet (2023 d)

Slutsatser och rekommendationer för det brottsförebyggande arbetet framåt

Att tolka brottsstatistik i relation till det brottsförebyggande arbetet

Att arbeta brottsförebyggande är att balansera mellan olika preventiva nivåer. Det är en utmaning att finna en god balans mellan det långsiktiga arbetet, och mer repressiva insatser med kortare tidshorisont. En farhåga med att bygga en lägesbild om den lokala brottsligheten utifrån anmälningssstatistik, är att arbetets utfall riskerar att begränsas till de brott där statistiken visar tillfälligt höga siffror – och att arbeten som riktas mot brottskategorier som är svåra att mäta statistiskt bortprioriteras. Brottsförebyggande insatser behöver ibland bedrivas med ett kortsiktigt perspektiv – men grunden för arbetet bör ändå bedrivas på lång sikt och med huvudfokus på att förhindra framtida stigningar av brottsutsatthet. Vidare är tolkningen av brottsstatistik en komplex process, med variationer i exempelvis anmälningssbenägenhet, lagändringar och omkodningar av olika brottskategorier. Vidare orsakar olika brottsfenomen olika samhällsliga konsekvenser, vilket många gånger behöver sättas i ett större perspektiv för att en analys av dess prioritetsbehov skall vara möjlig.

Därmed utgörs nedan rekommendationer för brottsförebyggande prioriteringsområden av en samlad bedömning av:

- Brottslighetens statistiska nivåer, samt en analys av denna
- Statistiskt dolda brottstrender och brottsfenomen med lokal och/eller nationell förankring
- Brottslighetens koppling till andra brott och dess långsiktiga konsekvenser
- Bakomliggande orsaker och påverkansfaktorer

Fyra identifierade huvudområden för Gävle kommuns brottsförebyggande utmaningar

Organiserad brottslighet

Den organiserade brottsligheten bedrivs idag i former liknande stora internationella företag, med storskaliga ekonomiska drivkrafter och globalt etablerade verksamhetsstrukturer. Grunden för dessa verksamheter är att verka i det dolda, utan att dra det legala samhällets uppmärksamhet till sig. Samtidigt har de kriminella organisationerna stora krav på sig att kunna uppehålla struktur och ordning hos de många utförare som behövs för att verksamheten skall generera ekonomiska vinster. För att upprätthålla denna ordning nyttjas inte endast ekonomisk makt – utan också våld. Längst ut i de kriminella hierarkierna återfinns behovet av utförare för olika former av kriminella handlingar. Det är i dessa ytterkanter vi återfinner problematik med barn och unga, och andra utsatta grupper, som rekryteras in som utförare av brottsliga handlingar in i den organiserade brottsligheten. Det är också i dessa miljöer en överhängande del av det nätverksrelaterade våldet uppstår, vilket i stor utsträckning orsakar de ökade antalen dödligt våld med skjutvapen som uppstått i Sverige under de senaste åren.

Nyrekrytering av utförare till den organiserade brottslighetens verksamheter är ett snabbt växande problem. Ju starkare den organiserade brottsligheten tillåts växa – ju mer kriminell arbetskraft behövs. I Gävle kommun ser vi idag problem med nyrekrytering, både av barn och unga – men också i stor utsträckning av människor som lever i olika former av social utsatthet. Nationellt ser vi en ökning av otillåten påverkan, och av försök till rekrytering av legala möjliggörare/infiltratörer – i media ofta kallade insiders.

Den organiserade brottsligheten tenderar att fästa sig på marknader där den brottsliga ansträngningen är som minst och möjligheterna till brottvinster som störst. Marknader där utmaningarna är stora överges ofta till förmån av andra mer fördelaktiga områden. För att förebygga att den organiserade brottsligheten får fäste i Gävle kommun föreslås därför:

- Ett helhetsarbete för att stärka upp kommunens förmåga att skydda sig mot ekonomisk brottslighet. Exempel på angreppsområden är välfärdsbrottslighet, bedrägeribrottslighet, bidragsbrottslighet, och skattebrottslighet.
- Försvåra rekryteringen av utförare och möjliggörare, exempelvis via tidig upptäckt av barn i riskfyllda kriminella miljöer, via målgruppsanpassade insatser riktade till identifierade riskgrupper samt via stärkt arbetsgivarförmåga för upptäckt och ingripande vid otillåten påverkan

Otrygghet och försvagad social kontroll

52% av Gävleborna upplever en stor oro för brottsligheten i samhället, och 7 % upplever att oron för att utsättas för brott har en stor negativ inverkan på livskvaliteten⁵⁸. Samtidigt visar den lokala statistiken att gemene mans rädsla och oro för att utsättas för brott i Gävle kommun, är betydligt högre än den faktiska utsattheten för brott i kommunen.

Även näringslivet i Gävle kommun påvisar en betydligt högre otrygghet än sverigesnittet⁵⁹. Störst är otryggheten inom handeln och byggbranschen. Den självdeklarerade otryggheten är även här betydligt högre än påvisad utsatthet.

En följd av höga nivåer av rädsla och otrygghet i ett samhälle är att människor slutar stå upp för, och försvara, samhällets legala normer och värderingar - vilket ökar risken för att andra prokriminella normer får fäste i samhället. Ett konkret exempel på detta skulle kunna vara de tendenser som påvisats både nationellt och lokalt, där företag och andra samhällsinstitutioner på policy- och rutinnivå avråder personal och anställda från att ingripa vid upptäckt av brott.

Höga nivåer av rädsla för brott, och känslor av otrygghet, riskerar i längden att bidra till att brottsligheten i samhället ökar. Detta gör rädslan till en form av självuppfyllande profetia – vilket i sin tur riskerar att orsaka ytterligare nivåer av rädsla och otrygghet. Vidare riskerar känslan av att vara otrygg, och känslan av att samhället inte kan skydda en från brottslighet, att skada tilltron och tilliten till samhällets strukturer och demokratiska bäring. En skadad tillit till samhällets demokratiska bäring innebär i sin tur ett försvagat skydd gentemot kriminella påtryckningar, exempelvis i form av försök till otillåten påverkan.

⁵⁸ Nationella trygghetsundersökningen (2021/2022)

⁵⁹ Svenskt näringsliv (2022)

Därmed föreslås:

- Trygghetsfrämjande insatser, exempelvis genom kunskapshöjande- och stödjande insatser för särskilt otrygga/brottsutsatta grupper, samt via en förstärkt samverkan för kommunens övergripande trygghetsarbete
- Stärk den allmänna förmågan att upprätthålla social kontroll, exempelvis genom stärkande insatser riktade till vårdnadshavare, skolpersonal och näringsliv

Hemlöshet och narkotikarelaterad livsstilskriminalitet

Att leva i social utsatthet och/eller med ett narkotikamissbruk skapar en grogrund för brottslig utveckling. Många gånger är brott den enda försörjningsmöjligheten för människor som lever i social utsatthet, samtidigt som risken för att utsättas för brott ökar markant för den som lever under sådana förutsättningar. Det skapas en rollblandning, där samma person både utövar och utsätts för brott i mycket stor utsträckning. Bland annat är förekomsten av våld och sexuellt våld är markant högre bland människor som lever i social utsatthet.

I Gävle kommun ser vi en stigande utsatthet kopplat till missbruk och social utsatthet. Bedömningen är att problematiken, i relation till samhällets ekonomiska läge, och produktionen av nya former av syntetiska blanddroger på marknaden, kommer att fortsätta öka under kommande år. Missbruk i kombination med hemlöshet är en starkt bidragande faktor till många av de mängdbrott som utmanar Gävle kommun, särskilt kring stadskärnan och andra näringslivstäta områden.

Utmaningar med konsekvenser orsakade av social utsatthet rapporteras bland annat som en av de mest påtagliga (och kostsamma) utmaningarna för handelsföretag, hotellverksamheter och fastighetsägare i kommunen. Vidare bedöms den sociala utsattheten och dess konsekvenser även ha en mycket hämmande inverkan för möjligheten att öka trygghetskänslan i Gävle kommuns centrala delar.

Därför föreslås:

- Riktade åtgärder för att förebygga den narkotikarelaterade sociala utsattheten i Gävle kommun, exempelvis genom att minska bostadslösheten, verka för en ökad sysselsättnings/aktivitetsgrad för människor i svår social utsatthet, samt riktade insatser för att förebygga otrygghet orsakad av de brott som ofta uppstår som en konsekvens av social utsatthet

Våld mot kvinnor

Över tid har pojkar och män som utsatts för misshandel i utomhusmiljö varit den vanligast förekommande kategorin av misshandelsfall i Gävle kommun. År 2013 vände tidigare trend, och den vanligaste kategorin av utsatta misshandelsoffer har sedan dess varit flickor och kvinnor som utsätts i inomhusmiljö. Mest utsatta är kvinnor över 18 år. Vanligast är att brottet begås av någon den utsatta kvinnan har en nära relation till. Våldsutsattheten för denna grupp återspeglas även i sexualbrottssammanhang, där kvinnliga målsäganden med nära relation till gärningspersonen är klart överrepresenterade.

14 % av Sveriges kvinnor över 18 år har någon gång utsatts för våld av en partner, av dessa utsattes 20 % för upprepat och systematiskt våld. Ungefär 210 000 barn i Sverige lever i hem där det förekommer våld i någon form⁶⁰. Ungefär 20 % av de barn som bevittnat våld i hemmet, har också själv utsatts för våld av en eller båda föräldrarna⁶¹. Statistiskt sett innebär det att det i Gävle kommun finns ungefär 2100 barn som lever i hushåll där våld förekommer mellan de vuxna i familjen, och att över 400 av dessa också själva utsätts för våld.

Kvinnor som lever i våldsamma relationer har ofta mycket svårt att lämna relationen. Att lämna en våldsam relation innebär en ökad risk för att kvinnan utsätts för eskalerande våld. Risken för våld med dödlig utgång ökar också markant i samband med ett uppbrott. Konsekvenserna för att utsättas för våld i nära relation är mycket stora – både för den som utsätts, och för samhället i stort. För den som utsätts för denna form av brott innebär utsattheten ofta både långsiktiga och kortsiktiga skador, både av psykisk och fysisk karaktär. För samhället innebär det ett hinder för jämställdhetsutvecklingen, och har exempelvis en mycket negativ inverkan på både folkhälsan, barns uppväxtvillkor, och kvinnors ställning på arbetsmarknaden.

⁶⁰Brottsförebyggande rådet (2014)

⁶¹ Uppsala universitet, Nationellt centrum för kvinnofrid (2014)

Vad som ofta kännetecknar relationer där våld förekommer är att de skapas utifrån en normaliseringsprocess, där den våldsutsatta succesivt anpassar sig efter den våldsamme partens kontroll- och våldshandlingar. Våldet och kontrollen är i inledande skede ofta av mild karaktär – men i takt med att den våldsutsatta anpassar sig efter detta, trappas våldet och kontrollen stegvis upp. Denna process gör det svårt för den som utsätts för våldet att lämna relationen, och många gånger krävs det att omgivningen reagerar och agerar för att relationen ska kunna avbrytas. Därför föreslås:

- Riktade insatser för att stärka den allmänna förmågan att i ett tidigt skede uppmärksamma, reagera och agera på misstankar om våld i nära relationer, exempelvis genom att kompetensutveckla chefer och medarbetare i vanliga tecken och beteendemönster vid våldsutsatthet

Avslutande reflektioner

Syftet med detta lägesbildaarbete har varit att fånga upp lokala brottstrender och förändringar i brottsligheten över tid – både lokalt och nationellt. Arbetet har också syftat till att synliggöra vad som påverkat den lokala brottsligheten, och därmed också vilka insatser som bedöms ha bäst förutsättningar för att uppnå en hållbar och långsiktig brottsförebyggande effekt.

Det är en utmaning att skapa en objektiv och rättvis bild av samtlig brottsutsatthet på en kommunövergripande nivå. Detta är första gången en brottsförebyggande lägesbild genomförs på detta vis i Gävle kommun – och arbetet befinner sig fortfarande i en läroprocess. Inför nästa lägesbild (vilken enligt lagstiftning skall genomföras inom en tid om två år) önskar vi bland annat kunna fördjupa arbetet på stads- och kommunnivå, samt inkludera fler sociala bakgrundsfaktorer med bäring mot brottslighet och dess konsekvenser. Vi önskar också bredda vilka aktörer som ges möjlighet att aktivt delta i informationsinsamlingsfasen. Slutligen är vår förhoppning att framåt arbeta än närmre Polismyndigheten i arbetet med gemensamma orsaksanalyser och åtgärdsinriktningar – för att ytterligare stärka upp vår goda samverkan.

Källor

Digitala rapporter

Barnombudsmannen (2023), *Jag hade vitt hjärta, Tidiga insatser för att stärka barn och förebygga kriminalitet.* bo_arsbok_2023_webb_wcag.pdf (barnombudsmannen.se)

Brottsförebyggande rådet (2014), *Brott i nära relationer: en nationell kartläggning.* Rapport 2014:8.

Brottsförebyggande rådet (2018), *Brott mot äldre: om utsatthet och otrygghet.* Rapport 2018:07.

Brottsförebyggande rådet (2023 b), *Barn och unga i kriminella nätverk: en studie av inträde, brott, villkor och utträde.* Rapport 2013:13.

Brottsförebyggande rådet (2023 c), *Knivvåldets utveckling i Sverige från 2010–2022.* Kortanalys 6/2023.

Brottsförebyggande rådet (2024 d), *Möjliggörare för kriminella nätverk: Om möjliggörare i kommunal, statlig och privat sektor.* Rapport 2024:2.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (2023), *CAN:s nationella skolundersökning 2023: ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, doping, tobak och spel.* CAN rapport 223.

Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi (2016), *Personskadekostnader och livskvalitetsförlust till följd av vägtrafikolyckor och fotgängarolyckor singel.* IHE Rapport 2016:6.

Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala universitet (2014), *Våld och hälsa: en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa.*

Polismyndigheten NOA, Nationellt bedrägericenter (2024), *Brottsvinsterna för bedrägeribrottslighet 2023. Diariennr. A233.272/2024.*

Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten (2020), *Förbättrad hantering av bidragsbrott: Slutredovisning av regeringsuppdrag till polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Förbättrad hantering av bidragsbrott (aklagare.se)*

Riksrevisionen (2024), *Allmänna arvsfonden: pengar som söker mening. RiR 2024:2.*

Rostami, A, Mondani, H., (2024) *Kriminella entreprenörer – en studie av den organiserade brottslighetens kopplingar till näringslivet. Kriminella entreprenörer (stockholmshandelskammare.se)*

Socialstyrelsen (2023), *Våld i nära relationer: Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården Våld i nära relationer. (socialstyrelsen.se)*

Svenskt näringsliv (2020), *Brottslighetens kostnader 2020. Brottslighetens kostnader 2020 (svensktnaringsliv.se)*

Hemsidor

Brottsoffermyndigheten (2022), *Övergrepp på nätet behöver tas på allvar*. Senast hämtad: 2024-05-16

Brottsoffermyndigheten (okänt år), *Barn offer för sexualbrott på nätet: Orsaker, skeenden och konsekvenser*. Senast hämtad: 2024-05-16

Brottsförebyggande rådet (2023 a), *Ungdomsbrottslighet*. Ungdomsbrottslighet - Brottsförebyggande rådet (bra.se) Senast uppdaterad: 2023-05-09

Brottsförebyggande rådet (2023 d), *Vapenbrott*. Vapenbrott - Brottsförebyggande rådet (bra.se). Senast uppdaterad: 2024-03-27

Brottsförebyggande rådet (2024 a), *Bedrägerier och ekobrott*, Bedrägerier och ekobrott - Brottsförebyggande rådet (bra.se). Senast uppdaterad: 2024-04-04

Brottsförebyggande rådet (2024 b), *Mord och dråp*. Mord och dråp - Brottsförebyggande rådet (bra.se). Senast uppdaterad: 2024-04-03

Karolinska institutet (2020), *Kraftigt ökad risk för självmordsförsök hos flickor efter sexuella övergrepp*. Kraftigt ökad risk för självmordsförsök hos flickor efter sexuella övergrepp | Karolinska Institutet Nyheter (ki.se). Senast uppdaterad: 2020-11-13

Polismyndigheten (2024 b), *Vapen för jakt*. Vapen för jakt | Polismyndigheten (polisen.se). Senast uppdaterad: 2024-03-25

Polismyndigheten (2024 c), *Sexuella övergrepp mot barn på nätet*. Sexuella övergrepp mot barn på nätet | Polismyndigheten (polisen.se). Senast hämtad: 2024-05-16

Säkerhetskollen (2023), *Vad är social manipulation*. Vad är social manipulation | Säkerhetskollen (sakerhetskollen.se). Senast uppdaterad: 2023-10-13

Uppsala universitet (2023), *Skjutvapenvåldet riskerar att stå samhället dyrt*. Skjutvapenvåldet riskerar att stå samhället dyrt - Uppsala universitet (uu.se). Senast uppdaterad: 2023-09-15

Annat

J, Gustavsson, S. Persson, 2023. *Hur mycket narkotika finns det i Gävles avloppsvatten?*

Kommande beslut:
Sammanträdesplanering år
2025 för Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnden

12

24AFN183

Tjänsteskrivelse

2024-09-26

Handläggare:

Maria Vidman
026-17 80 00
maria.vidman@gavle.se

Diarienummer

24AFN183

Nämnd:

Arbetsmarknads- och
funktionsrättsnämnden

Sammanträdesplanering år 2025 för Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

Förslag till beslut

Att fastställa föreslagna sammanträdesdatum för Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden år 2025.

Ärendebeskrivning

Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens sammanträden för 2025 föreslås äga rum en gång i månaden, med undantag av januari, juni, juli och augusti som är mötesfria.

Sammanträdena i februari, maj, september och november föreslås vara heldagar. Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens sammanträden är öppna för allmänheten, med undantag vid behandling av sekretessärenden.

Förslaget grundar sig på en samordnad planering för de tre nämnder som tillsammans verkar inom Sektor Velfärd samt en dialog med övriga sektorer.

Huvudprincipen är att kommunens nämndsammanträden förläggs i slutet på varje månad och att kommunstyrelsen har sina sammanträden andra veckan i månaden. Med denna huvudprincip ges nämnderna möjlighet att ha sina möten innan underlag lämnas in till Ekonomi/Styrning och stöd för vidare hantering.

Sammanträdestillfällena för de tre nämnderna som tillsammans verkar inom Sektor Velfärd har förlagts i anslutning till varandra, samlade under en och samma vecka.

Detta underlättar det förberedande arbete som det innebär för tjänstemannaorganisationen att förbereda och upprätta underlag till nämnderna.

Förslaget innebär därmed att nämnderna över tid befinner sig i samma del av nämndsprocessen, vilket bidrar till att processen skall löpa smidigt och korrekt och att de handlingar och underlag som levereras till politikerna är väl förberedda och av god kvalitet.

Förslaget

Följande tider och datum är grunden vid Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens mötesplanering år 2025:

Halvdag

- Gruppmötena förläggs samma dag som nämnd, kl. 08.00-09.00.
- Nämndens sammanträde sker kl. 09.00-12.00, normalt på en onsdag.

Heldag

- Gruppmötena förläggs samma dag som nämnd, kl. 08.00-09.00.
- Nämndens sammanträde sker kl. 09.00-17.00, normalt på en onsdag.

Beredningen förläggs ca 2 veckor före nämndens sammanträde, normalt på en onsdag.

Sammanträde	Beredning
26 februari - heldag	12 februari
26 mars	12 mars
29 april (tis)	9 april
27 maj – heldag (tis)	14 maj
24 september – heldag	10 september
22 oktober	8 oktober
26 november – heldag	12 november
10 december	1 december (mån)

Utöver detta kan det, om behov uppstår, läggas förslag till kompletterande mötesdagar eller förlängda sammanträden för t ex workshops och planeringsdag/ar.

Magnus Höijer

Sektorchef

Sektor Velfärd

Informationsärende: Anmälningsärenden

13

Sammanträdesdatum 2024-10-08

§ 186 Sammanträdesdagar för Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige 2025 med plan för 2026

Diarienummer: 24KS276

Expedieras till:

Samtliga nämnder och bolag, revisionen.

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa följande sammanträdesdagar för Kommunstyrelsen för år 2025:

4 februari, 11 mars, 8 april, 3 juni, 9 juni, 9 september, 14 oktober, 28 oktober och 2 december,

att preliminärt fastställa följande sammanträdesdagar för kommunstyrelsen för år 2026:

3 februari, 10 mars, 7 april, 8 juni, 15 september, 13 oktober, 27 oktober och 1 december,

att samtliga sammanträden förläggs klockan 10.00 på sammanträdesdagarna om inte annat anges,

att hänskjuta ärendet om kommunfullmäktiges sammanträdesdagar till Kommunfullmäktige utan eget ställningstagande.

Ärendebeskrivning

Styrning och stöd har tagit fram förslag till sammanträdesdatum för Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige år 2025. Förslaget bygger på föregående års mötesstruktur och sammanträdesdatumen är inplanerade i samstämmighet med ekonomiavdelningen. Även avstämning har gjorts med den övriga nämndsadministrationen samt fullmäktiges presidium för att för att på bästa sätt möjliggöra en tydlig process.

Sammanträdesdatum 2024-10-08

Förslaget innehåller också två kommunstyrelsesammanträden i juni för att undvika ett fullmäktigesammanträde efter midsommar. Anledningen är att förslag till beslut gällande preliminära mål och ramar, investering och exploateringsbudget samt förslag gällande delår 1 för kommunen och de kommunala bolagen kommer att fastställas sent. Förslaget innebär att dessa ärenden hanteras på kommunstyrelsesammanträdet den 9 juni, och att protokollet direktjusteras samma dag. Det första tillfället, den 3 juni, föreslås att hantera alla de övriga besluten. På så sätt säkerställs rättssäkerheten, kommunallagens krav på beredningstväg samt den generella kvalitén på underlagen till kommunfullmäktigesammanträdet.

Nytt för i år är också att lämna preliminära förslag för Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktiges sammanträdesdagar för år 2026 för att ge bolagen och nämnderna bättre förutsättningar att planera för sin ärendehanteringsprocess. Kommunfullmäktiges sammanträden i övrigt regleras av fullmäktiges arbetsordning.

Styrning och stöd har tagit fram förslag till preliminära sammanträdesdagar för Kommunfullmäktige år 2025:

17 februari, 31 mars, 12 maj, 16 juni, 29 september, 27 oktober, 24 november och 15 december.

Preliminära sammanträdesdagar för Kommunfullmäktige år 2026 föreslås vara:

16 februari, 23 mars, 18 maj, 15 juni, 28 september, 26 oktober, 23 november och 14 december.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteskrivelse - Sammanträdesdagar 2025 för Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige, dnr 24KS276-1

Politisk organisationsöversyn för mandatperioden 2026-2030

Kommittédirektiv

Innehåll

1.	Bakgrund	3
2.	Kommitténs syfte	3
3.	Nämnderna och förvaltningsorganisationen	3
4.	Kommunstyrelsen	4
5.	Uppdraget som förtroendevald	4
6.	Samverkan	5
7.	Tidplan	5

1. Bakgrund

Inför varje ny mandatperiod har traditionen i Gävle kommun varit att fullmäktige tillsätter en särskild kommitté i syfte att se över den politiska organisationen i Gävle kommun. Kommittén, som i rättslig bemärkelse är en fullmäktigeberedning, tillsätts av fullmäktige.

2. Kommitténs syfte

Syftet med kommittén är att den att göra en översyn av hur den politiska organisationen ser ut idag och hur den bör se ut inför kommande mandatperiod. I det arbetet behöver kommittén också beakta hur POG förhåller sig till förvaltningsorganisationen (FOG). Det är viktigt att nämndens ansvarsområde sorterar under rätt sektor eftersom det berör frågor om ansvarsfördelning, ansvarsutkrävande och revisionsfrågor. Den politiska organisationen och förvaltningsorganisationen ska med andra ord vara tydlig, logisk och inte närmare behöva förklaras. Detta är särskilt viktigt i fråga för att kunna bedriva, genomföra och förverkliga politiska önskemål. Vidare ska kommittén analysera och se över om det finns förutsättningar för att också nå ekonomiska effektiviseringar i dess förslag på förändringar i den politiska organisationen.

3. Nämnderna och förvaltningsorganisationen

Tidigare gällde att Gävle kommun gjorde en stark åtskillnad mellan den politiska organisationen och förvaltningsorganisationen. Begreppet "en förvaltning" myntades: Nämnderna har inga egna organisatoriska förvaltningar, utan "förvaltningen" låg direkt under kommunstyrelsen. En sådan ordning kan vara svår att förena med kommunallagens regler och intentioner. Utgångspunkten är att varje nämnd själv beslutar i frågor som rör förvaltningen (6 kap. 3 § KL). En ordning där en nämnd sorterar under en viss sektor men där verksamheten på förvaltningsnivå sker på en annan kan vara problematisk.

a. Mot bakgrund av ovanstående ska kommittén

- Analysera hur den politiska organisationen och förvaltningsorganisationen förhåller sig till varandra och utifrån analysen ge förslag på förändringar.
- Analysera och ta ställning till huruvida ett eller flera områden som någon nämnd ansvarar för idag bör fullgöras av någon annan nämnd samt analysera behovet och nödvändigheten av de nämnder som finns idag.

4. Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen är inte överordnad någon annan nämnd utan har snarare en *särskild ställning* i förhållande till övriga nämnder. Nämnderna är självständiga i förhållande till varandra och beslutar i frågor som rör förvaltningen (jfr. 12 kap. 2 § regeringsformen och 6 kap. 3 § KL). Styrelsen särskilda ställning visar sig i huvudsak i beredningsprocessen inför beslut i fullmäktige, i budgetprocessen och i den uppsiktsplikt styrelsen har över nämnderna. Kommunstyrelsens styrning är både informell och formell.

a. Mot bakgrund av ovanstående ska kommittén

- Överväga om styrelsens ställning gentemot de övriga nämnderna kan behöva stärkas och på vilket sätt det i sådana fall kan ske.

5. Uppdraget som förtroendevald

Politisk styrning genom kommunalråds- och nämndsordförandeuppdrag kan organiseras på olika vis. Gävle kommun har under många år organiserat detta på liknande sätt som idag. Med anledning av detta kan det vara intressant att studera hur politisk styrning sker i andra kommuner och regioner. I exempelvis region Gävleborg kombineras rådsuppdraget med ett presidieuppdrag i en nämnd.

a. Mot bakgrund av ovanstående ska kommittén

- Undersöka modeller för hur styrning och ledning i rollerna nämndsordförande och kommunalråd kan se ut

6. Samverkan

När det är nödvändigt ska kommittén samverka med nämndernas presidier och med berörda delar av förvaltningsorganisationen. De slutsatser som kommittén slutligen presenterar ska remitteras till nämnderna innan eventuella beslut i fullmäktige.

7. Tidplan

Kommitténs arbete kan leda fram till att olika politiska beslut kan behöva fattas. Det kan handla om förändringar av nämndernas reglementen eller i andra typer av styrdokument. Kommitténs övervägande sammanfattas i en rapport där den lämnar sina konkreta förslag på åtgärder.

a. Mot bakgrund av ovanstående ska kommittén

- Senast i juni månad 2025 lämna en skriftlig eller muntlig delredovisning till kommunstyrelsen
- Senast i september 2025 överlämna en rapport över sina förslag till de partier som finns representerade i kommunfullmäktige
- Senast i november 2025 överlämna slutlig rapport till kommunfullmäktige med slutliga förslag

Sammanträdesdatum 2024-09-10

§ 159 Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030

Diarienummer: 24KS346

Expedieras till:

Samtliga nämnder

Kommunfullmäktige

Beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta:

att inrätta en fullmäktigeberedning för beredning av den politiska organisationen inför mandatperioden 2026–2030,

att fullmäktigeberedningen ska bestå av minst en ledamot från varje parti, samt

att anta kommittédirektivet Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030.

Ärendebeskrivning

Inför varje mandatperiod tillsätter kommunfullmäktige en kommitté i syfte att se över den politiska organisationen i Gävle kommun (POG). Kommittén, som utgör en fullmäktigeberedning, har till syfte att bereda den kommande politiska organisationen inför mandatperioden 2026–2030. För att underlätta kommitténs arbete har styrelsen tagit fram förslag till direktiv. Utifrån direktivet har kommittén sedan att föreslå nödvändiga förändringar.

Handlingar i ärendet

- Tjänsteskrivelse - Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030, dnr 24KS346-1
- Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030. Kommittédirektiv, dnr 24KS346-3

Kommunstyrelsen

Sammanträdesdatum 2024-09-10

Sida 162 (295)

Sammanträdesdatum 2024-09-23

§ 13 Avsägelse samt fyllnadsval 2024

Diarienummer: 24KS1

Expedieras till:

Länsstyrelsen, berörda.

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att godkänna Julia Söderström (M) avsägelse som ledamot i kommunfullmäktige from 30 september 2024.

att i övrigt godkänna avsägelse och utse:

Ulrica Hedin (KD) till ersättare i Socialnämnden efter Martina Kyngäs (KD)

Hans Backman (L) till ledamot och ordförande i Arbetsmarknad och Funktionsrättsnämnden efter Helena Englund (L)

att utse följande personer till POG beredningen

Daniel Olsson (S) ordförande

Eva Älander (S)

Therese Metz (MP)

Emanuel Hellstrand Hort (MP)

Anders Ekman (C)

Margaretha Wedin (C)

Kristofer Dahlgren (L)

Carmen Centeno De Lundkvist (L)

Jan Myléus (KD)

Jan-Eric Andersson (KD)

EvaMarja Andersson (M)

William Elofsson (M)

Maritha Johansson (V)

Kommunfullmäktige

Sid 162(395)

Sammanträdesdatum 2024-09-23

Anna Cullfors (V)

Richard Carlsson (SD)

Mattias Eriksson Falk (SD)

att föreslå kommunfullmäktige att bordlägga följande val:

Nämndeman i Gävle Tingsrätt efter Dan Fängström (SD)

Ersättare i Socialnämnden efter Petter Mörck (M)

Ersättare i Kommunstyrelsen efter Julia Söderström (M) from 240930

Suppleant i Gävle Hamn AB efter Christoffer Bastholm (S)

att beslutet omedelbart justeras.

Ärendebeskrivning

Följande valärenden är bordlagda sedan kommunfullmäktige 2024-06-17:

Dan Fängström Nämndeman i Gävle Tingsrätt

Följande förtroendevalda har avsagt sig uppdragen:

Petter Mörck (M) ersättare i Socialnämnden.

Julia Söderström (M) ersättare i Kommunstyrelsen from 240930

Martina Kyngäs (KD) ersättare i Socialnämnden

Christoffer Bastholm (S) suppleant i Gävle hamn AB

Helena Englund (L) ledamot /ordförande i Arbetsmarknad och Funktionsrättsnämnden

Inlägg i ärendet

Per-Åke Fredriksson (L) och Daniel Olsson (S)

Kommunfullmäktige

Sid 169(395)

Sammanträdesdatum 2024-09-23

Ordförande meddelar att Julia Söderström (M) har inkommit med avsägelse från sitt uppdrag som ledamot i kommunfullmäktige from 30 september 2024. Ordförande föreslår kommunfullmäktige bevilja avsägelsen.

Handlingar i ärendet

- Protokoll valberedning 24-09-20, dnr 589418

Sammanträdesdatum 2024-09-23

§ 7 Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030

Diarienummer: 24KS346

Expedieras till:

Samtliga nämnder, Kommunfullmäktige

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag

att inrätta en fullmäktigeberedning för beredning av den politiska organisationen inför mandatperioden 2026–2030,

att fullmäktigeberedningen ska bestå av minst en ledamot från varje parti, samt

att anta kommittédirektivet Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030.

Ärendebeskrivning

Inför varje mandatperiod tillsätter kommunfullmäktige en kommitté i syfte att se över den politiska organisationen i Gävle kommun (POG). Kommittén, som utgör en fullmäktigeberedning, har till syfte att bereda den kommande politiska organisationen inför mandatperioden 2026–2030. För att underlätta kommitténs arbete har styrelsen tagit fram förslag till direktiv. Utifrån direktivet har kommittén sedan att föreslå nödvändiga förändringar.

Inlägg i ärendet

Åsa Wiklund Lång (S) och Roland Nilsson (M).

Yrkanden

Åsa Wiklund Lång (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Kommunfullmäktige

Sid 102(295)

Sammanträdesdatum 2024-09-23

Handlingar i ärendet

- §159 KS Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030, dnr 24KS346-4
- Tjänsteskrivelse - Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030, dnr 24KS346-1
- Politisk organisationsöversyn (POG) inför mandatperioden 2026-2030. Kommittédirektiv, dnr 24KS346-3

Sammanträdesdatum 2024-09-23

§ 4 Riktlinjer för bostadsförsörjning – Återremitterat ärende

Diarienummer: 22KS411

Expedieras till:

Gävle kommuns nämnder och sektorer, Kommunala råden, Kommunala bolagen, Länsstyrelsen Gävleborg, Region Gävleborg, Söderhamn kommun, Älvkarleby kommun, Ockelbo kommun, Sandviken kommun, Hofors kommun, Tierps kommun, Kvinnojouren, Rädda barnen, Företagarna, Svenskt Näringsliv, Politiska partier Gävle

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar i enlighet med kommunstyrelsens förslag att anta Del 1 - Riktlinjer för bostadsförsörjning 2024.

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige ska anta riktlinjer för bostadsförsörjningen under varje mandatperiod, enligt 1 § tredje stycket lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Riktlinjer för bostadsförsörjning är ett vägledande dokument som utgör ett stöd till kommunens arbete med planläggning och bostadsplanering.

Gävle kommuns riktlinjer för bostadsförsörjning består av tre delar:

Del 1 – Riktlinjer för bostadsförsörjning 2024. Detta är huvuddokumentet som föreslår:

- Ett riktvärde om att cirka 350 bostäder årligen bör tillföras bostadsbeståndet
- Planberedskap om minst 1400 bostäder
- Fem övergripande mål för bostadsförsörjningen

Del 2 – Handlingsplan för bostadsförsörjning. Denna handlingsplan föreslår:

- Aktiviteter, ansvarsfördelning samt tidplan

Sammanträdesdatum 2024-09-23

Del 3 – Bostadsförsörjningsanalys. Denna analys ligger till grund för *Del 1* och *Del 2* och grundas framförallt på:

- WSP - Bostadsförsörjningsanalys 2022.
- Evidens – Tillväxt, bostadsbyggande och mark för verksamhetslokaler 2022.
- Evidens – Bostadsmarknaden i Gävle 2022.
- Evidens – Bostadspriser, markpris och marknadsdjup 2023.

Del 2 och *del 3* blev antagen och godkänd i kommunstyrelsen, 2024-06-04 §116. *Del 1* blev återremitterad i kommunfullmäktige 2024-06-17 §16 till kommunstyrelsen.

Vid ett antagande ersätts nu gällande riktlinjer för bostadsförsörjning, DNR 17KS258.

Minoritetsåterremiss från Kommunfullmäktige

Del 1 återremitterades då det önskades att fördelningen mellan flerbostadshus och småhus blir det omvända. Samt att fördelningen mellan bostadsbyggande mellan fem kilometerstaden och landsbygden måste förändras.

Svar på minoritetsåterremissen

Riktlinjernas fördelning mellan flerbostadshus och småhus grundar sig på flertalet analyser som genomförts som styrs av bland annat styrränta, marknadsdjup, förutsättningar till egen bostad, kostnad för exploatering, socioekonomiska och klimatrelaterade faktorer. För att bättre stämma överens med kommunplanens ambitionsnivå så har dessutom redan procentfördelningen för småhus justerats och ökat från tidigare ca 25% till förslagets 33%.

Vilka kommundelscentrum eller stadsområden som ska få nya bostäder regleras inte i riktlinjer för bostadsförsörjning. Detta är frågor för både översiktsplanen, planeringsriktlinjer för Gävle växer och utbyggnadsplanen.

Sammanträdesdatum 2024-09-23

Inlägg i ärendet

Daniel Olsson (S), William Elofsson (M), Roger Hedlund (SD), Owe Hellberg (V), Anders Ekman (C) och Lars Beckman (M).

Yrkanden

Daniel Olsson (S) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

William Elofsson (M) yrkar avslag till utskickat förslag till beslut, vidare yrkar han på följande attsatser:

att uppdra till kommunstyrelsen att omarbета förslaget så att fördelningen mellan flerbostadshus och äganderätt småhus blir det omvända

att uppdra till kommunstyrelsen att omarbета förslaget så att fördelningen mellan bostadsbyggande mellan fem kilometerstaden och landsbygden måste förändras så att Gävles kommun landsbygd kan byggas ut kraftigare.

Roger Hedlund (SD) instämmer i William Elofsson (M) yrkande.

Beslutsgång

Ordföranden ställer de två yrkandena mot varandra och finner att kommunfullmäktige bifaller kommunstyrelsens förslag.

Reservationer

Moderaternas och Sverigedemokraternas ledamöter reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Handlingar i ärendet

- §157 KS Riktlinjer för bostadsförsörjning – Återremitterat ärende, dnr 22KS411-50
- Tjänsteskrivelse - Riktlinjer för bostadsförsörjning - Återremitterat ärende, dnr 22KS411-49

Sammanträdesdatum 2024-09-23

- §16 KF Riktlinjer för bostadsförsörjning, dnr 22KS411-48
- §116 KS Riktlinjer för bostadsförsörjning, dnr 22KS411-47
- Tjänsteskrivelse - Antagande av riktlinjer för bostadsförsörjning 2024, Gävle kommun, dnr 22KS411-43
- Del 1 - Riktlinjer för bostadsförsörjning 2024. Reviderad efter SBU 2024-05-14. Ersätter 22KS411-40, dnr 22KS411-44
- Del 2 - Riktlinjer för bostadsförsörjning 2024. Reviderad efter SBU 2024-05-14. Ersätter 22KS411-36, dnr 22KS411-41
- Del 3 - Bostadsförsörjningsanalys 2024. Reviderad efter SBU 2024-05-14, dnr 22KS411-45
- Presentation - Riktlinjer för bostadsförsörjning 2024. Reviderad efter SBU 2024-05-14, dnr 22KS411-46
- §21 SBU Antagande av riktlinjer för bostadsförsörjning Gävle kommun 2024, dnr 22KS411-39
- Evidens - Bostadsmarknaden i Gävle 2022, dnr 22KS411-33
- Evidens - Bostadspriser, markpris och marknadsdjup 2023, dnr 22KS411-34
- Evidens - Tillväxt, bostadsbyggande och mark för verksamhetslokaler i Gävle 2022, dnr 22KS411-32
- WSP - Bostadsförsörjningsanalys Gävle kommun, dnr 22KS411-2
- Underlag till riktlinjer för bostadsförsörjning Gävle kommun. Nulägesbeskrivning augusti 2024, dnr 22KS411-51